

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI ve EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**BİREYİN AİLE DEĞERLENDİRME DÜZEYİ İLE
PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tülay YİĞİT

İstanbul, 2019

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI ve EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**BİREYİN AİLE DEĞERLENDİRME DÜZEYİ İLE
PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tülay YİĞİT

Danışman: Doç. Dr. Hanifi PARLAR

İstanbul, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

..AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI.....
Yüksek Lisans programı öğrencisi.....TULAY YIGİT.....i.a.
BİREYİN AİLE DEĞERLENDİRME DÜZEYİ İLE PROBLEM ÇÖZME
BECERİSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....başlıklı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulu 08.01.2019 tarih ve 2019 / 488 / 21 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	: Doç. Dr. Hanifi PARLAR	
JÜRİ ÜYESİ	: Doç. Dr. Cihad DEMİR	
JÜRİ ÜYESİ	: Doç. Dr. A. FARUK LEVENT	

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

ÖZET

Bu araştırma, bireyin en yakın çevresi olan ailenin işlevleri ile problem çözme beceri algısı arasındaki ilişkiyi görebilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, Aile Değerlendirme Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve kişilere ait bilgileri toplamak üzere Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma örneklemini, İstanbul'da Fatih, Başakşehir, Üsküdar ilçelerinde faaliyet gösteren bazı sivil toplum kuruluşlarında çalışanların bağlantıda olduğu bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların %68'i kadın (171 kişi) ve %32'si erkek (81 kişi) olmak üzere 252 kişidir.

Araştırma, ilişkisel tarama modelinde nicel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Sonuçlar, SPSS 25.0 ile çözümlenmiştir. Normallik dağılımını gözlemlemek üzere Spearman Brown Sıra Farkları testi, ölçeklerin ve alt ölçeklerin ilişkisini incelemek üzere, Pearson korelasyon testi, yordanabilirlik araştırması için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Bunun yanı sıra, farklılaşmanın gözlenmesi için Mann Whitney U testi ve Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Spearman korelasyon testi değerleri incelendiğinde, aile işlevleri ile problem çözme becerileri arasında tüm alt ölçeklerde pozitif yönde çok güçlü düzeyde ilişki bulunmuştur. Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği'nin gereken ilgiyi gösterme alt grubu ile Problem Çözme Envanteri'nin alt grubu olan problem çözme güveni arasında ($r=.169, p<.05$) .05 anlamlılık düzeyinde, diğer tüm alanlarda ise .01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılık gözlenmiştir. Buna göre, aile değerlendirme düzeyi, problem çözme algısı puanını pozitif korelasyonda etkilemektedir. Ailesini sağlıklı değerlendiren bireyler, kendi problem çözme konusundaki yeterliliklerini de iyi durumda bulmaktadır, bununla birlikte, ailesini genel olarak sağlıklı durumda bulmayan bireyler ise kendi problem çözme becerilerini de yetersiz algılamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile, aile işlevleri, problem, problem çözme algısı

ABSTRACT

The study is constructed to emphasize the relation between the individuals family conditions and self assessments about their own problem solving skills. To collect the data, The Family Assessment Device and Problem Solving Inventory are used also with a form to receive the demographic information.

The data from 252 random participants which are 68 % female and % 32 male are collected from the NGOs founded in İstanbul Fatih, Başakşehir and Üsküdar and evaluated by SPSS 25.0. the research is conducted by the correlational survey model by using quantitative data. In order to observe the distribution of normal, Spearman's rank correlation coefficient is used. Pearson correlation test is applied to evaluate the relation between the scores of scales.. Then, to foresee the predictivity, Multilinear Regression Analysis are applied to the collected data. In addition to that, to observe the differentiation, Mann Whitney U and Kruskal-Wallis are included. According to the result of Spearman correlation test, the obtained values indicate a strong relation between family assesment and problem solving appraisal with all the subscales. Between Affective Involvement subscale of Family Assesment Device and Problem Solving Confidence subscale of Problem Solving Appraisal, a significant relation ($r=.169$, $p<.05$) by the 0.5 significance level is found and the other subscales also revealed a statistically significant relation by .01 significance level. Based on these findings, the traits of the family assessment is in a positive correlation with the individuals' problem solving appraisal. It indicates there is a relationship between a person's evaluation of family functions and personal problem solving appraisal. The individual who thinks his/her family is not in healthy state also evaluates personal problem solving capacity as inefficient. However, if the scores for the family functions indicate a healthy family, individual's problem solving skills are personally evaluated as efficient.

Key Words: Family, family functions, family assesment, problem solving appraisal.

ÖNSÖZ

Bu akademik çalışmamda desteğini gördüğüm herkese ayrı ayrı teşekkürü borç bilirim. Çalışma azmi ve disiplini ile örnek olan, tez sürecimi yapılandırarak, güvenli bir şekilde ilerlememi sağlayan, pozitif yaklaşımları ile bana çalışma gücü veren danışmanım değerli hocam Sayın Doç. Dr. Hanifi PARLAR'a,

Ticaret Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Bölümü'nde, eğitimime katkıda bulunan tüm hocalarıma ve destekleriyle daima yanımda olan değerli hocam Sayın Lütfü ÇAKIR'a,

Verdikleri emekleri için annem Dürdane, babam Mustafa Ali ÇALIKAVAK'a, eğitimim konusundaki maddi-manevi desteği ile her an yanımda olan halam Fatma ÇALIKAVAK'a, fedakâr insanlar ablam Ülkü ve eşi Halil KEÇEBİR'e, bilgiye ulaşma ve öğrenme konusundaki azmi ile rol modelim olan Dr. Gülsen ATASEVEN'e,

Çalışmalarımı kolaylaştırarak huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan eşim Hasan YİĞİT'e ve çeviri desteği için kızım Zehra'ya,

Son olarak sivil toplum kuruluşlarında iletişimi sağlayan dostlara ve anketleri cevaplayan tüm katılımcılara TEŞEKKÜR EDERİM.

İÇİNDEKİLER

ONAY FORMU.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR.....	XIII
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Amaç ve Önemi.....	2
1.2. Varsayım.....	4
1.3. Sınırlılıklar.....	4
BÖLÜM 2.....	5
İLGİLİ LİTERATÜR.....	5
2.1. Aile Tanımı.....	5
2.1.1. Aile Kuramlarında Aile Kavramı ve Sağlıklı Aile Tanımı.....	7
2.1.1.1. Modernleşme Kuramında Aile.....	7
2.1.1.2. Aile Sistemi Kuramı:.....	8
2.1.1.2.1. Yapısal Fonksiyonel Yaklaşım:.....	8
2.1.1.2.2. Bowen'ın Aile Sistemi Kuramı:.....	8
2.1.1.2.3. Stratejik Aile Kuramı:.....	8
2.1.1.2.4. Yaşantısal Aile Kuramı:.....	9
2.1.1.3. Bilişsel-Davranışçı Kuram:.....	9
2.1.1.4 Sembolik Etkileşimsel Kuram:.....	9
2.1.1.5. Gelişimsel Kuram:.....	9
2.1.2. Aile Fonksiyonları.....	11
2.1.3. Aile Dinamikleri.....	15
2.1.3.1. Aile Tipleri.....	15
2.1.3.2. Aile Yaşam Döngüsü.....	17

2.2. Problem Çözme Becerisi.....	18
2.2.1. Problem ve Problem Çözme.....	18
2.2.2. Problem Çözme Davranışı ile İlgili Bazı Kuramların Yaklaşımı.....	20
2.2.2.1. Davranışçı Yaklaşım.....	20
2.2.2.2. Gestalt Yaklaşımı.....	20
2.2.2.3. Bilişsel Yaklaşım.....	20
2.2.3. Probleme Yönelim.....	21
2.2.4. Problem Çözme Becerisinin Önemi.....	23
2.3. Yapılan Araştırmalar.....	24
BÖLÜM: 3	27
YÖNTEM	27
3.1. Araştırma Modeli.....	27
3.2. Evren ve Örneklem.....	27
3.3. Veri Toplama Araçları.....	27
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	28
3.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ).....	28
3.3.3. Problem Çözme Envanteri (PÇE):.....	29
3.4. Verilerin Toplanması.....	31
3.5. Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM 4	34
BULGULAR	34
4.1. Kişisel Özelliklere İlişkin Bulgular:	34
4.2. Katılımcıların Aile İşlevleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	38
4.3. Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanterinin Kişisel Özellikler Arasındaki İlişkiye Yönelik Çözümlemeler.....	50
4.3.1. Cinsiyet Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	50
4.3.2. Yaş Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	54
4.3.3. Eğitim Düzeyi Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	58
4.3.4. Aile Tipi Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	62
4.3.5. Ailedeki Konum Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	66
4.3.6. İş Durumu Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	70
4.3.7. Gelir Durumu Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	74
4.3.8. Medeni Durum Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	78

BÖLÜM 5	86
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER	86
KAYNAKÇA	98
6. EKLER	103
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu.....	103
Ek 2. Aile Değerlendirme Ölçeği.....	104
Ek 3. Problem Çözme Envanteri	107
Ek 4. İzin	109
Ek 5. Özgeçmiş	110

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri ve Araştırmanın Değişkenler.....	33
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	34
Tablo 3. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı	34
Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı	35
Tablo 5. Katılımcıların Aile Tiplerine Göre Dağılımı	35
Tablo 6. Katılımcıların Ailedeki Konumlarına Göre Dağılımı.....	36
Tablo 7. Katılımcıların İş Durumlarına Göre Dağılımı	36
Tablo 8. Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Dağılımı.....	37
Tablo 9. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	37
Tablo 10. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri Normallik Dağılımı.	38
Tablo 11. Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri	47
Tablo 12. Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri	48
Tablo 13. Katılımcıların Aile İşlevleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Değerleri	49
Tablo 14. Cinsiyetlerine Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	51
Tablo 15. Katılımcıların Cinsiyetleri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki	52
Tablo 16. Cinsiyetlerine Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	53
Tablo 17. Katılımcıların Cinsiyetleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	54
Tablo 18. Yaşlarına Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları.....	55
Tablo 19. Katılımcıların Yaşları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki	56
Tablo 20. Yaşlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları.....	57
Tablo 21. Katılımcıların Yaşları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	58
Tablo 22. Eğitim Düzeylerine Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	59
Tablo 23. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki	60

Tablo 24. Eğitim Düzeylerine Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	61
Tablo 25. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki	62
Tablo 26. Aile Tiplerine Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	63
Tablo 27. Katılımcıların Aile Tipleri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki	64
Tablo 28. Aile Tiplerine Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	65
Tablo 29. Katılımcıların Aile Tipleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki.....	66
Tablo 30. Ailedeki Konuma Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	67
Tablo 31. Katılımcıların Ailedeki Konumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki.....	68
Tablo 32. Ailedeki Konumlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	69
Tablo 33. Katılımcıların Ailedeki Konumları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki	70
Tablo 34. İş Durumuna Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	71
Tablo 35. Katılımcıların İş Durumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki	72
Tablo 36. İş Durumlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	73
Tablo 37. Katılımcıların İş Durumları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki	74
Tablo 38. Gelir Durumuna Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	75
Tablo 39. Katılımcıların Gelir Durumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki	76
Tablo 40. Gelir Durumlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	77
Tablo 41. Katılımcıların Gelir Durumları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki	78
Tablo 42. Medeni Durumuna Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	79
Tablo 43. Katılımcıların Medeni Durumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki	80

Tablo 44. Medeni Durumlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları	81
Tablo 45. Katılımcıların Medeni Durumları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki	82
Tablo 46. Medeni Duruma Göre Katılımcıların Aile İşlevlerine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Problem Çözme Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi.....	39
Şekil 2. İletişim Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi	40
Şekil 3. Roller Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi.....	41
Şekil 4. Duygusal Tepki Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi	41
Şekil 5. Gereken İlgi Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi.....	42
Şekil 6. Davranış Kontrolü Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi.....	43
Şekil 7. Genel İşlevler Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi	44
Şekil 8. Problem Çözme Güveni Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi	45
Şekil 9. Yaklaşma Kaçınma Tutumu Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi.....	45
Şekil 10. Kişisel Kontrolü Sürdürme Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi	46
Şekil 11. Medeni Duruma Dayalı Olarak Aile Değerlendirme Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	84
Şekil 12. Medeni Duruma Dayalı Olarak Problem Çözme Envanterindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi	85

KISALTMALAR

- ADÖ : Aile Değerlendirme Ölçeği
Akt. : Aktaran
Çev. : Çeviri
Ed. : Editör
KK : Kişisel Kontrol
PÇE : Problem Çözme Envanteri
PÇG : Problem Çözme Güveni
S : Sayfa
YKT : Yaklaşma Kaçınma Tutumu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İnsanları diğer canlılardan ayıran özelliklerden en önemlisi problemlerinin farklı boyutlarını değerlendirebilmesidir. İnsan, pek çok sorunla karşılaşır; sorunlar, bazen yapıcı olabilir, bu durum gelişim için bir fırsat sunabilir. Sorunlar olmadan gelişim ve kendini gerçekleştirme mümkün değildir (Maslow, 2001, s.14). Kişinin yaşam dengesi, sorunla karşılaşmamasına değil, bununla baş etme becerisindeki yeterliliğine bağlıdır. Problemsiz bir yaşam, ütopyik bir beklentidir. Adler, bireylerin pek çok sorunu vardır ve bunları çözme zorunluluğundan sıyrılamaz, diyerek sorunların doğal olduğunu belirtmiştir (Adler, 1999, s.80). Ancak sorunlara yönelim, kişinin içinde bulunduğu maddi ve manevi duruma göre farklı olabilmektedir. Problem çözme becerisi de sorunlara yönelimi etkileyebilir. Beceri sadece bilgi değil, çözme davranışını da gösterebilmesiyle ilgilidir. Bireyin çözme davranışı gösterebilmesi pek çok dinamikleri gerektirmektedir. Bu dinamiklerde konumuzla ilgili ve bireyin en yakın çevresi olan aile ortamının sağlıklı olması ile bireyin problem çözme becerisi arasındaki ilişki araştırılacaktır.

Bireylerin içinde olmaktan dolayı mutlu olmaları, sağlıklı ailenin bir özelliğidir. Sağlıklı ailenin ve üyelerinin de sorunları olabilir. Sorunların üstesinden gelebilme becerisi ve çabası, işlevsel ailenin tanımları arasındadır (Şen, 2015, s.19). Bu yetenek aynı zamanda bireylerin olumlu duygulanımlarına katkıda bulunmaktadır.

Olumlu duygular, baş etme stratejilerinin çeşitliliğini artırarak bireylerin strese karşı dayanıklılığını göstermektedir. Yapılan çalışmalarda ise, yüksek ve özellikle uzun süreli maruz kalınan stres, bireylerdeki anksiyete ve depresif semptomların artmasına yol açabilir. Bununla birlikte, kişilerde bulunan dayanıklılık seviyesi yükseldikçe, stresten diğerlerine göre daha çok korunabildikleri de ortaya çıkmıştır. Olumlu duygular ise, baş etme becerilerinin bağdaştırıcı rolü üzerinden, dolaylı veya doğrudan kişinin dayanıklılık seviyesini olumlu yönde etkilemektedir. O halde, stres bazen kaçınılmaz olabilir ve stresin anksiyete ile depresif semptomlara etkisi de inkar edilemez fakat, stresin uzun süreli etkilerini azaltmak için, bireylerdeki olumlu duyguları, böylelikle baş etme becerilerini ve dayanıklılığı ortaya çıkaracak uygulama ve düzenlemeler tasarlanması mümkün olabilir (Gloria, 2014, s.94).

Bireyin olumlu duygularının artması için ise, önce içinde yaşadığı fiziksel çevre şartlarının, onun dayanıklılığını arttıran, yorulduğunda dinlenmesini mümkün kılan, iletişimi ve baş etme becerilerini koruyabilen bir düzenli bir ortamda olması gerekmektedir. Çünkü, kişinin baş etme becerilerini, sürekli içinde yaşadığı şartlardan ayırarak düşünmek, yeterince kapsayıcı bir bakış açısı olmayacaktır. Örneğin, Evan'a göre, yerleşim çevresinin, ev içindeki kalabalık ve odalardaki yerleşim düzeni gibi şartların, kişinin zihinsel sağlığı üzerinde direk ve dolaylı bazı etkileri bulunmaktadır. Düzensiz şekilde kalabalık bir yerleşim ortamı, yetişkinlerde psikolojik stresin düzeyini arttırabileceği gibi, çocuklarda zihinsel sağlığın gerilemesine bile yol açabilmektedir. Aile üyelerinin, kendi aralarında sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesi için günlük fiziksel şartların da buna uygun ve elverişli olması gerekmektedir (Evan, 2003, s.536).

1.1. Amaç ve Önemi

Günlük yaşamda karşılaştığımız sorunlara verdiğimiz tepkiler, çevremizdeki gözlemlediğimiz davranışlarla şekillenmektedir. Çevrenin durumu ve bizimle etkileşim biçimi, sadece başkalarını değil, kendi davranışlarımızı da yeniden değerlendirmemize yol açabilir. Önceliklerimiz, uyumumuz ve tercihlerimiz değişmekte veya düzenlenmektedir. Özellikle, kişinin en yakın ve sürekli çevresi olan ailede, bu etkileşimin, olumlu ve olumsuz şekillerde en yoğun ve uzun süreli etkilere sahip olmasını beklemek doğaldır.

Bu yakın etkileşim göz önünde bulundurularak, aile danışmanlığı sürecinde, bireyi sürekli ilişki halindeki çevresiyle bir bütün olarak değerlendirmek, yardım etmenin etkililiği için en önemli esastır. Kişiler, danışmandan yardım almak üzere geldiğinde, dikkatleri esas stresörlerden dağılmış bir halde bulunabilirler. Şu hâlde, danışanın yakın çevresi olan ailesinde gözlemlendiği problemlere ve kendi problem çözme becerilerine nasıl yaklaştığı, bir aile danışmanı ve danışan arasındaki bütün çalışmayı şekillendiren bir başlangıç noktası olabilir.

Bireylerin ailelerini nasıl değerlendirdikleri ile kendi çözüm kapasitelerine nasıl yaklaştıklarının incelenmesi, aradaki etkileşimin nasıl ve ne yönde olduğuna dair farkındalığın artması için önemlidir. Çünkü aradaki bağlantının vurgulanması, kişinin çevresiyle deneyimlediği etkileşimin, kendi üzerindeki yapıcı ya da yıkıcı noktalarını fark etmesine yardımcı olabilir.

Birey, kendi yaklaşımını yeniden düzenleyerek, değiştirebileceği veya değiştiremeyeceği problemleri fark ettiğinde, var olan seğeneklerini daha geręekçi olarak gözden geçirebilir. Böylece, bu bağlantının önemini vurgulayarak sonraki çalışmalara veri ve özellikle aile danışmanlarına da katkı sağlayabileceği düşünölmektedir. Araştırmada, bireyin kendi aile işlevlerini değerlendirişi ile kendi problem çözme becerisini nasıl algıladığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
2. Katılımcıların cinsiyeti ile aile işlevleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
3. Katılımcıların yaşı ile aile işlevleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
4. Katılımcıların eğitim düzeyi ile aile işlevleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
5. Katılımcıların aile tipi ile aile işlevleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
6. Katılımcıların ailedeki konumu ile aile işlevleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
7. Katılımcıların iş durumu ile aile işlevleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
8. Katılımcıların gelir düzeyi ile aile işlevleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?
9. Katılımcıların medeni durumu ile aile işlevleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

1.2. Varsayım

Aile bir sistemdir; aile üyelerinin davranışı bu sistemin bütününe etkiler.

- Aile fonksiyonlarının hepsi birbirini etkiler.
- Gönüllü katılımcıların, kendilerine verilen bütün soruları dikkatle okuyarak kendilerine uyan şıkkı işaretledikleri varsayılmıştır.

1.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2018 yılının Ekim-Kasım aylarıyla, İstanbul iliyle, 18 yaşından büyük bireylerle, ölçeklerin ölçtüğü özelliklerle, bilgi formunda belirlenmiş olan değişkenlerle, katılımcıların doğru varsaydığımız cevaplarıyla sınırlıdır.

BÖLÜM 2

İLGİLİ LİTERATÜR

Tanımlar

İçinde doğup büyüdüğümüz aile, yaşam boyu taşıyacağımız kimlikleri bize vermektedir. İnsan yavrusunun kişiliğinin, beden ve ruh sağlığının gelişiminde aile, büyük önem taşımaktadır. Çocuğun duygusal, zihinsel ve bedensel gelişimine sağlıklı aile, olumlu etkide bulunmaktadır (Yavuzer, 2001, s.51). Ailenin gereksinimi yetişkin olduktan sonra da devam eder, bireylerin toplumsal yaşamdaki yükü aile içinde hafifler ve tekrar yük alabilecek duruma gelir. Aile, bireyin en yakın çevresi ve yaşamının her döneminde ihtiyaç duyduğu, sığınacağı bir liman olarak görülmektedir.

2.1. Aile Tanımı

Medeniyetlerin yapı taşı olan aile, her dönemde var olmuştur. Aile, evrensel bir olgudur ancak evrensel bir tanım yapmak zordur (Canatan, 2013, s. 60). Aile toplumun temelini oluşturan en tabii, en temel, en köklü ve en eski kurum olarak nitelendirilebilir. Toplumun temeli olmasının nedeni, en önemli görevlerinin insani değer aktarımı yapması, insan neslinin devam etmesini sağlaması, olabilir (Lundberg, 1958; Akt. Söylemez, 2011, s.1).

Ailenin tanımı, toplumsal ve kültürel olarak değişiklik gösterdiği gibi içinde bireylerin sayısı ve ailenin hangi yaşam döngüsünde olduğu açısından da farklılık gösterebilir.

Sosyal bir birim olan aile, tarih içinde ve kültürlerde farklılık gösterse de evrensel olan bazı özellikler taşımaktadır. Aile içinde bireylerin sadakatleri ve bağlılıkları yıllarca sürer. Bu durum aileye “*kalıcılık*” özelliği yüklemektedir (Gülerce, 1996, s.5).

Türkçede izdivaç için kullanılan “evlenme” veya “evlendirme” evlenen erkek veya kızın baba ocağından ayrılarak ayrı bir aile kurmasıdır (Çimen, 2008, s. 127). Evlilik bağının güçlü olması sağlıklı ailenin oluşumu için, önemli bir etken olabilmektedir.

Farabî, aileyi vücuda benzetmiştir. Organlar, vücudu ayakta tutmak ve korumak için nasıl bir sistem içinde hareket edip yardımlaşıyorsa, aile üyelerinin her biri de sağlıklı bir aile için yardımlaşırlar (Bilginer, 1991: s.77; Akt. Topcuoğlu, 2001, s.3).

Aile, biyolojik veya psikolojik açıdan birbiriyle ilişkili ve birbirleriyle ekonomik, duygusal ve tarihsel bağları olan ve aynı çatı altında yaşayan bireylerden oluşmaktadır (Gladding, 2015, s.5).

Sosyolojik açıdan aile, toplum için en temel kurumdur. Aile sağlıklı ise, toplum da sağlıklı olmaktadır. Le Play'ın benzetmesiyle, *“Madde için atom ne ise, toplum için de aile odur”* (Çimen, 2008, s.18).

“Bireyin kimlik ve kişiliğinin inşasındaki rolü ve kapsamıyla ailenin eşdeğeri bulunmamaktadır. Bireyin sosyal çevresiyle teması doğumla katılmış olduğu ailesi aracılığıyla ve ailesinde başlamaktadır. Ancak, zaman içerisinde veya farklı toplumlarda farklı tarzlarda ve oranlarda yerine getirdiği işlevleri ve değişken yapısal özellikleri, aileye farklı açılardan bakılmasına neden olmuştur. Tanımlardaki çeşitlilik ve farklılık buralardan etkilenmektedir” (Vatandaş, 2011, s.20).

Aile, yetişkin bir kişinin bakımına ihtiyaç duyan çocuğun, sosyalleşmesini sağlayan ilk yerdir. Bireyle toplum arasındaki köprüdür. Aile sistemi, davranış, düşünce ve duygu kalıpları için öncelikli öğrenim alanıdır Bireyin temel fiziksel ihtiyaçlarını, duygusal, bilişsel gelişimini, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Satir, 2016, s.37).

Bell (1975), dört ayrı aile tanımı yapmaktadır. Birincisi, psikiyatrik ortamlarda kullanılır; aile üyelerinden birinin fikrine dayanarak, onun duyguları ve fantezileri aracılığıyla tanımlanır. İkincisi, psikoloji ve sosyal psikoloji tarafından kullanılır; kültürel yaklaşımı içerir, kurumsal olarak bakar. Üçüncüsü, sosyal psikoloji tarafından incelenir; aile küçük bir grup tarafından ele alınır ve küçük grupların davranışları açısından incelenir. Dördüncüsü, aile toplumun değerleri ile sınırlı bir grup olarak kabul edilir. Aileyi yöneten açık ve kapalı bazı yasalar vardır (Bell,1975, s:172; Akt. Bulut, 1993, s.2).

Toplumsal bir yapı olan aile, toplumun değerlerine bağlıdır. Toplumsal ve kültürel değerlerdeki değişiklikler, aile yapısında da farklılıklar oluşturmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2000, s.28). Bu farklılıklar tek bir aile tanımı yapmayı güçleştirmektedir.

Tanımlarda anlaşılabilceği üzere aile, birey için birçok fonksiyonları yerine getiren biyolojik, sosyolojik, kültürel ve psikolojik özelliklerle sosyal varlık bilincini kazandığı yerdir. Aile, her şeyden önce birey için birincil grupların işlevlerine sahip bir yer olduğundan ruhsal doyum gereksinimini karşılama açısından temel bir yaşam alanı oluşturmaktadır (Yıldırım, 2005, s.94).

2.1.1. Aile Kuramlarında Aile Kavramı ve Sağlıklı Aile Tanımı

Yaklaşımlar:

Tarihsel süreç içinde aile ünitesinin dinamikleri, yapısı ve fonksiyonları iki kavramsal çerçevede ele alınmıştır. Bunlar; Aile Teori Modelleri (aileyi değerlendirmeye ve anlamaya yön verir) ve Aile Terapi Modelleri (müdahalelere yön verir). Bu iki yaklaşım aileyi değerlendirme ve müdahale uygulamaları için aile yapısını ve süreçlerini anlamada yardım etmekte ve kavramsal çerçeveyi oluşturmaktadır (Hallaç ve Öz, 2014, s.142).

2.1.1.1. Modernleşme Kuramında Aile

Bu kuram, kültürlerarası bir aile kuramını benimsemez, dünyadaki çeşitliliğin, batı modeline benzeyecek şekilde değişeceği (dönüşeceği) varsayımına dayalıdır. Modernleşme kuramında aile, bağımsız ilişkiler sistemidir (Kağıtçıbaşı, 2014, s.147). Ancak modernleşme, ailenin temel işlevini korumasına engel olamamıştır. Modernleşme, aile kurumunu, özgür bireyin gelişiminin önündeki baskı alanlarından biri olarak algılamaktadır. Diğer bir ifadeyle aile, bireyin özgürlüğünü engelleyen bir yapı olarak görülmektedir. Modernleşmenin yarattığı değişime ve bu birey idealine karşı temel ailesel özellikler varlığını sürdürmektedir.

Yıldırım (2005), ailenin sonu mu, sorusuna bir modernite rüyası olarak bakar "*Ailenin, temel fonksiyonlarını üstlenmeye yönelik kurumların varlığına karşın aidiyet, duygusal paylaşım, toplumsal bütünleşme ve modelleme fonksiyonlarını yerine getirmeye yönelik "anlamı" sürmektedir*" (Yıldırım, 2005, s.93).

2.1.1.2.Aile Sistemi Kuramı:

Bu kuram; modern aile kuramının tersi olarak, bireyi aile sisteminin bir parçası olarak görmekte ve her ikisinin de birbirini etkileyeceğini söylemektedir (Murdock, 2016, s.407). Bu görüş, bize işlevsel bir ailenin, bireyi olumlu yönde etkileyeceğini ve problem çözme algısı ile ilişkisini düşündürmektedir. Dört temel yaklaşımları şunlardır:

2.1.1.2.1. Yapısal Fonksiyonel Yaklaşım:

Yapısal fonksiyonel yaklaşım, aileyi “*açık sosyal sistem*” olarak tanımlar. Ailenin işlevi ve işlev bozukluğuna sebep olan yapısı, odaklandığı alanlardır. Her bir aile üyesini biricik ve ayrı bir alt sistem olarak düşünülmesini vurgular. Aile, bireylerin oluşturduğu alt sistemlerle işlev görmektedir. Her alt sistemin ayrı işlevi ve bireylere yüklediği sorumlulukları vardır. İşlevsellik, toplumun dengesini gözetir. Aile toplumun güvencesidir, korunduğu müddetçe toplum istikrarlı ve dengelidir. Aile toplumun sürekliliğini güvence altına almaktadır. Eş, ebeveyn ve kardeşler olmak üzere ailede üç alt sistem vardır (Hallaç ve Öz., 2014, s.142-153). Aile yapısını anlayabilmek için bu alt sistemlerin etkileşimlerini ve örgütlenme biçimini görmek gerekir. Bu yaklaşım, Minuchin tarafından geliştirilmiştir (Güllü, 2015, s.5).

2.1.1.2.2. Bowen’ın Aile Sistemi Kuramı:

Aile sisteminin kuşaklararası yapısına odaklanmaktadır. Aile üyesinin, kendini ailesinden ayırıştırabilmesi, üçgen oluşumu (iletişim sürecine bir üçüncü kişinin dâhil olması), kronik kaygı ve kardeş sırası kuramının temel kavramlarından. Bowen tarafından geliştirilmiştir (Güllü, 2015). Bu kuram, ailenin kökeni ve çok kuşaklı aile ile ilgilidir. Aileyi anlayabilmek için, en az üç kuşak geri gidilmesi gerektiği görüşündedir (Corey, 2005, s.461).

2.1.1.2.3. Stratejik Aile Kuramı:

Bu kuram sağlıklı ailenin özellikleri üzerinde durur. Ailedeki yaşam döngüsünün sağlıklı aileleri olumsuz olarak etkilediğini söyler. Ailedeki iletişim örüntülerine bakar. Haley ve Minuchin, önemli temsilcilerindedir (Nazlı, 2001, s.147). Ailedeki etkileşimsel örüntülerin bireydeki etkileri üzerinde durmaktadır. Ailedeki işlev bozukluğunun azaltılmasının yolunun sistemdeki yapısal değişiklikten geçtiğini bildirir (Corey, 2005, s.463).

2.1.1.2.4. Yaşantısal Aile Kuramı:

Ailede yaşanmayan duygulardan kaynaklanan aile içi sorunlara dikkat çekilir. Satir ve Whitaker önemli temsilcilerindendir. Satir, ailedeki iletişim kalıpları üzerinde çalışır. Aile işlevselliği için, duygular ve iletişim kalıplarının farkındalığı önemlidir (Özabacı, 2014, s.66).

Davranış, düşünce ve duygu kalıpları için aile sistemi öncelikli öğrenim alanıdır (Satir, 2016, s.40). Kurama göre, ifade edilmeyen duygular yeni sorunlara zemin hazırlar. Bireylerin duygularını ifade etmeleri için, yeteneklerini fark etmelerinin ve farkındalıklarının artmasının, sağlıklı bir aile için önemli olduğunu vurgular (Nystul, 1999; akt. Şen, s.21).

2.1.1.3. Bilişsel-Davranışçı Kuram:

Bu aile kuramının temelinde yer alan faktörler: Aile üyelerinin tüm davranışları öğrenme sonucunda oluşmaktadır. Etkisiz ve olumsuz davranışlar da öğrenilmiştir ve bu davranışlar pekiştirildikçe evlilikteki sorunlar artmaktadır. Bu olumsuz davranışlar yeni olumlu davranışlarla değiştirilebilir (Gladding, 2015, s. 242-249).

2.1.1.4 Sembolik Etkileşimsel Kuram:

Bu modele göre insan, karşısındakinin davranışını önce sembollerle yorumlamakta, sonra harekete geçmektedir. Yorum sürecinde semboller önem taşır. Aileler değerlendirildiğinde bu yaklaşım, üyelerin davranışlarını analiz ederek, aile dinamiklerini açıklamak için kullanır. Bu aile içi dinamikleri, roller, iletişim örüntüleri, karar verme ve sosyalleşmeyi içermektedir. Bu kuramın, bireye odaklandığı için aile kurumunun önemini göremediği söylenebilir (Canatan, 2013, s.43).

2.1.1.5. Gelişimsel Kuram:

Gelişimsel model, diğer bütün kuramları bütünleştirmiştir. Birey ve aileye yönelik bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Üyelerin değişen rolleri ve görevleriyle açıklanan yaşam döngüsü perspektifinden aileye bakmaktadır. Yani aileler bireyler gibi yaşam değişimlerine uyum sağlayarak değişir, büyür ve gelişir. Birbirine benzemeyen bireysel gelişim görevleri her yaşın farklıdır. Aile gelişimsel görevlerini bu döngü boyunca yerine getirmektedir (Corey, 2005, s.473).

Her aile, aynı birey gibi kendine has özellikler taşır; güçlü ve zayıf yönleri yanında sorunları ve bakış açıları farklı olabilir. Ailenin bu biriciklik özelliğinin yanında bazı evrensel özellikleri de vardır.

Bu evrensel özellikler şunlardır:

- Her aile küçük bir sosyal sistemdir.
- Her ailenin kendi kültürel değerleri ve kuralları vardır.
- Her aile özeldir.
- Her ailenin mevcut temel fonksiyonları vardır.
- Her aile yaşam döngüsündeki ihtiyaçlar doğrultusunda hareket eder.

Tüm bunlar normal, sağlıklı, fonksiyonel aileyi tanımlamak için bir ölçüt oluşturmaktadır. Bu bağlamda sağlıklı ailenin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Aile üyeleri arasında, olumlu bir etkileşim süreci yaratmak,
2. Üyenin bireysel gelişimlerini desteklemek,
3. Davranışının, rolüyle uyumlu olmasına dikkat etmek,
4. Problemleriyle baş etme davranışında bulunmak,
5. Yaşadığı çevreye ve yaşam tarzına dikkat etmek,
6. İçinde bulunduğu toplumla iyi ilişkiler kurmak (Hallaç ve Öz, 2014, s.153).

Ailenin yaşam döngüsünde oluşan değişiklikler, yapısal değişimi oluşturmaktadır. Üyelerin rolleri ve sorumlulukları belirlidir. Ancak yapısal değişim, aileye ve üyelerine farklı sorumluluklar yükleyebilir (İçli, 1997, s.62). Örneğin kişi içinde yaşadığı ailenin çocuğu iken, kurduğu ailede eş rolünü üstlenmektedir. Daha sonra, baba/anne daha sonra da nine/dede rollerini almaktadır.

Aile yaşam döngüsünde üyelerin içinde bulunduğu rollerin gereği olan sorumluluklarını yerine getirmemesi, aile içi sorunları oluşturabilir (Şen, 2015, s.21).

Aileyi oluşturan bireylerin, birbirlerine ve topluma karşı sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar yerine getirilmezse toplum da zayıflayarak gücünü kaybetmeye başlamaktadır. Ailenin işlevleri olarak ele alınan bu sorumluluklar yerine getirildiğinde aile üyelerinin problem çözme becerisini olumlu yönde geliştireceği düşünülmektedir.

2.1.2. Aile Fonksiyonları

Ailenin fonksiyonları, McMaster Aile Fonksiyonları Modeli'ne göre şunlardır: Problem çözme, iletişim, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme, roller, davranış kontrolü ve genel fonksiyonlar (Akt. Bulut, 1990, s.7).

Aile fonksiyonlarının bir başka tanımı da şu şekilde yapılmıştır:

“Aile işlevlerini, ilk olarak 1950 yılında Epstein ve Westley, sonra 1960-1970 yılları arasında Epstein, Bishop ve Levin, “McMaster Aile Fonksiyonları Modeli” adı altında aileyi sistem yaklaşımıyla ele alıp altı boyut üzerinde odaklanarak ortaya koymuşlardır. Model, 1978 yılında son şeklini almıştır. Modelde aile işlevlerinin tüm yönlerinden ziyade ailenin ruhsal, fiziksel sağlığı ve aile üyelerinin problemlerinde en etkili olan boyutlar üzerine odaklanılmıştır. Bu boyutlar; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolüdür, bunlar ailenin temel özelliklerini yansıtmaktadır” (Epstein, Keitner, Miller ve Bishop, 1993; Akt. Hanımoğlu, 2004, s.35).

Fonksiyonların yerine getirilmesi açısından aileyi sınıflandırırsak, işlevsel aileleri sağlıklı, işlevsel olmayan aileleri de sağlıklı aileler olarak ifade etmek mümkündür (Topçuoğlu, 2001, s.25). Ailelerde sağlık kelimesi, olumlu ilişkileri destekleyen ve üyeler arasındaki alışverişi dengeleyen etik sorumlulukları anlatmaktadır. Aileler yaşam boyu farklı süreçler geçirebilir. Bir ailenin yaşam evrelerinin bir kısmında sağlıklı olması bu durumun yaşam boyunca süreceği anlamına gelmemektedir (Berksun, 2013, s.66).

Fonksiyonel ailelerde şu görevlerin yerine getirilmesi beklenir: Olumlu veya olumsuz duygular paylaşılır, sevme ve sevilme duyguları gelişir, üyelerinin farklılıkları kabullenilir, takdir edilir, yaşamsal temel ihtiyaçlar karşılanır, maneviyat vardır, sorunlarla başa çıkma becerileri gelişmiştir, mizah duygusu vardır, birlikte geçirilecek zamanlar oluşturulur, iş birliği yapılır (Özabacı, 2014, s.4).

Aile, toplumsal deneyimlerin ilk, bazı durumlarda da asıl yeridir. Aile fertleri arasında ortak çıkarlar, ilişkiler ve etkileşimler vardır. Her ferdin grup içinde özel bir rolü vardır. Sağlıklı ailenin geliştirici özelliği vardır. Ailenin işlevselliği fertler arasındaki iletişimin açıklığına bağlıdır. İşlevsel bir aile birçok alanda gelişim fırsatı sunmaktadır (Peseschkian, 1999, s.314).

“Sağlıksız aile; eşlerden birinin nörotik istekleri ve diğerinin de onu idare etme sorumluluğunu yüklenmesi sonucu oluşur” (Ackerman 1966; Akt. Söylemez, 2011, s.17). Ackerman’ın nörotik istek olarak tanımladığı, eşlerin fonksiyonel olmayan, aileye olumlu katkı sağlamayacak istekler olduğu anlaşılabilir. Sağlıklı aileler, gelişimsel değişikliklere uyum sağlarlar, kriz karşısında çabuk toparlanırlar. Bu aile üyelerinin çatışma çözme becerileri vardır (Şen, 2015, s.18).

Epstein ve Bishop (1983)’na göre sağlıklı aile, bir araya gelerek sorunlarını çözebilen, birbirine duygusal olarak bağlı, özgürlüklerini kısıtlamayacak şekilde ilgili, herkesin sorumluluklarını etkin bir biçimde yerine getirebildiği, birbirlerinin davranışlarını aşırıya kaçmayacak şekilde kontrol edebilen ve aralarında açık, rahat, dolaysız bir iletişim bulunan üyelerden oluşan, ailedir (Akt. Söylemez, 2011, s.15).

Aile üyeleri sorumluluklarını sevgi ve fedakârlıkla yerine getirir. Üyeleri bir araya getiren ve bağ oluşturan bu duygulardır. Aile, sevgi ile kurulur; saygı, sadakat, güven ve sabırla devam eder. Saygılı (1990)’ya göre en önemli aile fonksiyonu, aile üyelerinin birbirlerini maddi ve manevi açıdan destekleyerek dış dünyaya karşı güçlü ve güvenli yapmasıdır (Akt. Topçuoğlu, 2001, s. 24).

Ogburn (1963), geleneksel ailenin temel görevlerini sekiz ana başlıkta toplamıştır:

1. Biyolojik görev, neslin devamını sağlar.
2. Ekonomik görev; bireylerin maddi ihtiyaçları sağlanır.
3. Koruyuculuk görevi; sevgi, fedakârlık ve güven duygularıyla üyeler birbirini korur. Aile üyelerinin güvenliğini sağlamak için maddi ve manevi zararlara karşı birbirlerine destek olurlar.
4. Psikolojik görev, Aile üyelerinin birbirlerine karşı duygusal bağları diğer görevlerin yerine getirilmesinde önemlidir.

5. Çocukların yetiştirilmesi; eğitim görevi,
6. Dini görev; aile, dini bilgilerin çocuğa aktarıldığı ilk yerdir.
7. Boş zamanları değerlendirme görevi,
8. Statü sağlama görevi; ailede çocuğun kişiliği gelişirken, diğer taraftan toplum kuralları ve değerleri davranış ve tutumları öğrenir. Çocuğu sosyalleştirirken statü sağlama görevini de yapar (Akt. Çimen, 2008, s.40).

Ailenin sağladığı birincil ilişkilerin yerine arkadaş grupları getirilse de arkadaş gruplarının hiçbiri aile kadar kuşatıcı ve sürekli olamaz. Ailenin vazgeçilmezliği burada da ortaya çıkmaktadır (Vatandaş, 2011, s.5).

Aile kurumunun, toplumsal yaşamın devamı niteliğinde olan ve başka kurumlara devredilemeyen işlevleri vardır (Çayboylu, 2002, s.7). Bu işlevler şunlardır:

İletişim: Ailedeki üyeler arasında bilgi alışverişidir. Aile üyelerinin durumuna göre; duygu durumu değişimine göre, olaylara göre; olayın şiddetine göre değişen farklı iletişim biçimlerinden söz edilebilir. Kapalı ve dolaylı iletişim, açık ve dolaysız iletişim olmak üzere farklı türleri vardır. Danışmanlıkta eşlerin iletişim türlerini fark etmek ve danışanlara fark ettirmek oldukça önemlidir. Açık ve nitelikli iletişim, ailede mutluluğu olumlu yönde etkiler. Faloon (1986), üç şekil aile içi iletişimden söz eder: Birincisi, birey olarak her aile üyesi, problem çözmede güçlü ve zayıf yanlarını bilir. İkincisi, bir grup olarak ailenin problem çözme işlevinde zayıf ve güçlü yanları bilinmelidir. Üçüncüsü, aile içindeki problemleri davranışların ortaya çıkarılmasıdır (Akt. Söylemez, 2011, s.2).

Roller: Eş olma rolü, anne, baba ve çocuk rolleri aile üyelerinin temel rolleridir. Aile tipine, yaşam dönemine ve üyelerinin özelliklerine göre roller ve sorumluluk davranışı farklı olabilir. Ailenin devamlılığı için roller ve işlevleri önemlidir. Rollerin gereği sorumluluk dağılımı ve paylaşımı ne kadar adil olursa sistem o kadar sağlam olmaktadır. Çocukların da aile içinde yaşlarına uygun sorumluluk almaları onların gelişimleri için önemlidir (Çayboylu, 2002, s.17-18).

Gereken İlgii Gösterme: Sağlıklı aile üyeleri birbirine özgürlük alanı tanıyarak ilgi gösterirler. Sağlıksız ailelerde üyeler birbirine karşı ya ilgisizdir ya da müdahaleci bir ilgi tarzı vardır (Bulut, 1993, s.43).

Problem Çözme: Ailenin işlevselliğini koruyacak şekilde maddi ve manevi problemlerini çözebilmesidir. Sorunun çıkışı ile çözüldüğü ana kadar olan süreci kapsar (Bulut, 1993, s.41).

Davranış Kontrolü: Ailenin ve üyelerinin her türlü dış tehlikelere karşı korunması için davranış kontrolü sağlanır. Bu kontrol aile tutumunu (esnek, katı) da belirler. Sağlıklı ailelerde davranış kontrolü, empatik yaklaşım şeklinde görülür. Kontrolün yapısı bu alt ölçekte ele alınır (Bulut, 1993, s.43). Çatışma çözme becerisi de olumsuz davranışların kontrol altına alınabilmesiyle mümkündür (Şen, 2005, s.203).

Duygusal Tepki Verme: Aile üyelerinin tepki verirken gösterdikleri duygusal durumdur. Uygun olan tepkiyi göstermesi beklenmektedir. Olumlu duyguların yanında olumsuz duygular da açığa çıkmaktadır. Önemli olan uygun duygunun açığa çıkması ve aile içinde bu duygunun kabul edilmesidir (Nazlı,1997, s.22).

Genel Fonksiyonlar: Diğer boyutları kapsayacak genel bilgi toplama fonksiyonudur (Bulut, 1993, s.43).

Sanayileşme süreciyle birlikte tüm toplumlarda kabul edilen aile işlevleri önemli bir değişime uğramıştır. Aile, işlevlerinin bir kısmını diğer toplumsal kurumlara aktarmıştır. Dönmezer'e göre ailenin gerçek işlevleri şunlardır:

- Toplumsal kurumlarla aile üyelerini tanıştırma.
- Üyelerini kontrol ederek, toplumsal amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunma.
- Toplumsal kuralları ve değerleri üyelerine aktarma.
- Başka kurumlara ve kişilere devredilemeyecek (cinsellik, sosyalleşme, sevgi, vb) yükümlülükleri yerine getirme. *“Yapısal işlevselci görüşün dile getirdiği; ailenin toplumda varlığını sürdürmesinin en önemli nedeninin, başka kurumlara yüklenemeyen manevi destek olma işlevidir”* (Dönmezer, 2001; Akt. Zeybekoğlu, 2012, s.57).

Araştırmacılar farklı bakış açılarıyla aile fonksiyonlarını ele almışlar. Bütüncül bir yaklaşımla genel olarak bakıldığında ailenin işlevleri şunlardır: Neslin devamını sağlamak, ekonomik gereksinimleri karşılamak, statü sağlamak, çocuklarına eğitim vermek, dini bilgi vermek, boş zaman etkinliği gerçekleştirmek, karşılıklı güven ve sevgi ortamı meydana getirmeleri ve cinsel doyumu sağlamak için meşru ortam oluşturma gibi işlevlerdir (Bulut, 1993, s.3).

Ailenin işlevleri, bireysel, kişisel, insani ihtiyaçlar açısından ele alınarak açıklanabilir. Aile; beslenme, eğitime, manevi duygu ve düşüncelerle donatma gibi insani ihtiyaçları karşılayan bir kurumdur (Nirun, 1994; Akt. Kır, 2011, s.384).

Aile işlevlerini bazı dinamikler düzenlemektedir. Bunlar aileye ve topluma ait olmak üzere iki yönlüdür. Aile dinamikleri; aile tipi, aile yaşam döngüsü, içinde bulunduğu fiziki ortam, sosyo-ekonomik durum ve toplumdaki statüsüdür. Toplum dinamiklerini toplumsal hizmet ve olanaklar, örf-adetler, cinsel davranış modeli, cinsiyete yüklenen roller, çocuk bakım ve eğitime yönelik davranışlar belirlemektedir (Gündoğan, 2005; Akt. Hanımoğlu, 2004, s. 17).

2.1.3. Aile Dinamikleri

Bu bölümde işlevselliği açısından önemli olan dinamiklerden, aile tipi ve aile yaşam döngüsü, ele alınacaktır.

2.1.3.1. Aile Tipleri

Aile tanımı gibi aile tiplerinin belirlenmesinde de farklı bakış açılarıyla sınıflandırmalar yapılmıştır. Temel olarak bu sınıflandırmalarda; sosyo-ekonomik aşamalar, büyüklük, güç ve otoritenin dağılımı, soyun izlenmesi, yerleşim yeri, mirasın geçişi, yerleşme esası, geniş aile ve çekirdek aile, evlilik bağı, ailenin fonksiyonları, aile bireylerinin birbiriyle olan ilişkileri gibi özellikler dikkate alınmıştır (Zeybekoğlu, 2012. s.45-53).

Ailenin değerlendirilmesi aşamasında, aile tiplerine dikkat edilmesi yaşam döngüsü aşamalarında olduğu gibi önemli bir ayırıcı bakış oluşturabilir. Her ailenin farklı ihtiyaçları ve farklı yapısal özelliği vardır. Kağıtçıbaşı, sosyokültürel koşullar, aile etkileşimi ve sosyalleşme, aile yapısı ve değerleri bağlamında üç aile tipi geliştirmiştir:

1. Bağımlı aile modeli: Geleneksel, ataerkil yapı, aile üyeleri maddi ve manevi alanda bağımlı,
2. Bağımsız aile modeli: Aile üyeleri bağımsız sanayileşmiş, orta sınıf batı toplumunun aile modeli,
3. Psikolojik/Duygusal bağlı aile modeli: Duygusal alanda karşılıklı bağlılık, maddi alanda bağımsız, çocuğun psikolojik değerinin olduğu bu model, toplulukçu kültürüne sahip bölgelerde yaygın bir aile modeli (Kağıtçıbaşı, 2014, s.155).

Çimen, yaygın olarak kullanıldığını söylediği aile tiplerini şöyle sınıflandırmıştır:

Büyük aile; geleneksel aile, geniş aile,

Küçük aile; çekirdek aile, kent ailesi, modern aile,

Geçiş ailesi; sanayileşmekte olan toplumlardaki aile tipidir (Çimen, 2008, s.28).

Çakmaklı'nın Kanner'den aktardığı ve yaygın olarak kullanıldığını söylediği bir başka aile tasnifleri:

1. Normal aile modeli
2. İlgisiz Olumsuz aile modeli
3. Titiz, Üstünlük uman, baskıcı aile modeli
4. Aşırı düşkün aile modeli

Çakmaklı'nın eklediği; bu modeller arasında gidip gelen Karmaşık aile modeli (Çakmaklı, 1996, s.11). Başka bir ifadeyle kaotik aile modeli, işlevsellik açısından farklılık göstermekte, aile üyelerini özellikle de gelişme dönemindeki çocuğu olumsuz etkilemektedir. Ailenin tanımı, toplumsal ve kültürel olarak değişiklik gösterdiği gibi içinde bireylerin sayısı bakımından ve ailenin hangi yaşam döngüsünde olduğu açısından da farklılık gösterebilir.

2.1.3.2. Aile Yaşam Döngüsü

Aile Yaşam Döngüsü, ailenin tümünde, zamanla görülen değişim ve gelişim aşamalarının adıdır. Erikson'un gelişim kuramını açıklamasından kısa bir süre sonra, Evelyn Duval, 1956 yılında aile yaşam döngüsü modelini oluşturdu. Ellili yılların çekirdek ailesine dayanan bu model, daha sonra fazla ilgi görmemiş ve yerine farklı aşamaları da göz önüne alan modeller geliştirilmiştir (Gladding, 2015, s.11).

Carter ve McGoldrick (1989), yaşam döngüsü modeli daha genel ve birçok ailenin gelişim ve değişimini anlatmaktadır. Bu yaşam döngüsü modelinde duygusal süreçlerin yanında ailenin ihtiyaç duyduğu ikincil değişimler yer almaktadır. Galinsky (1981) ve Wapner (19913)'in modeli gelişim basamakları az psikolojik odaklı bir yapıdır. Barnhill ve Longo (1978)'in modeli sekiz basamaklı bir yapı içerir. Combrinck-Graham (1985) ise on basamaklı bir model sunmuşlardır. Bireysel yaşam dönemlerindeki değişim, aileyi etkilemekte, ailedeki değişim de aile yaşam dönemi aşamalarını oluşturmaktadır. Bireysel yaşam dönemlerini oluşturan bebeklik, çocukluk, ergenlik, gençlik, olgunluk, yaşlılık dönemlerinde bireyin tutum ve davranışları, ihtiyaçları ve onların karşılanma biçimi farklılık göstermektedir. Bireyin geçirdiği aşamalara göre davranışları da değişebilmektedir (Torlak, 2009, s.8-10).

Gelişim literatürüne farklı bir bakış açısı getiren aile yaşam döngüsü döneminin hem iyileştirici hem de yeni döneme hazırlama amaçlı, koruyucu bir yanının olduğu görülmektedir (Corey, 2005, s.474).

Yetişkin kişilerin yaşamlarındaki rol değişimi ve geçişler ailedeki geçiş dönemlerini oluşturmaktadır. Bunlar, evlilikle evden ayrılma, çocuk sahibi olma ve çocukların da evlenmesi, yaşlılık gibi evrelerdir. Bu değişim, yeni bir durum oluşturmakta, ailenin bu yaşam döngüsüne uyum sağlayabilmesi için çaba göstermesi beklenmektedir. Her basamak, aile üyelerine yeni sorumluluk yükler, bazı ailelerde bu durum stres oluşturabilir (Özabacı, 2014, s.13).

Aile fonksiyonlarının, aile yaşam döngüsüne bakılarak değerlendirilmesi, etkin ve sağlıklı bir yaklaşımın oluşmasına yardımcı olabilir. Toplumumuza uygun yaşam döngüsü aşamaları bilinerek, bu aşamaların aile işlevlerine etkisine bakılabilir. İşlevsel ve işlevsel olmayan aile tanımı yapılmadan önce yaşam döngüsündeki basamakları göz önüne almak doğru tanım yapılması açısından fayda sağlayabilir. Aile danışmanlığı sürecinde ise, böyle bir kapsamlı bakış ve değerlendirme, danışanlara da, danışmanlara da üzerinde çalışabilecekleri ve geliştirebilecekleri daha kapsamlı bir düzlem sunabilir.

2.2. Problem Çözme Becerisi

Bireylerin, günlük yaşamlarında, problemlerini çözebilmeleri için, yaklaşımları farklı olsa da problem çözme becerisi kazanmış olmaları gerekir (Ekici ve Balım, 2013, s.69). Bingham (2004), problem çözme becerisinin önemli bir yaşam becerisi olduğunu ve bunun sonradan öğretilmesi ve eğitimle geliştirilmesi için yeterli çaba, zaman ve enerji harcanması gerektirdiğini söyler (Akt. Çekici, 2009, s.5). Bireyin en yakın çevresi olan ailede bu becerinin kazanılmış olması, daha zahmetsiz ve doğal olarak edinilmiş bir kazanım olarak bireye yaşamı boyunca katkı sağlayabilir.

2.2.1. Problem ve Problem Çözme

Problem terimi, bireyin engellenmesi ve istenilene ya da hedefe ulaşamama durumudur. Bazı sebeplerle etkili tepkiler gösterilmediğinde “problematik durum” ortaya çıkmaktadır. Problem çözme ise problem durumların üstesinden gelebilmek için uygun alternatifler geliştirmek, bu alternatifler arasından en etkili tepkinin seçilmesi, olarak tanımlanan, davranışsal bir süreçtir (D’ Zurilla ve Goldfried, 1971; Akt. Çam, Yerlikaya ve Tümkaya, 2011, s.1706).

Yaşamın erken dönemlerinden itibaren insanoğlu problemlerle karşılaşır. Çözme becerisi ve davranışı en yakın çevre olan ailenin, ilerleyen yıllarda çevrenin de etkisiyle, kazanılarak yaşam boyu devam eder (Güneş, 2011, s.3). Günlük yaşamda farklı türden problemler (ekonomik, duygusal, bedensel, vb.) olduğundan bunların çözümleri de farklılaşmaktadır. Bu problemler uzun veya kısa süreli, karmaşık ya da basit olabilmektedir. Bazılarının çözümü duygusal olgunlaşmayı gerektirirken bazıları da bilişsel düzeyde çözülmektedir (Cüceloğlu, 1994, s.219).

Problem çözme; amaca ulaşmak için, karşılaşılan engelleri aşmaya yönelik, düşünsel, duygusal ve davranışsal bir süreçtir. Problem çözmek için, cesaret, azim ve güven duygusuna sahip olmak gerekir (Oğuzkan,1985; s.127; Akt. Taylan,1990, s.12). Bu duyguların doğal olarak edinilmiş olması, erken çocukluk döneminin ve aile ortamının önemini gösterebilir.

Alan yazında, insanların gündelik yaşamlarında karşılaştıkları problemlerin dört başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunlar:

1. Kişisel Problemler: Fiziksel ve ruh sağlığı ile ilgili, kişinin uyumunu etkileyen belki de en yaygın görülen sorunlardır.
2. Kişilerarası Problemler: İnsanlar doğası gereği iletişimde bulunma ihtiyacı içindedir. Horowitz (1979), yaptığı araştırma sonucuna göre kişilerarası problemlerin üç bilişsel özelliğinden bahseder. İlki, iletişimde psikolojik mesafenin azaldığı oranda sorunların artma olasılığı yüksektir. İkincisi, kişinin diğerini kontrol etme veya değiştirme ve etkileme niyetindeki tutumuyla ilgilidir. Üçüncüsü, ilişkinin sebebidir. Kişiler dostça mı, yoksa düşmanca mı yakınlıktadırlar (Horowitz, 1979, akt; Eskin, 2018, s.17).
3. Toplumsal Problemler: Bireyi etkileyen bu tür sorunların çözümü toplumsal uzlaşıya ve uzunca bir zaman diliminde bağlıdır.
4. Kişisel olmayan Problemler: Kişinin kendisinden kaynaklanmayan ve çözümün daha kolay olduğu sorunlardır (Eskin, 2018, s.18).

Problem veya problemlili durum söz konusu olduğunda genellikle insanlarda olumsuz duygular belirlemektedir. Çünkü problem durumu, sonuçta değişimi; başa çıkmayı, engellerle uğraşmayı gerektirir. Yani olması istenilen duruma ulaşmak için çaba sarf etme, mücadele etme gereği doğar. Bu durum bireylerde farklı duygu, düşünce ve davranış tarzı oluşturabilir. Bazı bireyler, işlevsel olmayan tutum içine girme eğilimindedir. Bazıları ise, sorunu kabullenip baş etme stratejileri geliştirir. Bireyler arasındaki fark, sorun çözme becerileri bakımından birinin yeterli becerileri edinmiş olması diğerinin ise bu becerisinin olmamasıdır (Çekici, 2009, s.25). Soruna yönelim açısından bu farkın pek çok sebepleri olabilir.

Birey için problem, halledilmesi gereken bir durumdur. Problem çözümü, bilinçli bir çaba gerektirmektedir. Sorun çözmeye ilgili bilgiler bellekte arşivlenir. Daha sonra bu bilgiler çağrılarak problem çözümünde kullanılır (Eskin, 2018, s.47). Bilgilerin arşivlenmesinde özellikle erken çocukluk döneminde en önemli etken, aile ve çevreyle olan etkileşimdir. Bundan dolayı problemlerini çözebilmesi beklenen sağlıklı bir ailede, problem çözüme becerisinin daha etkin kazanılacağı düşünülebilir.

2.2.2. Problem Çözme Davranışı ile İlgili Bazı Kuramların Yaklaşımı

2.2.2.1. Davranışçı Yaklaşım

Bu kurama göre yetenek yoktur, öğrenme vardır ve koşullanma ile gerçekleşir (Dora, 2003, s.7). Problemin zihinde nasıl incelendiği değil, çözümün nasıl uygulandığını incelemektedir. Bilişsel Davranışçı Yaklaşım ise, problemin zihinde hangi aşamalardan geçtiğini ve nasıl uygulamaya konduğunu inceler ve bu uygulamalardan işlevsel olmayanlar üzerine terapi seansında çalışılır (Beck, 2001, s.141). Bir başka görüş, sosyal öğrenme kuramı doğrultusunda, insan model alma yoluyla öğrenir. Yeterli benlik duygusu olan insanların problem çözme konusunda gayretli oldukları ve denemekte ısrarcı oldukları görülmüştür (Schultz, 2002, s.447).

2.2.2.2. Gestalt Yaklaşımı

Wallas (1926), Hazırlık, Kuluçka, Kavrama, Sonuçları Değerlendirme olarak problem çözme sürecini aşamalar haline getirmiştir. Problemi bütünüyle görme, parçalar arasındaki ilişkiyi bir anda algılama problem çözmenin en iyi yolu olarak görülmüştür. Farkındalık kazanarak problem çözülebilir, görüşü hâkimdir (Akt. Dora, 2003, s.9).

2.2.2.3. Bilişsel Yaklaşım

Problem çözme bu yaklaşımda önemlidir. Bu yaklaşım, hemen her alanda kendini göstermiştir. Öğrenme, algı, problem çözme ve karar vermeye yönelik bilişsel faktörler üzerine vurgu yapmıştır (Schultz, 2002, s. 614).

“Bilişsel faktörlerle pek çok araştırmacı ilgilenmiştir. Lange (1993)’e göre problem çözme süreci; problemi anlamak, alternatif hipotezler oluşturmak ve bunların arasından seçim yapmak, çözümleri uygulamak ve kontrol etmek basamaklarından oluşmaktadır. Holyack (1995)’a göre ise problem çözme süreci dört basamaktan oluşur:

1. Hedefin belirlenmesi, 2. Alternatiflerin oluşturulması, 3. Gerekiyorsa problemin yeniden tanımlanması, 4. Seçilen alternatifin uygulanması ve sonucunun değerlendirilmesi” (Akt. Dora, 2003, s.10).

Sosyal Öğrenme Kuramcısı Bandura (1972)’ya göre, bebeklik döneminde çocuk, çevreyi nasıl etkilediğine dair denemeler yaparak problem çözme davranışını geliştirmeye başlamaktadır. Buna “yetkinlik beklentisi” adını vermektedir. Bu beklenti önemlidir.

Çocuk bu davranışlarıyla, ilerleyen yıllarda kendi yeteneği konusunda fikir sahibi olur. Problem çözme becerileri, çocuğun anne ve babasından aldığı geri bildirimlerle yapılanmaya başlar ve “yetkinlik beklentisi” oluşur. Beklenti yüksekse problemlerle baş edeceğine inancı artar, davranışsal olarak da çaba sarf eder (Akt. Dora, 2003, s.14).

2.2.3. Probleme Yönelim

İnsanların sorun karşısında takındıkları ilk tavır, önemlidir. Bu tavırlar, bilişsel, duyuşsal, davranışsal olabilir. “Kişinin sorunlar karşısında takındığı tavra sorun yönelimi denmektedir”. Soruna yönelim, iki şekilde olmaktadır. Olumlu yönelim; sorunu çözebilecek güçte olduğuna inanmaktır. Bu yönelime sahip kişiler, problem çözme konusunda başarılı olurlar. Olumsuz yönelim ise; problemi bir tehdit olarak algılamak ve çözecek gücü olduğuna inanmamak; bu sağlıklı bir yönelim değildir (Eskin, 2018, s.62-64).

Bireyin algısı, onun probleme yönelik davranışlarını etkiler. Bu durum da karmaşık bir süreç içermektedir. Problem çözme becerisini doğrudan ölçmenin, değişen problemlere ve çözümün düzeyinin değişen tanımlarına göre metodolojik kısıtlamaları ortaya çıkabilir.

“Problem çözme, duyuşsal ve düşünsel etkinlikler içerdiğinden ölçme araçlarıyla ölçülmesi güç olan bir değişkendir” (Ekici ve Balım, 2013, s.70).

En yaygın olarak kullanılan kişinin kendi kendini değerlendirmesi yöntemiyle veri toplanması, problem çözme değerlendirmesinin de uygulama biçimidir.

Heppner, kişilerin kendi problem çözme algısı düzeyleri üzerinden konuyu incelemiş, böylece, ölçülebilir ve diğer etkenlerle ilişkisi araştırılabilir bir değerlendirme ortaya koymuştur. Heppner'e göre, problem çözme becerisinde kişinin kendine güven duyması genel olarak baş etme mekanizmalarında olumlu aşama kaydetmesine yol açarken, kendi problem çözme becerisine karşı olumsuz bir tutumda olması ise yeterince verimli kararlar verememesine yol açmaktadır. Burada soruna yönelim konusunda bireylerin farkındalık kazanmasına yardımcı olunabilir.

Kişilerin yaşadıkları problemlere verdikleri tepkilerin farklılığı; özgünlüğü, aldıkları sonucu ve yaşamdaki geçiş dönemleri ile baş etme biçimlerini etkilemektedir. Danışanın içinde bulunduğu problemleri çözebilmesine yardım etmek üzere, problem çözme becerisi ile ilgili algı düzeyini açığa çıkarmak, sonraki müdahale aşamalarının yapılandırılmasından önce üstünde durulması gereken en kritik adımdır (Heppner ve Wang, 2003, s.127-128).

Problemlere yaklaşım biçimi, sadece problemlerin kendisiyle değil, ayrıca kişilerin gündelik tepkileri ve genel tutumlarıyla da ilişkilidir. Örneğin, Neal ve Heppner'in 306 öğrenciden veri topladığı araştırmada, öğrencilerin, çeşitli konularda kendilerine destek sağlayabilecek kampüs içindeki kaynakları fark etme ve kullanma oranları ile kendi problem çözme becerisi algıları düzeyi arasında ilişki bulunmuştur. Buna göre, kişinin çevresindeki kaynakları fark etmesi ve kullanabilmesi, problem çözme algısının düzeyi ile doğru orantılıdır. Araştırmada, problem çözme algısı daha etkisiz durumda olan öğrencilerin, çevrelerindeki kaynakları farkında olma oranları daha düşük çıktığı gibi, diğer öğrencilere göre daha az sayıda kaynak kullanmakta ve ulaştıkları imkânlardan da daha az memnuniyet duymaktadırlar. O halde, kişilerin problem çözme becerileri hakkındaki algı düzeyleri, pek çok diğer gündelik konuyla da yakından ilişkili olabilir ve hatta bu düzeyin artmasına yönelik çalışmalar ile önleyici bir faktör olarak dahi değerlendirilebilir (Neal ve Heppner, 1986, s.39-44).

Günlük alışkanlıklar ve tutumlarla ilgili hangi konuların, etkin bir problem çözme algısı ile ilişkili olduğu üzerine istatistiksel analiz yürütmeye uygun teoriler üretilebilir. Aile ve birey arasındaki etkileşimi ve becerilere katkısını inceleyen araştırmalar gün geçtikçe artmakta ve hatta daha fazlasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu öncelik, ailenin ilk, en yakın ve sürekli bir etkileşim kaynağı olması ile ilgilidir.

İnsanı, çevresinden yalıtılmış ayrı bir yapı, kendi başına bir birim olarak ele almak gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır. Bireyler, karşılaştıkları uyaran ve etkileşimler dâhilinde, sürekli bir gelişim veya değişim halindedir. Kişilerin içinde buldukları koşullar, kendilerinde olumlu veya olumsuz duygulanım oluşturacak etkileşimler, hemen sonrasında karşılıklarına çıkacak bir probleme yaklaşım biçimlerini doğrudan etkilemektedir. Örneğin Daubman, Isen ve Nowicki'nin yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, olumlu duygulanım, sonrasında kişinin problem çözme kabiliyetinde gelişme göstermektedir. Bir komedi filminin birkaç dakikasını seyretmek ya da kendilerine küçük bir paket şekerleme verilmesi olumlu duygulara yol açabilecek bazı küçük ayarlamaların, kişilerin hemen sonrasında kendilerine verilen ve pratik zekâ gerektirdiği kabul edilen görevlerdeki performanslarını olumlu şekilde etkilediği kaydedilmiştir (Isen, Daubman ve Nowicki, 1987, s.1122-1131).

Buna benzer olumlu veya olumsuz etkileşimlerin, kişinin yetiştiği aile ortamı içinde tekrarlanması ile birlikte, kişilerin anlık performansları yerine, bir probleme yaklaşım biçimleri ve çözme becerileri konusunda daha kalıcı düşünce ve davranış biçimleri geliştirmeleri beklenebilir.

2.2.4. Problem Çözme Becerisinin Önemi

Problem çözme becerisi kişinin yaşamsal motivasyonu için önemlidir. Problemlerini çözebildiği algısı, kişiyi olumlu yönde etkiler. Problem çözme, öğrenme ilkeleri çerçevesinde öğrenilir. Öğrenme, insanın ilkokulu ve en yakın çevresi olan ailede başlar, gelişerek devam eder. Araştırmalar, problem çözme becerisinin kişinin genel uyumu için önemli bir faktör olduğuna işaret etmektedir. Problem çözme becerilerinin gelişmesi, kişinin uyum fonksiyonlarını olumlu yönde etkilemektedir. Psikolojik ve davranışsal denge durumu için, problem çözme becerisi, bireyler üzerinde koruyucu ve önleyici bir etken olarak öncelikli sırada yer almaktadır.

Problem çözme becerisi için gerekli olan psikolojik olgunluğu sağlayan çevresel şartlar konusunda yapılan araştırmalarda da çocukluğun, huzurlu ve sağlıklı aile ortamında geçirilmiş olmasının önemi vurgulanmıştır.

Çocukluğunu sağlıklı bir aile ortamında geçiren insan, yaşamdaki zorlanmalara karşı gerekli yetenekleri geliştiremez. Günlük sorunları çözme davranışı çocukluk döneminde şekillenmektedir (Geçtan, 2003, s.30-34).

Aile içinde ebeveynler arası etkileşimin iyi olmaması; sorunlarını çözme yeteneklerinin olmaması, çocuklarda bir takım psikolojik sorunların oluşmasında önemli bir etkidir (Jung, 2015, s.7).

Bireylerin problem çözme becerilerinin olmayışı ile intihar davranışı arasındaki ilişkiye bakılan araştırmalarda, intihar davranışında bu yetersizliğin önemli bir faktör olduğu görülmüştür (Pollock ve Williams, 1998; Akt. Şahin, Onur ve Basım, 2008).

Yapılan kesitsel araştırmalarda bazı psikolojik rahatsızlıkların da (depresyon, kaygı bozukluğu, saldırganlık, vb.) problem çözme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür (Eskin, 2018, s.133). Bu durum bize problem çözme becerisinin yaşamsal uyum için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Sağlıklı bir aile ortamının, bireyin problem çözme becerisine olumlu katkı sağlayacağı öngörülebilir. Aile fonksiyonlarının; rol ve sorumlulukların dengeli ve uyumlu olarak yerine getirildiği aileler, sağlıklı aileler olarak nitelendirilir. Bu ailelerde sorun çözme yolları aile üyeleri tarafından denenerek öğrenilir ve öğretilir.

2.3. Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde, aile fonksiyonları ve problem çözme kavramlarının farklı değişkenlerle çalışıldığı, yurt içi ve yurt dışı bazı araştırmalar sunulmuştur.

Aile İşlevleriyle İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar:

Çocuk psikiyatri kliniğine başvuran, ağırlıklı olarak depresif uyum güçlüğü tanısı alan 54 çocuğun anne ve babasına Aile Değerlendirme Ölçeği uygulanmış ve çocukların aileleriyle yapılan bu araştırmada aile fonksiyonlarının yetersiz olduğu görülmüştür (Abalı, 2006, s.1008-110).

Aile fonksiyonlarının ve algılanan farklılaşmanın anne-baba yaklaşımının kardeş ilişkileri üzerindeki etkisi başlıklı çalışmada, 127 ilkokul öğrencisi ve büyük kardeşler ile anneleri, araştırmanın örneklemini oluşturmuş. Yapılan çalışma, Aile Değerlendirme Ölçeği'nin yedi boyutu; kardeş sırası, yaşları, cinsiyetleri açısından incelenmiş, ADÖ'nün boyutlarının algılanmasında farklılıklar görülmüştür (Kılıçarslan, 2001, s. 160).

Çocuk istismar ve ihmalinin nedenlerinin incelendiği araştırmada, aile fonksiyonlarının yetersiz olduğu sağlıklı ailelerde daha yaygın olduğu görülmüştür (Kars,1994; Akt; Nazlı, 1997, s. 74).

Suçlu çocuklarla yapılan araştırmada, aile içi şiddet olduğu görülmüş ve bu ailelerde aile fonksiyonlarının sağlıklı olduğu, özellikle “iletişim” olmadığı bulunmuştur (İlke ve Arıkan, 1995; Akt; Nazlı, 1997, s. 77).

Algılanan aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmaya 352 üniversite öğrencisi katılmış. Uyum bozucu şemalardan Young şema ölçeğinin duygusal yalıtılmışlık şema alanının, algılanan aile işlevleri ile psikolojik belirtiler arasında aracı bir rolün olduğu değerlendirilmiştir (Kapçı ve Hamamcı, 2010).

Aile İşlevleriyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar:

Yurt dışında, her türlü madde kullanımı ve aile fonksiyon düzeyi ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmış. Sonuç olarak aile işlevleri yeterli düzeyde değilse, aile üyelerinin özellikle ergenlerin maddeye yöneliminin olduğu görülmüştür (Kirschenbaum, Leonaff ve Malino, 1994; Akt. Nazlı, 1997, s. 49).

Slater ve Haber (1984), ev ortamının çocuklar üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 150 ergenle çalışmış. Aile fonksiyonlarını olumsuz görenler, kendilerini de olumsuz değerlendirmiş ve kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür (Akt. Nazlı, 1997, s.51).

Problem Çözme Becerisiyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar:

Nezu ve D’zurilla (1982)’nin, üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada, olumsuz yaşam olaylarından sorun çözme becerisi olanların daha az etkilendikleri görülmüştür (Akt. Eskin, 2018, s.103).

Belzer, D’Zurilla ve Maydeu-Olivares (2002), 353 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada kaygı ile problem çözme arasındaki ilişkiyi incelemiş; kaygı ile probleme olumsuz yönelme arasında ilişki olduğu görülmüştür (Dora, 2003, s.19).

14-18 yaş arası ergen anne adaylarına uyguladıkları bilişsel-davranışçı müdahale programının problem çözme becerisine etkisinin olduğu görülmüştür (Beth-Harris ve Franklin, 2003; Akt, Çekici, 2009, s.61).

Problem Çözme Becerisiyle İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar:

368 Üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada, kişilik özellikleri ile problem çözme becerisi incelenmiş, kişilik özelliklerinden uyum düzeyi arttıkça problem çözme becerisinin de arttığı görülmüştür (Dündar, 2009, s.139-150).

Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması araştırması, 5 senelik evli ve çocuk sahibi 10 evli birey üzerinde yapılmış ve problem çözme becerisi ile evlilik doyumu incelenmiş. Yapılan problem çözme grup çalışması sonunda, katılımcıların evlilik doyumu, uyumu ve mutluluğunu arttırdığı, eşle yaşanan çatışmaların azaldığı, stresle başa çıkmada kendilerine güvenlerinin arttığı belirlenmiştir (Canel, 2007, s.332).

Ekonomik güç ve intihar arasındaki ilişki: Problem çözme becerileri, evlilik uyumu ve stres açısından bir inceleme çalışması, 18-64 yaş arası 307 evli bireyle yapılmış. Bireylerin algıladıkları ekonomik baskı ve parasal endişeleri ile intihar riski arasında, problem çözme becerileri, evlilik uyumu ve algılanan stresin kısmi aracı etkileri olduğu görülmüştür (Meltemoğlu, 2016, s.81).

İntihar olasılığının öfke, dürtüsellik ve problem çözme becerisindeki yetersizlik ile yordanması başlıklı çalışma, lise ve üniversite mezunu 792 kamu çalışanı üzerinde yapılmış. Problem çözme becerisini yetersiz olarak algılayan, dürtüsel ve aşırı öfkeli bireylerin intihar olasılığı konusunda risk taşıdığı sonucuna varılmıştır (Şahin, Onur ve Basım, 2008, s. 79-88).

Yaşlı Hizmet Merkezi'ne üye 210 yaşlı çiftle yapılan çalışmada, problem çözme becerisi ve esneklik algısının evlilik uyumu üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Maçkan, 2013, s.100).

BÖLÜM: 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi ile ilgili bilgiler verilecektir. Araştırmanın yöntemi kapsamında model, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin analizi yer alacaktır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel çözümleme iki şekilde yapılabilir. Bunlar; korelasyon türü ilişki ile karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişkilerdir. Korelasyon modelle yapılmış araştırmalar, değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklar ve sonuçları tahmin etmeye çalışır. İki ya da daha fazla değişken veya puanlar arasındaki ilişki derecesini ölçmek ve istatistiksel olarak test etmek amacıyla kullanılmaktadır (Karasar, 2003, s.81-82). Korelasyonel modele uygun olarak tasarlanan bu araştırmada, demografik özelliklerin aile işlevleri ve problem çözme becerisi ile ilişkisi araştırılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Evren grubu, araştırmanın amacına bağlı olarak, üzerinde araştırma yapılabilecek 18-50 yaş arası bireylerdir. İstanbul'un Anadolu ve Avrupa yakasında; Fatih, Üsküdar, Başakşehir ilçelerindeki üç sivil toplum kuruluşunda çalışanlar ve onların iletişim içinde olduğu, seçkisiz örneklem yöntemiyle seçilen (Erkuş, 2005, s.84) bireyler, örnekleme oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla; Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Işıl Bulut (1990)'un uyarladığı 60 maddelik "Aile Değerlendirme Ölçeği" ve Sabahat Taylan (1990)'ın uyarladığı 35 maddelik "Problem Çözme Envanteri" kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgiler formu araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerini, yaşlarını, eğitim düzeylerini, içinde yaşadıkları aile tipini, gelir düzeylerini, medeni durumlarını ve ailedeki konumlarını belirlemeye dönük olarak kullanılmıştır.

3.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Aile Değerlendirme Ölçeği, 1983'de Amerika Birleşik Devletleri'nde Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi Aile Araştırma Programı çerçevesinde aile işlevinin çeşitli boyutlarını değerlendirmek üzere Epstein ve ark. (1983) tarafından geliştirilmiştir. McMaster Aile İşlevleri Modeli, Aile Değerlendirme Ölçeği için 53 soruya indirgenirken her boyuttan tesadüfi yöntemle sorular seçilmiş ve her boyutun iç tutarlılığı Cronbach alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Her boyutun alfa katsayısı en az 0.70 olana kadar bu işleme devam edilmiştir. İç tutarlılık (alfa katsayısı) altı boyutta 0.72 ile 0.92 arasında değişmektedir. Bu da ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlik çalışması Epstein ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ölçek, 218 normal 98 psikiyatrik hasta ailesinden yalnız birer kişiye uygulanmış, her ölçekte normal ailelerin aldıkları puan ortalamaları hasta ailelerin aldıkları puan ortalamalarından daha düşük (sağlıklı) çıkmıştır.

Aile işlevlerini 6 boyutta ölçen ölçek, 60 madde içermektedir. 12 yaşın üzerindeki tüm aile üyelerine uygulanabilen ADÖ; Problem Çözme, İletişim, Roller, Duygusal Tepki Verebilme, Gereken İlgiyi Gösterme, Davranış Kontrolü ve Genel Fonksiyonlar olmak üzere 7 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin puanlanması ve değerlendirilmesi yapılırken her madde için cevap seçenekleri dört grupta toplanmıştır. Değerlendirmede, seçeneklere 1'den 4'e kadar puan verilmektedir. "Aynen Katılıyorum" seçeneğine 1 puan, "Büyük Ölçüde Katılıyorum" seçeneğine 2 puan, "Biraz Katılıyorum" seçeneğine 3 puan ve "Hiç Katılmıyorum" seçeneğine ise 4 puan verilmektedir. Ölçeği oluşturan maddelerde iki tür ifade bulunmaktadır. Bunlar sağlıklı ve sağlıklı gösteren ifadelerdir. Bazı maddeler olumlu, bazıları da olumsuz yönde hazırlanmış olduğundan bazı sorularda aynen katılıyorum, bazılarında ise hiç katılmıyorum cevabı sağlıklı ilişkileri göstermektedir. Örneğin "Aynen Katılıyorum" seçeneği 34. maddede sağlıklı aile işlevini, 26.maddede ise sağlıklı aile işlevini göstermektedir.

Ölçeğin değerlendirilmesinde, hesaplamada kolaylık sağlamak amacıyla sağlıksızlık gösteren maddelere verilen puanlar 5'ten çıkarılarak her maddede "Aynen Katılıyorum" seçeneğinin en sağlıklı ve "Hiç Katılmıyorum" seçeneğinin ise en sağlıksız aile işlevini göstermesi sağlanmaktadır.

Tüm maddelerde 1 puanın sağlıklı, 4 puanın ise sağlıksız cevabı göstermesi sağlanır. Bu şekilde elde edilen puanlar her alt boyut için toplanıp boyuttaki soru sayısına bölünerek ortalaması alınır ve o boyutun puanı belirlenmiş olur. Her boyuttaki maddelerin % 40'ından fazlası cevapsız bırakılmışsa o boyut için ortalama puan hesaplanmaz ve o form iptal edilir.

Ölçek puanları 1(sağlıklı) ile 4 (sağlıksız) arasında değişmekte ve her alt boyut için hesaplanan puanlar 4'e yaklaştıkça o boyut açısından sağlıksızlığın arttığı yorumu yapılmaktadır. Teorik olarak, 2 ayırt edici puan olarak belirlenmiştir. 2'nin altı sağlıklı, 2'nin üzeri sağlıksız aile işlevlerini göstermektedir.

Türkçe Formun Güvenirliği ve Geçerliliği

Ölçeğin uyarılama çalışması Bulut (1990), tarafından yapılmıştır. Alt ölçeklerin Cronbach-alfa ile değerlendirilen iç tutarlık katsayıları .38 ile .86 arasında değişmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği boşanma sürecinde olan ve olmayan grupların aldıkları puanlar karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin bu iki grubu anlamlı düzeyde ayırt ettiği bulunmuştur (Bulut, 1990).

3.3.3. Problem Çözme Envanteri (PÇE):

Heppner ve Petersen (1982), tarafından geliştirilen "Problem Solving Inventory" (PSI), olarak isimlendirilen, Türkiye'de uyarılması Taylan (1990), tarafından yapılan "Problem Çözme Envanteri" ikinci ölçeme aracıdır. Ölçek, 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçek; (6) Her zaman böyle davranırım, (5) Çoğunlukla böyle davranırım, (4) Sık sık böyle davranırım, (3) Arada sırada böyle davranırım, (2) Ender olarak böyle davranırım, (1) Hiçbir zaman böyle davranmam olarak derecelendirilen 6'lı likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin, Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı .82 olarak bulunmuştur.

Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği ise, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını ortaya koymaktadır.

Problem Çözme Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanmış soruları, asıl sorularla karşılaştırılmış; alt ölçek soruları, ters sorular ve boş sorular konusunda, ölçeği geliştiren Heppner'den elektronik posta yoluyla teyit alınmıştır.

Problemi Çözme Güveni (PÇG): Kişinin problem çözme yeteneğine olan inancını ifade eder. Maddeler: 5, 10, 11, 13, 19, 23, 24, 27, 33, 34, 35.

Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT): İlk problem çözme yönteminin yerine farklı çözüm yolları için araştırma yapmayı ifade eder. Maddeler: 1, 2, 4, 6, 7, 8, 12, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 28, 30, 31.

Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK): Sorunlu durumlarda kişinin kontrolünü sürdürme yeteneğidir. Maddeler: 3, 14, 25, 26, 32.

Boş sorular: 9, 22, 29. sorulardır.

Ters Sorular: 1, 2, 3, 4, 11, 12,14, 15, 17, 21, 25, 26, 30, 32, 34.

Türkçe Formunun Geçerliliği ve Güvenirliği

Testin geçerlik ve güvenirliği Sabahat Taylan (1990) tarafından Ankara Üniversitesi'nde bir grup farklı bölüm ve sınıflarda okuyan öğrenciler üzerinde yapılmış ve PÇE'nin güvenirlilik çalışması şu aşamalardan geçmiştir:

1. Türkçe ve İngilizce formlarından elde edilen puanlar tutarlılık göstermiştir. Test tekrar yöntemiyle yapılan uygulamada korelasyon katsayıları toplam puanda .64 ile .86 arasında değişen olumlu ve yüksek bir korelasyon olduğunu göstermiştir.
2. Alt ölçekler arasındaki tutarlılıklar hesaplanmıştır. PÇE toplam puanı ile alt ölçekler arasındaki ilişkiler (PÇE –PÇG .82, PÇE-YKT .81, PÇE- KK .58) yüksek bulunmuştur.
3. Test tekrar yöntemiyle kararlılık katsayısı hesaplanmış, PÇE toplam puan için, .66 bulunmuştur.

PÇE'nin geçerlik çalışması olabilecek uygulamada öğrenciler arasında envanterin toplam puanları bakımından cinsiyet, sınıf ve okudukları bölümlerine göre analiz edilmiştir. Cinsiyet ve sınıf bakımından farklılık görülmemiştir (Taylan, 1990).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması aşamasında “Bilgi Formu”, “Aile Değerlendirme Ölçeği”, “Problem Çözme Envanteri” başlığındaki veri toplama araçları, sivil toplum kuruluşlarının programlarına gidilerek katılımcılara dağıtılmıştır. Çalışmanın bir araştırma kapsamında yapıldığı bildirilmiş, formlarda isim yazılmaması rica edilmiş ve cevaplama biçimi hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca internet ortamında hesap açılmış, oluşturulan link, sivil toplum kuruluşunda çalışanlara verilmiş, onların iletişim ağındaki bireylere iletmeleri sağlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen veriler üzerinde istatistiksel çözümlene işlemleri yapmadan önce veri seti düzenlenmiştir. Bu bağlamda Aile Değerlendirme Ölçeği’ndeki kimi maddeler tersten kodlanmış, bu haliyle katılımcıların elde etmiş oldukları puanlar alt ölçeklerde madde sayılarına bölünerek standardize edilmiştir.

Katılımcıların, aynı şekilde Aile Değerlendirme Ölçeği, ölçek bütününden elde etmiş oldukları puanlar da ölçeğin toplam madde sayısına bölünerek ölçek bütünü standardize edilmiş puanları hesaplanmıştır.

Benzer işlem Problem Çözme Envanteri için de uygulanmıştır. Problem Çözme Envanteri’ndeki kimi maddeler tersten kodlanmış, bu haliyle alt ölçeklerdeki maddeler gruplanarak katılımcıların alt ölçeklerden elde etmiş oldukları puanlar alt ölçeklerdeki madde sayılarına bölünerek standardize edilmiş puanlar hesaplanmıştır. Problem Çözme Envanteri’nde ayrıca ölçek bütününe yönelik standardize puanı hesaplamak için ölçeğin 9, 22 ve 29 maddeleri kapsam dışı tutularak ölçek toplam puanı hesaplanmış ve elde edilen puan hesaplamaya katılan madde sayısına bölünerek ölçek bütünü standardize edilmiş puanı hesaplanmıştır.

Ölçeklerin iç tutarlık katsayıları hesaplanarak güvenilirlik sınaması yapılmıştır. Çalışmamızın güvenilirlik testi sonucunda ölçek bütününe ve alt ölçeklere ait Cronbach’s Alpha iç tutarlık katsayıları şu şekilde bulunmuştur:

Aile Değerlendirme Ölçeği'nde Cronbach's Alpha ,943. Alt ölçeklerde: Problem çözme: .784, İletişim: .791, Roller: .642, Duygusal Tepki verebilme: .784, Gereken ilgiyi Gösterme: .410, Davranış Kontrolü: .516, Genel İşlevler: .881

Problem Çözme Envanteri Ölçeği'nde Cronbach's Alpha ,897. Alt ölçeklerde: Problemi Çözme Güveni (PÇG): .834, Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT): .846, Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK): .655

Ölçeklere ilişkin standardize edilmiş puanların hesaplanmasının ardından katılımcıların ölçeklerden elde etmiş oldukları puanlar incelenmiştir. Bu amaçla öncelikle katılımcıların yanıtlarından yola çıkarak, katılımcıların alt ölçeklerden elde etmiş oldukları puanların madde ve grup bazındaki normallik dağılımları incelenmiştir. Normal dağılım gösteren gruplar üzerinde parametrik, normal dağılım göstermeyen gruplar üzerinde de non-parametrik testler yürütülmüştür.

Araştırma örnekleminde yer alan katılımcılardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde; birbirinden bağımsız iki grubun bağımlı bir değişkene göre ortalamaları karşılaştırılmıştır.

Ortalamalar arasındaki farkın belirli bir anlamlılık düzeyinde (.05), istatistiksel olarak anlamlı, önemli olup olmadığını test etmek amacıyla; aile işlevi ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkiler, non parametrik yöntem olan Spearman Brown Sıra Farkları testi ile analiz edilmiştir. Yanı sıra problem çözme becerisinin katılımcıların aile işlevleri tarafından yordanabilirliğini belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Problem çözme becerisinin katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile tipi, gelir düzeyi, medeni durum ve ailedeki konum değişkenleri ile ilişkisini belirlemek için puan ortalamalarının normallik dağılım durumlarına göre Spearman ve Pearson korelasyon çözümlenmeleri yapılmıştır. Diğer taraftan katılımcıların medeni durumlarına göre aile işlevlerinin ve problem çözme becerilerinin farklılaşması durumu test etmek amacıyla Kruskal-Wallis testinden, gruplar arasında çıkan istatistiksel farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla da Mann Whitney U testi testinden yararlanılmıştır.

Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği ile Problem Çözme Envanteri'ne ilişkin tercihlerinin çeşitli değişkenlere göre ilişki düzeyini belirlemek amacıyla SPSS 25.0 Paket programında Tablo 1'de özetlenen veri çözümleme teknikleri kullanılmıştır:

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri ve Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın Değişkenleri	Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri
Araştırma sorularını yanıtlamak amacıyla bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki farklılaşma incelenmiştir.	- Aritmetik ortalama (\bar{X}), Frekans (f), Yüzde (%), Standart sapma (SS)
<u>Bağımlı değişkenler:</u> Aile Değerlendirme Ölçeği: <i>Problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgi, davranış kontrolü, genel işlevler</i>	- Normallik testleri - Kolmogorov-Smirnov - Shapiro-Wilk - Cronbach's Alpha
Problem Çözme Envanteri <i>Problemi çözme güveni, yaklaşma kaçınma, kişisel kontrol</i>	- Spearman Brown Sıra Farkları testi - Pearson korelasyon testi - Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi
<u>Bağımsız Değişkenler:</u> <i>(Cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile tipi, gelir düzeyi, medeni durum ve ailedeki konum)</i>	- Mann Whitney U testi - Kruskal-Wallis testi

BÖLÜM 4

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde istatistiksel çözümlerden elde edilen sonuçlar tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler istatistiksel çözümlerle çözümlenmiş ve üç başlık altında gruplanmıştır; kişisel özelliklere ilişkin bulgular, ölçeklere ilişkin temel bulgular, ölçek-kişisel özellikler değişkenleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular.

4.1. Kişisel Özelliklere İlişkin Bulgular:

Bu kısımda araştırmaya katılan kişilere ait demografik özellikler sıklık tablolarıyla verilmiştir. Katılımcılara ait sayıların *cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile tipi, gelir düzeyi, medeni durum ve ailedeki konuma* göre dağılımları sırasıyla verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	171	67,9	67,9
Erkek	81	32,1	100,0
Toplam	252	100,0	

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılanların yaklaşık onda yedisi (%67,9) kadın, yaklaşık onda üçlük kesiminin de (%32,1) erkeklerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
18-25 arası	102	40,5	40,5
26-35 arası	55	21,8	62,3
36-45 arası	42	16,7	79,0
46 yaş ve üzeri	53	21,0	100,0
Toplam	252	100,0	

Yaşlarına göre katılımcıların dağılımlarını gösteren Tablo 3 incelendiğinde yaş grupları arasında oran olarak en kalabalık grubu 18-25 yaş aralığındaki (%40,5) katılımcı grubunun oluşturduğu görülmektedir.

Onları sırasıyla 26-35 yaş aralığındaki katılımcılar (%21,8), 46 yaş ve üzeri katılımcılar (%21,0) ve son olarak ta 36-45 yaş aralığındaki katılımcılar izlemektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul-Ortaokul	9	3,6	3,6
Lise	42	16,7	20,2
Üniversite ve üstü	201	79,8	100,0
Toplam	252	100,0	

Tablo 4'te katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımları verilmiştir. Tabloya göre katılımcıların yaklaşık onda sekizinin (%79,8) üniversite mezunu olduğu, bir bölümünün lisansüstü eğitim aldığı söylenebilir. Katılımcılar arasında lise mezunlarının oranı %16,7 iken, ilkokul ya da ortaokul mezunları örneklemin yalnızca %3,6'lık kesimini oluşturmuşlardır.

Tablo 5. Katılımcıların Aile Tiplerine Göre Dağılımı

Aile Tipi	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tek ebeveynli aile	24	9,5	9,5
Çekirdek aile	194	77,0	86,5
Geniş aile	34	13,5	100,0
Toplam	252	100,0	

Tablo 5'de aile tipleri incelendiğinde katılımcıların yaklaşık onda sekizinin (%77,0) anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailelerde yaşadıkları, yaklaşık onda birinin de (%9,5) yalnızca anneleri ya da yalnızca babaları ile birlikte yaşadıkları görülmektedir. Geniş aile ile yaşayan katılımcıların oranı %13,5'tir.

Tablo 6. Katılımcıların Ailedeki Konumlarına Göre Dağılımı

Ailedeki Konum	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Anne	113	44,8	44,8
Baba	34	13,5	58,3
Çocuk	105	41,7	100,0
Toplam	252	100,0	

Tablo 6'ya göre ailedeki konumlarına göre araştırmaya katılanların yaklaşık yarısını (%44,8) anneler, %41,7'sini çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanlar arasında babaların oranı ise %13,5'tir.

Tablo 7. Katılımcıların İş Durumlarına Göre Dağılımı

İş Durumu	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çalışıyor	95	37,7	37,7
Çalışmıyor	69	27,4	65,1
Emekli	17	6,7	71,8
Öğrenci	71	28,2	100,0
Toplam	252	100,0	

Tablo 7'de araştırmaya katılanların iş durumlarının dağılımı verilmiştir. Katılımcıların yaklaşık onda dördünün (%37,7) çalıştıkları görülmektedir.

Katılımcılar arasında herhangi bir işte çalışmayanların oranı ise %27,4'tür. Öğrenciler örneklemin %28,2'sini oluştururken, emekli olanlar ise oran olarak en küçük gruptur (%6,7).

Tablo 8. Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Gelir Durumu	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Düşük	36	14,3	14,3
Orta	186	73,8	88,1
Yüksek	30	11,9	100,0
Toplam	252	100,0	

Katılımcıların gelir düzeyleri incelendiğinde %73,8'sinin orta gelir düzeyine sahip olduğu, %14,3'ün düşük gelir grubunda olduğu görülmektedir. Yüksek gelir grubundaki katılımcıların oranı ise %11,9'dur. Bu bulgu ülkemizin sosyal ve ekonomik gerçekleriyle bağdaşmaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bekar	129	51,2	51,2
Evli ve çocuksuz	96	38,1	89,3
Boşanmış	14	5,6	94,8
Evli ve çocuklu	13	5,2	100,0
Toplam	252	100,0	

Tablo 9'da araştırmaya katılanların medeni durumlarının dağılımı verilmiştir. Medeni durumlarına göre katılanların yaklaşık yarısı bekârdır (%51,2). Katılımcılar içerisinde ikinci büyük grubu evli ama çocuk sahibi olmayanlar oluşturmaktadır (%38,1). Boşanmış katılımcılar (%5,6) ile evli ve çocuklu katılımcıların (%5,2) oranı birbirine yakındır.

4.2. Katılımcıların Aile İşlevleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki
Araştırma Sorusu 1: Katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme algısı arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Araştırmanın ilk sorusu katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme algısı arasındaki ilişkiyi test etmek ve var ise bu ilişkinin düzeyini belirlemektir. Katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme beceri algı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeye önce Aile Değerlendirme Ölçeği ile Problem Çözme Envanteri'nin normallik varsayımları test edilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmış ve normallik varsayımı sonuçları Tablo 10'da verilmiştir:

Tablo 10. Aile Değerlendirme Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri Normallik Dağılımı

	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	N	İstatistik	p
<i>Aile Değerlendirme Ölçeği</i>			
Problem çözme	252	,093	,000
İletişim	252	,094	,000
Roller	252	,072	,003
Duygusal tepki verebilme	252	,143	,000
Gereken ilgiyi gösterme	252	,141	,000
Davranış kontrolü	252	,126	,000
Genel işlevler	252	,130	,000
<i>Problem Çözme Envanteri</i>			
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	252	,101	,000
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	252	,051	,200
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	252	,076	,001

Tablo 10 incelendiğinde anlamlılık düzeyinin .05'ten yüksek olması beklenir ($p > .005$). Burada tüm alt ölçeklerde p değeri düşük çıkmıştır ($p < .005$). Bu durum ölçeklerin (yaklaşma kaçınma tutumu alt ölçeği hariç) normal dağılım sergilemediğini göstermektedir. Bununla birlikte, sosyal bilimlerde ölçeklerde normal dağılım elde etmenin güçlüğü dikkate alınarak, elde edilen normallik testi bulguları skewness ve kurtosis değerleri açısından incelenmiştir.

Skewness ve kurtosis değerleri incelenirken elde edilen değer standart sapmaya bölünerek ulaşılan sonucun, -1.96 ile +1.96 arasında olup olmadığına bakılmıştır. Bu değerlerin alt ölçeklerin kimilerinde istenen aralıkta olduğu kimilerinde ise aralığın dışına taşmaları görülmüştür. Çarpıklık konusunda ulaşılan değerler Aile Değerlendirme Ölçeğinin alt ölçekleri için aşağıdaki gibidir.

Problem çözme: $,550/1,153=3,59$, İletişim: $,498/1,153= 3,25$, Roller: $,427/1,153= 2,79$

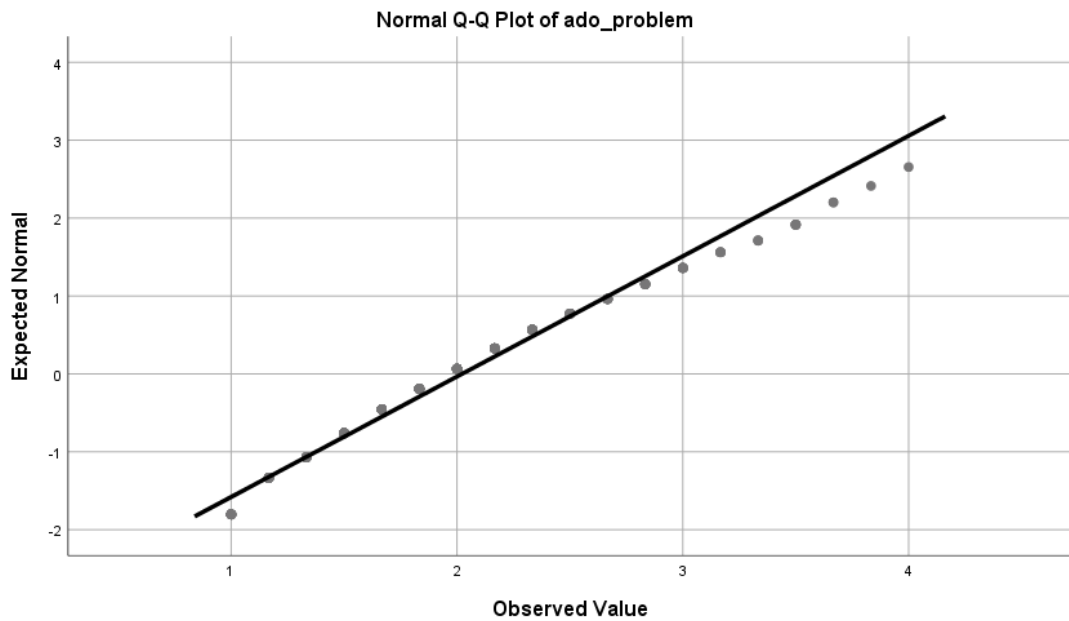
Duygusal tepki: $641/1,153=4,20$, Gereken ilgi: $,919/1,153= 6,01$, Davranış kontrolü: $,549/1,153=3,58$, Genel işlevler: $1,101/1,153=7,19$

Çarpıklık konusunda ulaşılan değerler Problem Çözme Envanteri'nin alt ölçekleri için aşağıdaki gibidir.

Problemi çözme güveni: $,752/1,153=4,92$, Yaklaşma kaçınma: $,645/1,153= 4,22$

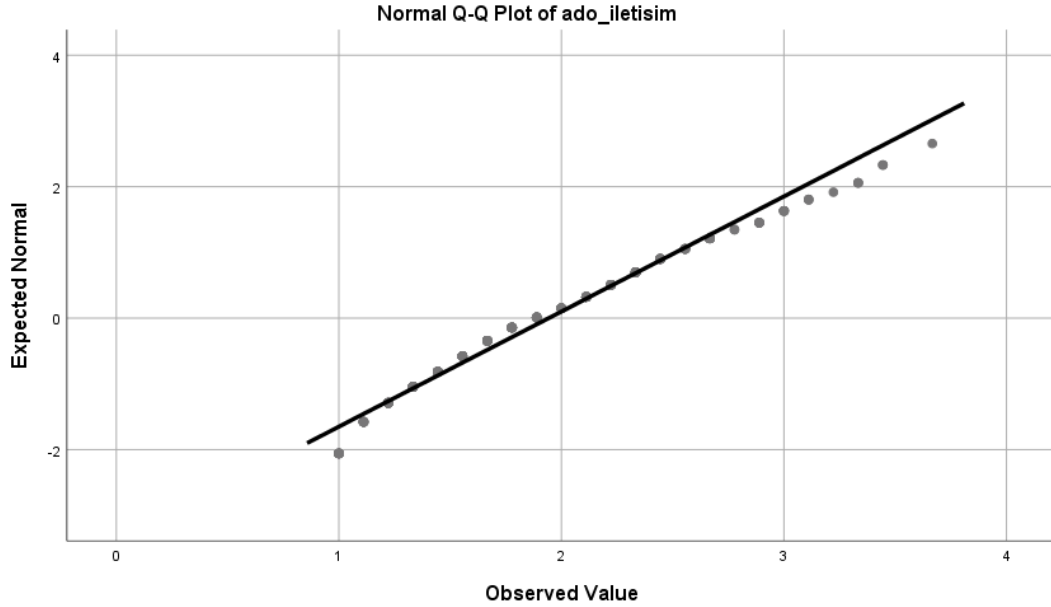
Kişisel kontrol: $-,450/1,153= 2,94$

Her iki ölçeğin alt ölçeklerine ilişkin madde – puan ortalamalarının normal dağılmadığı görülmüştür. Aile değerleri ölçeği ile Problem Çözme Envanteri alt ölçeklerin plot analizlerine ilişkin diyagramlar aşağıdaki Şekil 1, Şekil 2, Şekil 3, Şekil 4, Şekil 5, Şekil 6, Şekil 7, Şekil 8, Şekil 9 ve Şekil 10'da verilmiştir

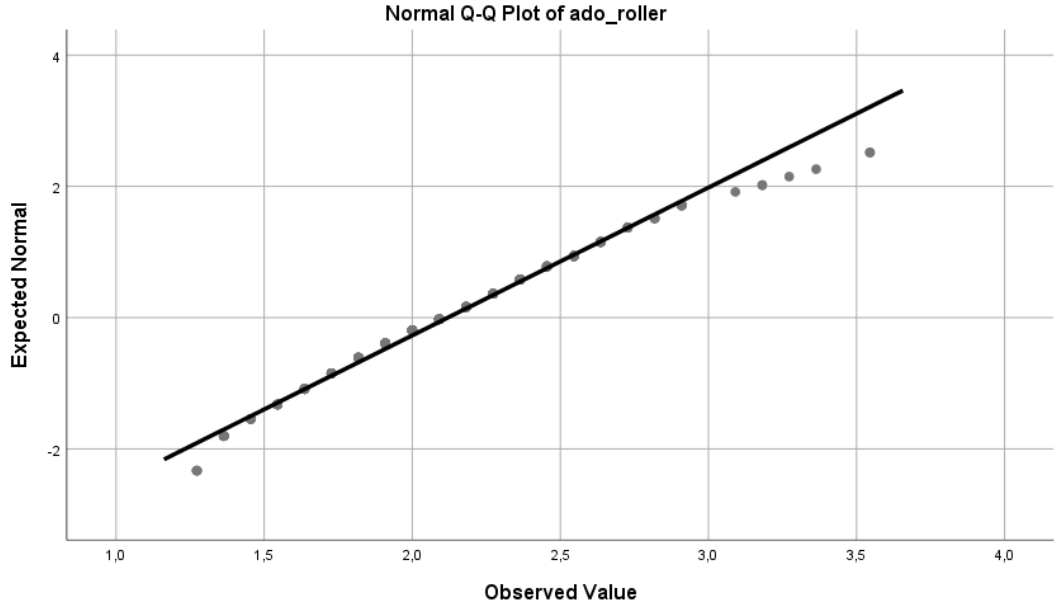
Şekil 1. Problem Çözme Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 1’de, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir, o nedenle aile değerlendirme alt ölçeği olan problem çözme alt ölçeği, madde puan atamaları normal dağılım sergilemediğini göstermektedir.

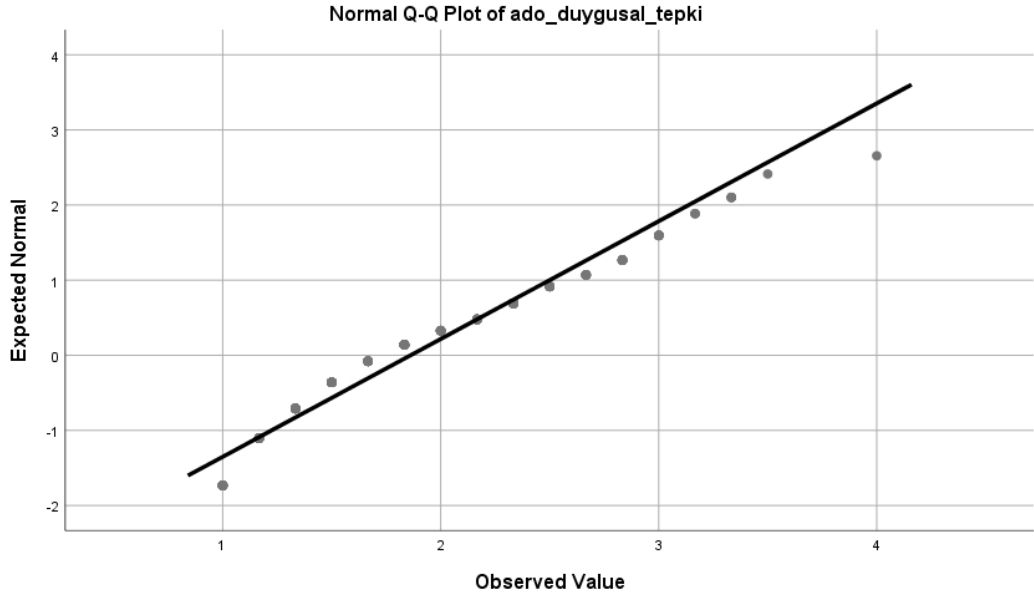
Şekil 2. İletişim Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 2’de görülen, iletişim alt ölçeğinde, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir, o nedenle aile değerlendirme alt ölçeği olan iletişim alt ölçeği, madde puan atamaları normal dağılım sergilemediğini göstermektedir.

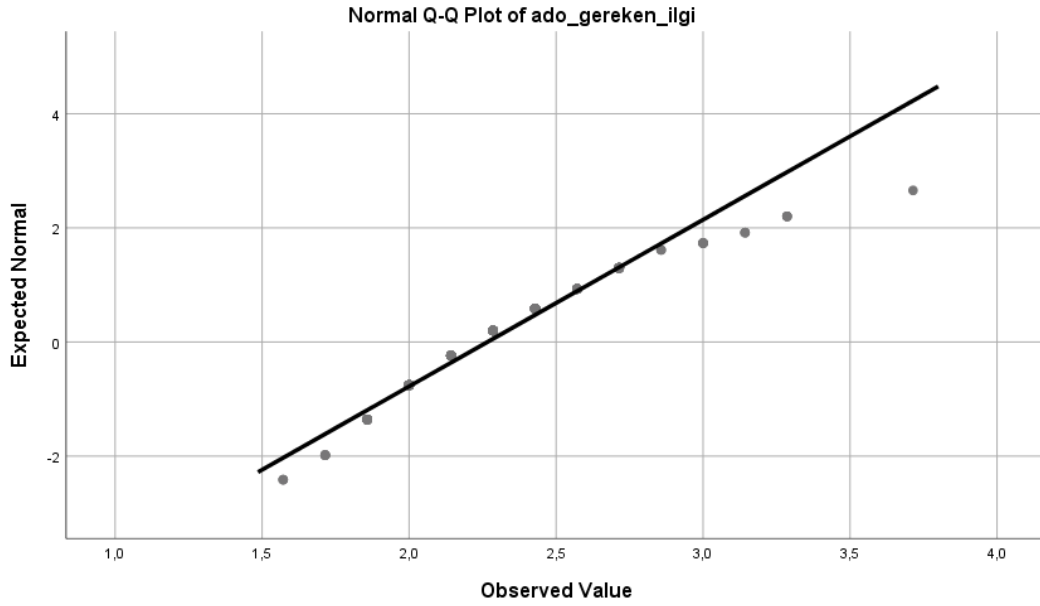
Şekil 3. Roller Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 3’de görülen, roller alt ölçeğinde, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir, o nedenle aile değerlendirme alt ölçeği olan roller alt ölçeği, madde puan atamaları normal dağılım sergilemediğini göstermektedir.

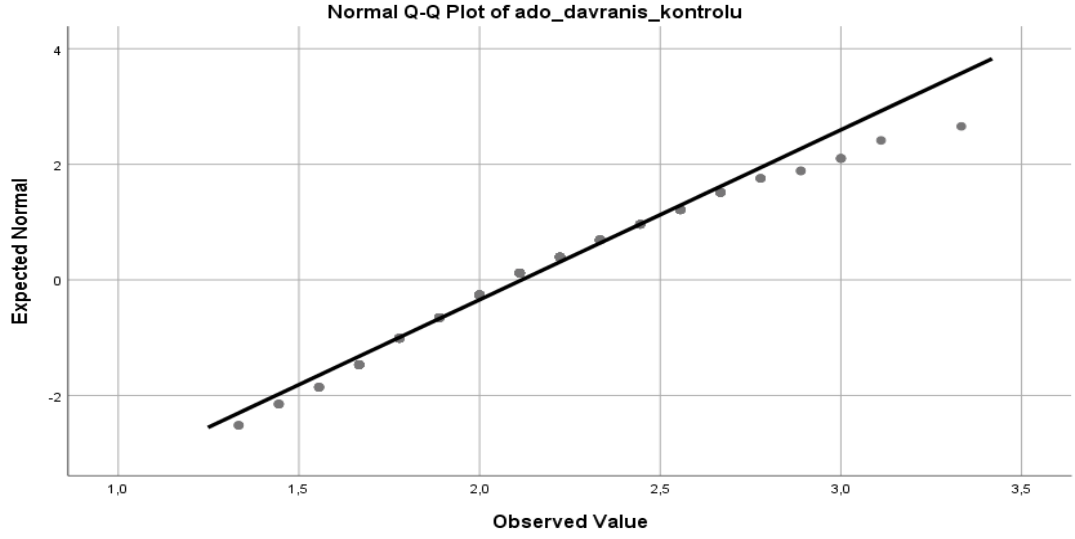
Şekil 4. Duygusal Tepki Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 4’de, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir, o nedenle aile değerlendirme alt ölçeği olan duygusal tepki alt ölçeği, madde puan atamaları normal dağılım sergilemediğini göstermektedir.

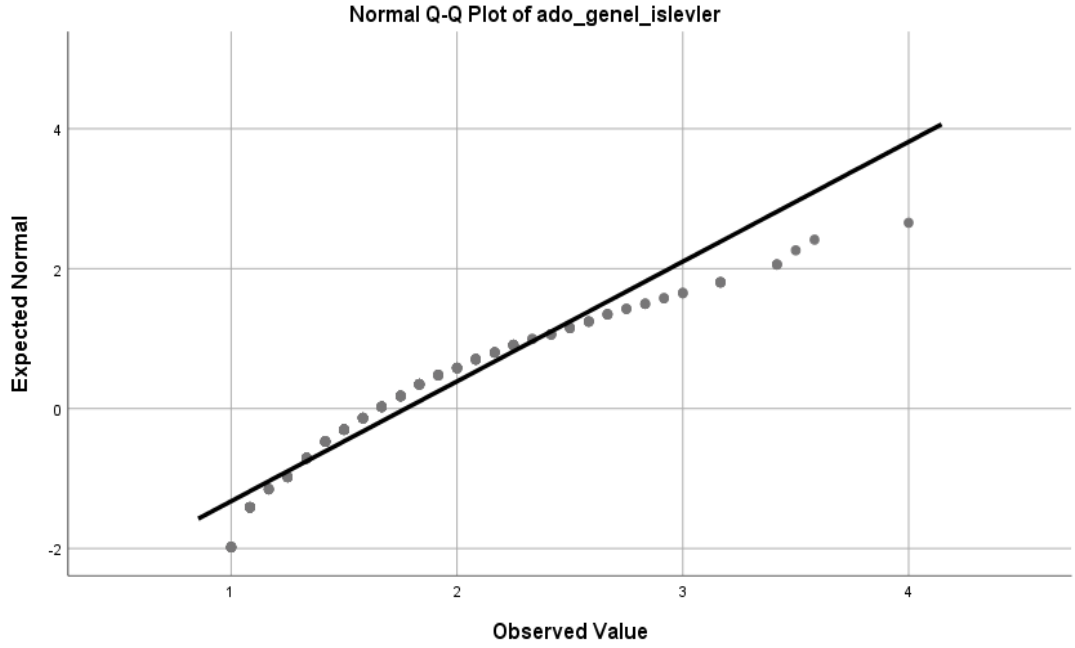
Şekil 5. Gereken İlgiyi Gösterme Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 5’de görülen, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeğinde, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir. O nedenle aile değerlendirme alt ölçeği olan gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği, madde puan atamaları normal dağılım sergilemediğini ve yüksek puan alarak diğer alanlara göre en sağlıksız alan olduğunu göstermektedir.

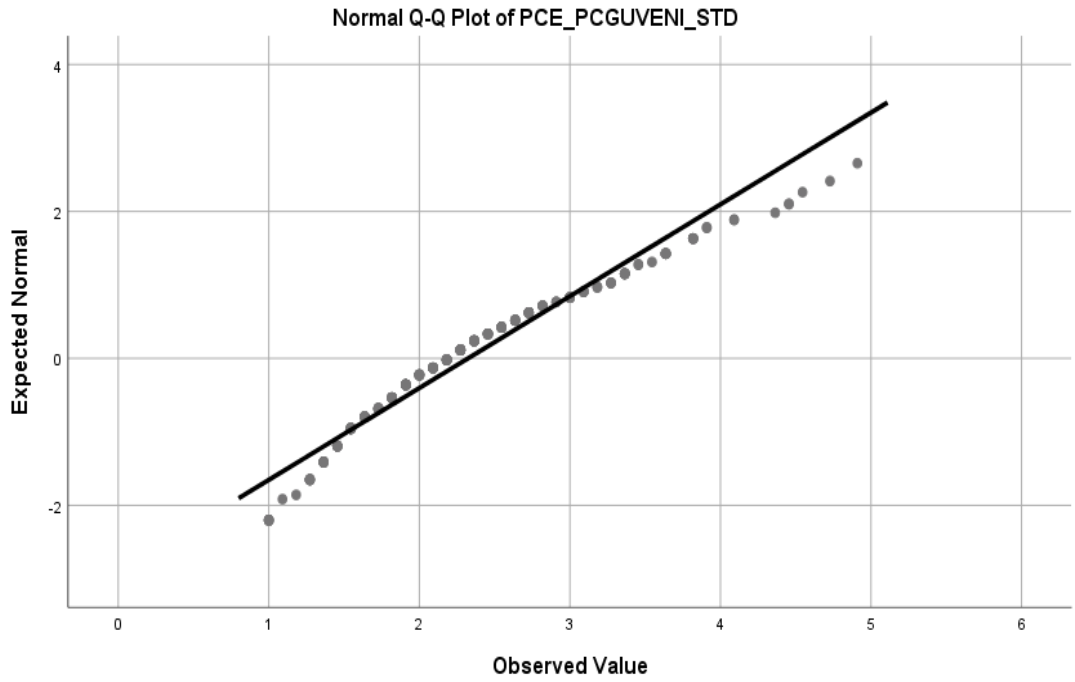
Şekil 6. Davranış Kontrolü Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 6’de görülen, davranış kontrolü alt ölçeğinde, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir, o nedenle aile değerlendirme alt ölçeği olan davranış kontrolü alt ölçeği, madde puan atamaları normal dağılım sergilemediğini göstermektedir.

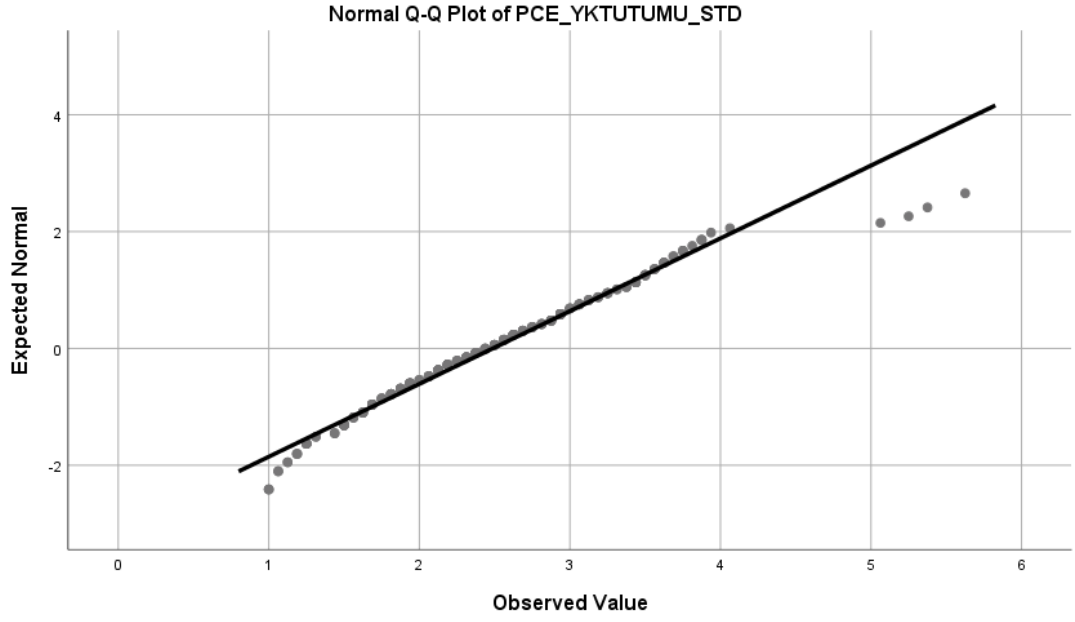
Şekil 7. Genel İşlevler Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 7’de görülen, genel işlevler alt ölçeğinde, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir, o nedenle aile değerlendirme alt ölçeği olan genel işlevler alt ölçeği, madde puan atamaları normal dağılım sergilemediğini göstermektedir. Ancak diğer alanlara göre düşük puan ortalaması ile sağlıklı alan olduğunu göstermektedir.

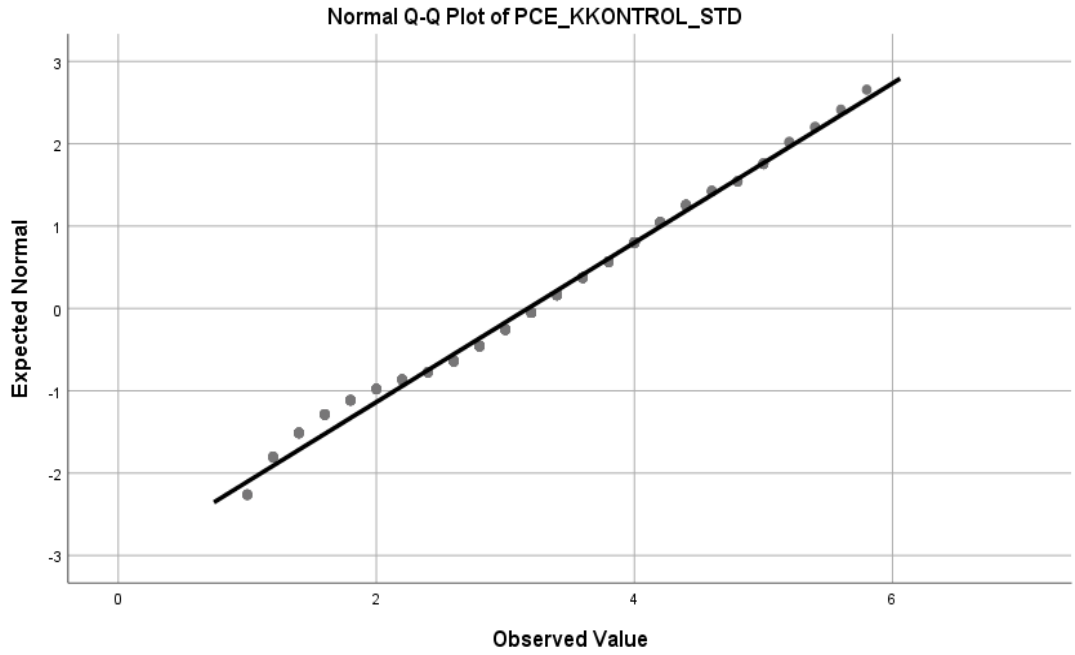
Şekil 8. Problem Çözme Güveni Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 8’de görülen, problem çözme alt ölçeğinde, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir. O nedenle problem çözme algısı envanterinin problem çözme güveni alt ölçeğinin madde puan ortalaması normal dağılım göstermemektedir. Ancak diğer alanlara göre daha sağlıklıdır.

Şekil 9. Yaklaşma Kaçınma Tutumu Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 9’da görülen, yaklaşma kaçınma tutumu alt ölçeğinde, beklenen değer dikey çizgisi ile gözlenen değer yatay çizgisi arasında kalan diyagramda, puan ortalamalarının regresyon çizgisi üzerinde dizilmediği gözlenmiştir, o nedenle problem çözme algısı envanterinin yaklaşma kaçınma tutumu alt ölçeğinin madde puan ortalaması normal dağılım göstermemektedir.

Şekil 10. Kişisel Kontrolü Sürdürme Alt Ölçeği Normallik Dağılım Analizi:

Şekil 10 incelendiğinde kişisel kontrolü sürdürme alt ölçeğinden elde etmiş oldukları puanlara ilişkin gözlenen değerlerin doğru üzerinde sıralanmadığı, değerlerin doğrudan uzaklaşmaları katılımcıların problem çözme algısı puanlarının normal dağılmadığını göstermektedir. Diğer alanlara göre en az düzeyde sağlıklıdır.

Elde edilen basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelendiğinde Aile Değerlendirme Ölçeği ile Problem Çözme Envanteri tüm alt ölçeklerinde beklenen değerlerin gözlenen değerlerin altında olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan plot analizleri incelendiğinde şekillerdeki dağılımın genel olarak regresyon çizgisinin üzerinde ve altında dizilim gösterdikleri gözlenmektedir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri puan ortalamalarının genel olarak normal dağılım göstermediği ve ölçekler arasındaki çözümlemelerde non-parametrik testler yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Bu araştırmada yanıtı aranan temel soru katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin varlığı ve düzeyini belirlemeye dönüktür. Bu sorunun yanıtını bulmak için öncelikle ölçekler üzerinde normallik dağılım testleri yapılmış ve her iki ölçekte de katılımcıların elde ettikleri puan ortalamalarının normal dağılım göstermedikleri gözlenmiştir. Devamında ilk sırada katılımcıların aile işlevlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği'nden elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Yanı sıra her bir alt ölçeğin puan ortalaması madde sayısına bölünerek standardize edilmiş puanlar hesaplanarak, ilgili ölçeğin altına eklenmiştir. Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları, puan dağılımlarının standart sapmaları ile her bir alt ölçekteki madde sayısı Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri

Ölçek No	Aile İşlevi	Minimum	Maximum	\bar{X}	S.S.
1	Problem çözme	1,00	4,00	2,02	,65
2	İletişim	1,00	3,67	1,94	,57
3	Roller	1,27	3,55	2,12	,44
4	Duygusal tepki verebilme	1,00	4,00	1,86	,64
5	Gereken ilgiyi gösterme	1,57	3,71	2,27	,34
6	Davranış kontrolü	1,33	3,33	2,12	,34
7	Genel işlevler	1,00	4,00	1,77	,58

Tablo 11'e göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını ($\bar{X}=2,27$ $SS=.34$) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten, en düşük puan ortalamasını da ($\bar{X}=1,77$ $SS=.58$) *genel işlevler* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Aile Değerlendirme Ölçeği'nden alınan puanlar yükseldikçe aile işlevinin olumsuz ya da diğer bir deyişle sağlıksız, puanlar düştükçe aile işlevinin olumlu ya da sağlıklı olduğu yorumu yapılmaktadır. Tablo 11'deki veriler katılımcıların genel olarak aile işlevleri arasında en sağlıklı olan konunun genel işlevler, en sağlıksız olan konunun ise gereken ilgiyi gösterme alanında olduğunu göstermektedir.

İkinci sırada katılımcıların problem çözme becerilerinin düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla katılımcıların Problem Çözme Envanteri'nden elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Yanı sıra her bir alt ölçeğin puan ortalaması madde sayısına bölünerek standardize edilmiş puanlar hesaplanarak, ilgili ölçeğin altına eklenmiştir. Katılımcıların Problem Çözme Envanteri alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları, puan dağılımlarının standart sapmaları ile her bir alt ölçekteki madde sayısı Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri

Ölçek No	Problem Çözme	Minimum	Maximum	\bar{X}	S.S.
1	Problemi Çözme Güveni (PÇG)	1,00	4,91	2,32	,80
2	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	1,00	5,63	2,49	,80
3	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	1,00	5,80	3,17	1,03

Tablo 12'ye göre, araştırmaya katılanların Problem Çözme Envanteri alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını ($\bar{X}=3,17$ $SS=1,03$) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten, en düşük puan ortalamasını da ($\bar{X}=2,32$ $SS=,80$) *problem çözme güveni* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir. Problem Çözme Envanteri'nden elde edilen toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını ortaya koymaktadır. Bu durumda Tablo 12 katılımcıların kendilerini kişisel kontrolü sürdürme yeteneği konusunda diğer alanlara göre en az düzeyde yeterli gördüklerini, problem çözme güveni bağlamında ise daha yeterli olarak algıladıklarını göstermektedir.

Bulguları sıraya koyduğumuzda katılımcıların kendilerine ilişkin problem çözme algılarının güven boyutunda daha yüksek, yaklaşma kaçınma tutumunda görece orta, kişisel kontrolü sürdürme boyutunda ise görece en az düzeyde olduğu söylenebilir.

Ölçeklere ilişkin elde edilen temel bulguların ardından katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkileri ortaya koymak üzere, normallik dağılımlarının gözlenememesi nedeniyle non-parametrik testlerden Spearman sıra farkları testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların Aile İşlevleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Değerleri

ADÖ Alt Ölçek		PÇG	YKT	KK
Problem çözme	r	,336	,338	,240
	N	,000	,000	,000
İletişim	r	,401	,342	,310
	N	,000	,000	,000
Roller	r	,356	,354	,292
	N	,000	,000	,000
Duygusal tepki verebilme	r	,339	,366	,270
	N	,000	,000	,000
Gereken ilgiyi gösterme	r	,169	,201	,239
	N	,004	,001	,000
Davranış kontrolü	r	,415	,407	,285
	N	,000	,000	,000
Genel işlevler	r	,400	,403	,350
	N	,000	,000	,000

(N=252) p<.01; p<.05

Tablo 13'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan kişilerin aile işlevleri ile Problem Çözme Envanteri arasında tüm alt ölçeklerde çok güçlü düzeyde ilişki gözlenmiştir. Katılımcıların aile işlevinden gereken ilgiyi gösterme ile Problem Çözme Envanteri'nin problem çözme güveni arasında ($r=.169$, $p<.05$) .05 anlamlılık düzeyinde, diğer tüm alanlarda ise .01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılık gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin problem çözme becerileri ile aile işlevleri arasında çok güçlü ilişkiler bulunduğu, diğer bir ifade ile aile işlevinin sağlıklı olma ya da olmama durumunun katılımcıların problem çözme becerilerini çok büyük oranda etkilediği söylenebilir.

4.3. Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanterinin Kişisel Özellikler Arasındaki İlişkiye Yönelik Çözümlemeler

Araştırmanın *ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncu* soruları katılımcıların aile işlevleri ve problem çözme becerilerine yönelik algılarının onların kişisel özelliklerinden etkilenme durumunu, diğer bir ifade ile bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi betimlemeye dönüktür. Katılımcıların alt ölçeklere ilişkin görüşlerinin; “*cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile tipi, gelir düzeyi, medeni durum ve ailedeki konum*” değişkenleri ile olan ilişkisini ortaya koymak amacıyla, katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeklerinden elde ettikleri puan ortalamalarının standart sapmaları, onların; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile tipi, gelir düzeyi, medeni durum ve ailedeki konum değişkenlerine göre hesaplanmıştır. Arkasından değişkenler arasındaki ilişki durumunu ortaya çıkarmak için Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Yanı sıra aile işlevi ile problem çözme konularının birbirine göre farklılaşma durumunu değerlendirmek için medeni durum değişkeni seçilmiş ve medeni durumlarına göre katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme becerilerinin farklılaşıp farklılaşmadığı, farklılaşıyorsa bu farklılığın hangi alt değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi ile Mann Whitney U testleri yürütülmüştür. Bu çalışmalara ilişkin elde edilen bulgular bağımsız değişkenleri takip eden başlıklarda gruplanmıştır.

4.3.1. Cinsiyet Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 2: Katılımcıların cinsiyeti ile aile işlevleri ve problem çözme beceri algısı arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Bu alt kısımda araştırmanın ikinci sorusunun yanıtı aranmıştır. Öncelikle katılımcıların cinsiyetlerine göre Aile Değerlendirme Ölçeğinden (2 cinsiyet x 7 aile işlevi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 14'te verilmiştir:

Tablo 14. Cinsiyetlerine Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

		Ölçek							
Cinsiyet		Problem çözme	İletişim	Roller	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Ölçek Bütünü
Kadın	N	171	171	171	171	171	171	171	171
	\bar{X}	2,01	1,91	2,1	1,78	2,23	2,1	1,75	1,93
	SS	0,66	0,59	0,46	0,63	0,3	0,34	0,59	0,45
Erkek	N	81	81	81	81	81	81	81	81
	\bar{X}	2,04	2,02	2,15	2,03	2,35	2,16	1,83	2,03
	SS	0,62	0,52	0,4	0,63	0,4	0,33	0,57	0,41
Toplam	N	252	252	252	252	252	252	252	252
	\bar{X}	2,02	1,94	2,12	1,86	2,27	2,12	1,77	1,96
	SS	0,65	0,57	0,44	0,64	0,34	0,34	0,58	0,44

Tablo 14'e göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını kadın katılımcıların ($\bar{X}=2,23$, $SS=0,3$) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten, erkek katılımcıların da ($\bar{X}=2,35$, $SS= 0,4$) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların cinsiyetleri ile aile işlevleri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 15'de verilmiştir:

Tablo 15. Katılımcıların Cinsiyetleri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

Ölçek	Cinsiyet	
	r	p
Problem çözme	,024	,351
İletişim	,123*	,026
Roller	,080	,103
Duygusal tepki verebilme	,194**	,001
Gereken ilgiyi gösterme	,136*	,016
Davranış kontrolü	,090	,077
Genel işlevler	,099	,058
Ölçek Bütünü	,129*	,020

(N: 252)

Tablo 15'e göre, bireyin cinsiyetinin, onun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin *iletişim*, *duygusal tepki verebilme* ve *gereken ilgiyi gösterme* boyutları arasında pozitif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan cinsiyet ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında ($r=,129$; $p.<.05$) güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerinin onların aile işlevleri üzerinde üç alanda etkili olduğu söylenebilir.

Devamında katılımcıların cinsiyetlerine göre Problem Çözme Envanteri'nden (2 cinsiyet x 3 problem çözme becerisi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 16'da verilmiştir:

Tablo 16. Cinsiyetlerine Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Cinsiyet		Ölçek			
		Problemi Çözme Güveni (PÇG)	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	Ölçek Bütünü
Kadın	N	171	171	171	171
	\bar{X}	2,34	2,51	3,25	2,57
	SS	0,82	0,83	1,05	0,74
Erkek	N	81	81	81	81
	\bar{X}	2,29	2,44	3,02	2,48
	SS	0,75	0,75	0,99	0,67
Toplam	N	252	252	252	252
	\bar{X}	2,32	2,49	3,17	2,54
	SS	0,8	0,8	1,03	0,72

Tablo 16'ya göre, araştırmaya katılan kişilerin Problem Çözme Envanteri alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını kadın katılımcılar ($\bar{X}=3,25$, $SS=1,05$) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten, erkek katılımcıların da ($\bar{X}=3,07$, $SS=0,99$) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 17'de verilmiştir:

Tablo 17. Katılımcıların Cinsiyetleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Ölçek	Cinsiyet	
	r	p
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	-,021	,369
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	-,035	,288
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	-,107*	,045
Ölçek Bütünü	-,057	,182

(N: 252)

Tablo 17'e göre, bireyin cinsiyetinin, onun problem çözme becerisi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve cinsiyet ile Problem Çözme Envanteri'nin *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan cinsiyet ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında ($r = -,057$; $p > .05$) herhangi bir ilişki düzeyi gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerinin onların problem çözme becerileri üzerinde tek boyutta etkili olduğu söylenebilir.

4.3.2. Yaş Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 3: Katılımcıların yaşı ile aile işlevleri ve problem çözme beceri algısı arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Bu alt kısımda araştırmanın üçüncü sorusunun yanıtı aranmıştır. Öncelikle katılımcıların yaşlarına göre Aile Değerlendirme Ölçeği'nden (4 yaş x 7 aile işlevi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 18'de verilmiştir:

Tablo 18. Yaşlarına Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Yaş		Ölçek							
		Problem çözme	İletişim	Roller	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Ölçek Bütünü
18-25 arası	N	102	102	102	102	102	102	102	102
	\bar{X}	2,09	2,04	2,12	2,06	2,31	2,18	1,86	2,04
	SS	0,61	0,59	0,44	0,63	0,38	0,34	0,59	0,44
26-35 arası	N	55	55	55	55	55	55	55	55
	\bar{X}	2,15	1,94	2,19	1,82	2,22	2,09	1,79	1,99
	SS	0,68	0,61	0,41	0,67	0,30	0,32	0,63	0,47
36-45 arası	N	42	42	42	42	42	42	42	42
	\bar{X}	1,83	1,77	1,99	1,66	2,26	1,98	1,62	1,80
	SS	0,58	0,48	0,38	0,62	0,35	0,29	0,54	0,38
46 yaş ve üzeri	N	53	53	53	53	53	53	53	53
	\bar{X}	1,90	1,89	2,16	1,67	2,24	2,13	1,71	1,92
	SS	0,69	0,54	0,52	0,52	0,29	0,36	0,52	0,43
Toplam	N	252	252	252	252	252	252	252	252
	\bar{X}	2,02	1,94	2,12	1,86	2,27	2,12	1,77	1,96
	SS	0,65	0,57	0,44	0,64	0,34	0,34	0,58	0,44

Tablo 18'e göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar (\bar{X} =2,31, SS=.38), 26-35 yaş aralığındaki katılımcılar (\bar{X} =2,22, SS=.30); 36-45 yaş aralığındaki katılımcılar (\bar{X} =2,26, SS=.35) ile 46 yaş ve üzerindeki katılımcılar (\bar{X} =2,24, SS=.29) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların yaşları ile aile işlevleri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Katılımcıların Yaşları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

Ölçek	Yaş	
	r	p
Problem çözme	-,154**	,007
İletişim	-,144*	,011
Roller	-,017	,395
Duygusal tepki verebilme	-,275**	,000
Gereken ilgiyi gösterme	-,028	,331
Davranış kontrolü	-,123*	,026
Genel işlevler	-,132*	,018
Ölçek Bütünü	-,147**	,010

(N: 252)

Tablo 19’a göre, bireyin yaşının, onun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği’nin *problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler* boyutları arasında pozitif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan yaş ile Aile Değerlendirme Ölçeği’nin toplam puanı arasında da ($r=-,147$; $p.<.05$) *ters yönde* güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin yaşlarının onların aile işlevleri üzerinde beş alanda etkili olduğu söylenebilir.

Katılımcıların yaşlarına göre Problem Çözme Envanteri’nden (4 yaş x 3 problem çözme becerisi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 20’de verilmiştir:

Tablo 20. Yaşlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Yaş		Ölçek			
		Problemi Çözme Güveni (PÇG)	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	Ölçek Bütünü
18-25 arası	N	102	102	102	102
	\bar{X}	2,35	2,55	3,36	2,61
	SS	0,77	0,78	1,02	0,70
26-35 arası	N	55	55	55	55
	\bar{X}	2,32	2,33	3,02	2,44
	SS	0,80	0,73	1,00	0,66
36-45 arası	N	42	42	42	42
	\bar{X}	2,32	2,42	3,18	2,50
	SS	0,75	0,75	1,04	0,67
46 yaş ve üzeri	N	53	53	53	53
	\bar{X}	2,29	2,58	2,98	2,54
	SS	0,90	0,93	1,04	0,83
Toplam	N	252	252	252	252
	\bar{X}	2,32	2,49	3,17	2,54
	SS	0,80	0,80	1,03	0,72

Tablo 20'ye göre, araştırmaya katılan kişilerin Problem Çözme Envanteri alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar (\bar{X} =3,36, SS=1.07), 26-35 yaş aralığındaki katılımcılar (\bar{X} =3,02, SS=1.00); 36-45 yaş aralığındaki katılımcılar (\bar{X} =3,18, SS=1.04) ile 46 yaş ve üzerindeki katılımcılar (\bar{X} =2,98, SS=1.04) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların yaşları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 21’de verilmiştir:

Tablo 21. Katılımcıların Yaşları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Ölçek	Yaş	
	r	p
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	-0,048	0,223
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	-0,020	0,375
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	-,126*	0,023
Ölçek Bütünü	-0,057	0,183

(N: 252)

Tablo 21’e göre, bireyin yaşının, onun problem çözme becerisi algı düzeyi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve yaş ile Problem Çözme Envanteri’nin *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan yaş ile Problem Çözme Envanteri’nin toplam puanı arasında ($r = -,057$; $p > .05$) herhangi bir ilişki düzeyi gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin yaşlarının onların problem çözme becerileri üzerinde tek boyutta etkili olduğu söylenebilir.

4.3.3. Eğitim Düzeyi Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 4: Katılımcıların eğitim düzeyi ile aile işlevleri ve problem çözme beceri algısı arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Bu alt kısımda araştırmanın dördüncü sorusunun yanıtı aranmıştır.

Dördüncü sorunun yanıtı aranırken öncelikle katılımcıların eğitim düzeylerine göre Aile Değerlendirme Ölçeği’nden (3 eğitim düzeyi x 7 aile işlevi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 22’te verilmiştir:

Tablo 22. Eğitim Düzeylerine Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Eğitim Düzeyi		Ölçek							
		Problem çözme	İletişim	Roller	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Ölçek Bütünü
İlkokul, Ortaokul	N	9	9	9	9	9	9	9	9
	\bar{X}	1,80	2,12	2,34	2,04	2,57	1,99	2,01	2,09
	SS	0,84	0,52	0,31	0,82	0,46	0,42	0,53	0,41
Lise	N	42	42	42	42	42	42	42	42
	\bar{X}	2,12	1,99	2,24	1,91	2,26	2,21	1,87	2,05
	SS	0,68	0,59	0,48	0,56	0,28	0,37	0,61	0,46
Üniversite ve üstü	N	201	201	201	201	201	201	201	201
	\bar{X}	2,01	1,92	2,08	1,84	2,25	2,10	1,74	1,94
	SS	0,63	0,57	0,43	0,65	0,34	0,33	0,58	0,44
Toplam	N	252	252	252	252	252	252	252	252
	\bar{X}	2,02	1,94	2,12	1,86	2,27	2,12	1,77	1,96
	SS	0,65	0,57	0,44	0,64	0,34	0,34	0,58	0,44

Tablo 22'ye göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcılar ($\bar{X}=2,57$, $SS=.46$), lise mezunu katılımcılar ($\bar{X}=2,26$, $SS=.28$); üniversite ve lisansüstü mezunu katılımcılar ($\bar{X}=2,25$, $SS=.34$) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 23'te verilmiştir:

Tablo 23. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

Ölçek	Eğitim Düzeyi	
	r	p
Problem çözme	-0,006	0,464
İletişim	-0,068	0,142
Roller	-,163**	0,005
Duygusal tepki verebilme	-0,073	0,125
Gereken ilgiyi gösterme	-0,093	0,070
Davranış kontrolü	-0,066	0,150
Genel işlevler	-,121*	0,028
Ölçek Bütünü	-,109*	0,042

(N: 252)

Tablo 23'e göre, bireyin eğitim düzeyinin, onun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin *roller ve genel işlevler* boyutları arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan eğitim düzeyi ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında da ($r=-,109$; $p.<.05$) *ters yönde* güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin eğitim düzeylerinin onların aile işlevleri üzerinde iki alanda etkili olduğu söylenebilir.

Arkasından katılımcıların yaşlarına göre Problem Çözme Envanteri'nden (3 eğitim düzeyi x 3 problem çözme becerisi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 24'te verilmiştir:

Tablo 24. Eğitim Düzeylerine Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Eğitim Düzeyi		Ölçek			
		Problemi Çözme Güveni (PÇG)	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	Ölçek Bütünü
İlkokul, Ortaokul	N	9	9	9	9
	\bar{X}	2,92	3,06	3,53	3,09
	SS	1,07	1,32	0,98	1,12
Lise	N	42	42	42	42
	\bar{X}	2,60	2,97	3,15	2,87
	SS	0,99	0,95	0,94	0,84
Üniversite ve üstü	N	201	201	201	201
	\bar{X}	2,24	2,36	3,16	2,45
	SS	0,72	0,69	1,06	0,64
Toplam	N	252	252	252	252
	\bar{X}	2,32	2,49	3,17	2,54
	SS	0,80	0,80	1,03	0,72

Tablo 24'e göre, araştırmaya katılan kişilerin Problem Çözme Envanteri'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını ilkokul ve ortaokul mezunu katılımcılar ($\bar{X}=3,53$, $SS=.98$), lise mezunu katılımcılar ($\bar{X}=3,02$, $SS=1.00$); 36-45 yaş aralığındaki katılımcılar ($\bar{X}=3,15$, $SS=.94$) ile üniversite ve lisansüstü mezunu katılımcılar ($\bar{X}=3,16$, $SS=1.06$) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile Problem Çözme Envanteri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 25'de verilmiştir:

Tablo 25. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Ölçek	Eğitim Düzeyi	
	r	p
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	-,172**	0,003
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	-,265**	0,000
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	-0,016	0,401
Ölçek Bütünü	-,218**	0,000

(N: 252)

Tablo 25'e göre, bireyin eğitim düzeyinin, onun problem çözme değerlendirmesiyle ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve eğitim düzeyi ile Problem Çözme Envanteri'nin *problemi çözme güveni* ve *yaklaşma kaçınma tutumu* boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan eğitim düzeyi ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında ($r = -,218$; $p < .05$) negatif yönde güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin eğitim düzeylerinin onların problem çözme beceri algısı üzerinde iki boyutta ters yönde etkili olduğu söylenebilir.

4.3.4. Aile Tipi Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 5: Katılımcıların aile tipi ile aile işlevleri ve problem çözme değerlendirmesi arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Bu alt kısımda araştırmanın beşinci sorusunun yanıtı aranmıştır. Öncelikle katılımcıların aile tiplerine göre Aile Değerlendirme Ölçeği'nden (3 aile tipi x 7 aile işlevi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 26'da verilmiştir:

Tablo 26. Aile Tiplerine Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Aile Tipi		Ölçek							
		Problem çözme	İletişim	Roller	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Ölçek Bütünü
Tek ebeveynli aile	N	24	24	24	24	24	24	24	24
	\bar{X}	2,29	2,05	2,39	2,03	2,33	2,10	1,93	2,14
	SS	0,56	0,54	0,47	0,66	0,32	0,36	0,55	0,40
Çekirdek aile	N	194	194	194	194	194	194	194	194
	\bar{X}	1,96	1,90	2,07	1,82	2,25	2,10	1,71	1,91
	SS	0,62	0,57	0,41	0,62	0,35	0,33	0,55	0,42
Geniş aile	N	34	34	34	34	34	34	34	34
	\bar{X}	2,21	2,13	2,22	1,97	2,30	2,22	2,00	2,12
	SS	0,76	0,56	0,53	0,70	0,34	0,40	0,71	0,53
Toplam	N	252	252	252	252	252	252	252	252
	\bar{X}	2,02	1,94	2,12	1,86	2,27	2,12	1,77	1,96
	SS	0,65	0,57	0,44	0,64	0,34	0,34	0,58	0,44

Tablo 26'ya göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını tek ebeveynli ailede yaşayan katılımcılar ($\bar{X}=2,39$, $SS=.47$) roller alt ölçeğinde, çekirdek ailede yaşayan katılımcılar ($\bar{X}=2,25$, $SS=.35$) ile geniş ailede yaşayan katılımcılar ($\bar{X}=2,30$, $SS=.34$) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir. Katılımcıların aile tipleri ile aile işlevleri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 27'de verilmiştir:

Tablo 27. Katılımcıların Aile Tipleri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

Ölçek	Aile Tipi	
	r	p
Problem çözme	-0,028	0,331
İletişim	0,049	0,219
Roller	-0,065	0,154
Duygusal tepki verebilme	-0,014	0,414
Gereken ilgiyi gösterme	-0,001	0,491
Davranış kontrolü	0,066	0,149
Genel işlevler	0,028	0,331
Ölçek Bütünü	-0,014	0,415

(N: 252)

Tablo 27'e göre, bireyin içinde yaşadığı aile tipi ile onun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin herhangi bir boyutunda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığına rastlanmamıştır. Diğer taraftan aile tipi ile Aile Değerlendirme Ölçeğinin toplam puanı arasında da ($r=,014$; $p >.05$) herhangi bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin içinde yaşadıkları aile tipinin onların aile işlevleri üzerinde etkili olmadığı söylenebilir

Katılımcıların aile tiplerine göre Problem Çözme Envanteri'nden (3 aile tipi x 3 problem çözme becerisi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 28'de verilmiştir:

Tablo 28. Aile Tiplerine Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Aile Tipi		Ölçek			
		Problemi Çözme Güveni (PÇG)	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	Ölçek Bütünü
Tek ebeveynli aile	N	24	24	24	24
	\bar{X}	2,11	2,64	3,07	2,52
	SS	0,68	0,80	0,90	0,66
Çekirdek aile	N	194	194	194	194
	\bar{X}	2,28	2,41	3,16	2,48
	SS	0,76	0,73	1,07	0,67
Geniş aile	N	34	34	34	34
	\bar{X}	2,71	2,82	3,35	2,86
	SS	1,00	1,10	0,92	0,91
Toplam	N	252	252	252	252
	\bar{X}	2,32	2,49	3,17	2,54
	SS	0,80	0,80	1,03	0,72

Tablo 28'e göre, araştırmaya katılan kişilerin Problem Çözme Envanteri'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını tek ebeveynli ailede yaşayan katılımcılar (\bar{X} =3,07, SS=.90), çekirdek ailede yaşayan katılımcılar (\bar{X} =3,16, SS=1.07) ve geniş ailede yaşayan katılımcılar (\bar{X} =3,35, SS=.92) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların aile tipleri ile Problem Çözme Envanteri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 29’da verilmiştir:

Tablo 29. Katılımcıların Aile Tipleri ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Ölçek	Aile Tipi	
	r	p
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	,163**	0,005
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	0,051	0,210
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	0,047	0,227
Ölçek Bütünü	,112*	0,038

(N: 252)

Tablo 29’a göre, bireyin içinde yaşadığı aile tipinin, onun Problem Çözme Envanteri ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve aile tipi ile Problem Çözme Envanteri’nin *problemi çözme güveni* boyutu arasında pozitif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan aile tipi ile Problem Çözme Envanteri’nin toplam puanı arasında da ($r= ,112$; $p.<.05$) pozitif yönde güçlü bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin içinde yaşadıkları aile tipinin onların problem çözmeleri üzerinde tek boyutta doğru yönde etkili olduğu söylenebilir.

4.3.5. Ailedeki Konum Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 6: Katılımcıların ailedeki konumu ile aile işlevleri ve problem çözme beceri algısı arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Bu kısımda araştırmanın altıncı sorusunun yanıtı aranmıştır. Öncelikle katılımcıların ailedeki konumlarına göre Aile Değerlendirme Ölçeği’nden (3 ailedeki konum x 7 aile işlevi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 30’da verilmiştir:

Tablo 30. Ailedeki Konuma Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Ailedeki Konum		Ölçek							
		Problem çözme	İletişim	Roller	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Ölçek Bütünü
Anne	N	113	113	113	113	113	113	113	113
	\bar{X}	1,92	1,81	2,06	1,66	2,20	2,04	1,64	1,85
	SS	0,62	0,55	0,44	0,58	0,28	0,31	0,50	0,40
Baba	N	34	34	34	34	34	34	34	34
	\bar{X}	1,91	1,92	2,06	1,88	2,32	2,12	1,76	1,94
	SS	0,63	0,47	0,41	0,65	0,39	0,32	0,55	0,40
Çocuk	N	105	105	105	105	105	105	105	105
	\bar{X}	2,17	2,10	2,21	2,08	2,32	2,20	1,92	2,09
	SS	0,66	0,59	0,44	0,63	0,38	0,36	0,65	0,46
Toplam	N	252	252	252	252	252	252	252	252
	\bar{X}	2,02	1,94	2,12	1,86	2,27	2,12	1,77	1,96
	SS	0,65	0,57	0,44	0,64	0,34	0,34	0,58	0,44

Tablo 30'a göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını annelerin ($\bar{X}=2,20$, $SS=.28$), babaların ($\bar{X}=2,32$, $SS=.39$) ve çocukların ($\bar{X}=2,32$, $SS=.38$) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir. Katılımcıların ailedeki konumları ile aile işlevleri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 31'de verilmiştir:

Tablo 31. Katılımcıların Ailedeki Konumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

Ölçek	Ailedeki Konum	
	r	p
Problem çözme	,172**	0,003
İletişim	,245**	0,000
Roller	,153**	0,008
Duygusal tepki verebilme	,319**	0,000
Gereken ilgiyi gösterme	,122*	0,026
Davranış kontrolü	,209**	0,000
Genel işlevler	,211**	0,000
Ölçek Bütünü	,250**	0,000

(N: 252)

Tablo 31'e göre, bireyin aile içindeki konumu ile onun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin *bütün boyutlarında* istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan ailedeki konum ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında da ($r = ,250$; $p < .05$) pozitif yönde çok güçlü bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin ailedeki konumlarının onların aile işlevleri üzerinde oldukça etkili olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle anne, baba ya da çocuk olmak kişinin aile işlevini doğrudan etkilemektedir.

Arkasından katılımcıların ailedeki konumlarına göre Problem Çözme Envanteri'nden (3 ailedeki konum x 3 problem çözme becerisi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 32'de verilmiştir:

Tablo 32. Ailedeki Konumlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Ailedeki Konum		Ölçek			
		Problemi Çözme Güveni (PÇG)	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	Ölçek Bütünü
Anne	N	113	113	113	113
	\bar{X}	2,27	2,46	3,21	2,51
	SS	0,80	0,78	1,06	0,71
Baba	N	34	34	34	34
	\bar{X}	2,27	2,49	3,12	2,51
	SS	0,81	0,91	1,17	0,80
Çocuk	N	105	105	105	105
	\bar{X}	2,40	2,52	3,16	2,58
	SS	0,80	0,79	0,96	0,69
Toplam	N	252	252	252	252
	\bar{X}	2,32	2,49	3,17	2,54
	SS	0,80	0,80	1,03	0,72

Tablo 32'ye göre, araştırmaya katılan kişilerin Problem Çözme Envanteri'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını anneler ($\bar{X}=3,21$, $SS=1.06$), babalar ($\bar{X}=3,12$, $SS=1.17$) ve çocuklar ($\bar{X}=3,16$, $SS=.96$) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların ailedeki konumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 33'te verilmiştir:

Tablo 33. Katılımcıların Ailedeki Konumları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Ölçek	Ailedeki Konum	
	r	p
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	0,070	0,133
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	0,033	0,302
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	-0,047	0,230
Ölçek Bütünü	0,036	0,285

(N: 252)

Tablo 33'e göre, bireyin ailesindeki konumunun, onun problem çözme beceri algı düzeyi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve ailedeki konum ile Problem Çözme Envanteri'nin herhangi bir boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Diğer taraftan ailedeki konum ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında da ($r = ,036$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin ailedeki konumlarının onların problem çözme becerileri üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

4.3.6. İş Durumu Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 7: Katılımcıların iş durumu ile aile işlevleri ve problem çözme değerlendirmesi arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Bu alt kısımda araştırmanın yedinci sorusunun yanıtı aranmıştır. Öncelikle katılımcıların iş durumlarına göre Aile Değerlendirme Ölçeği'nden (4 iş durumu x 7 aile işlevi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 34'te verilmiştir:

Tablo 34. İş Durumuna Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

İş Durumu		Ölçek							
		Problem çözme	İletişim	Roller	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Ölçek Bütünü
Çalışıyor	N	95	95	95	95	95	95	95	95
	\bar{X}	1,89	1,83	2,11	1,74	2,26	2,07	1,68	1,89
	S	0,60	0,53	0,41	0,60	0,35	0,32	0,51	0,39
Çalışmıyor	N	69	69	69	69	69	69	69	69
	\bar{X}	2,13	2,02	2,23	1,83	2,31	2,16	1,85	2,04
	S	0,66	0,61	0,49	0,66	0,36	0,39	0,64	0,49
Emekli	N	17	17	17	17	17	17	17	17
	\bar{X}	2,08	2,05	2,06	1,92	2,15	2,14	1,86	2,01
	S	0,80	0,55	0,55	0,65	0,31	0,32	0,68	0,52
Öğrenci	N	71	71	71	71	71	71	71	71
	\bar{X}	2,09	1,99	2,05	2,04	2,25	2,13	1,80	1,98
	S	0,64	0,57	0,40	0,63	0,32	0,32	0,58	0,42
Toplam	N	252	252	252	252	252	252	252	252
	\bar{X}	2,02	1,94	2,12	1,86	2,27	2,12	1,77	1,96
	S	0,65	0,57	0,44	0,64	0,34	0,34	0,58	0,44

Tablo 34'e göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını çalışan katılımcıların ($\bar{X}=2,26$, $SS=.35$), çalışmayan katılımcıların ($\bar{X}=2,31$, $SS=.36$), emeklilerin ($\bar{X}=2,15$, $SS=.31$) ve öğrencilerin ($\bar{X}=2,25$, $SS=.32$) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların iş durumları ile aile işlevleri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 35'de verilmiştir:

Tablo 35. Katılımcıların İş Durumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

Ölçek	İş Durumu	
	r	p
Problem çözme	,131*	0,019
İletişim	,133*	0,017
Roller	-0,057	0,182
Duygusal tepki verebilme	,200**	0,001
Gereken ilgiyi gösterme	-0,015	0,407
Davranış kontrolü	0,079	0,105
Genel işlevler	0,091	0,074
Ölçek Bütünü	0,093	0,071

(N: 252)

Tablo 35'e göre, bireyin iş durumunun onun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin *problem çözme, iletişim ve duygusal tepki verebilme boyutlarında* istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmiştir. Diğer taraftan iş durumu ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında da ($r= ,093$; $p.>.05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin iş durumlarının onların aile işlevleri üzerinde üç alanda etkili olduğu söylenebilir.

Katılımcıların iş durumlarına göre Problem Çözme Envanteri'nden (4 iş durumu x 3 Problem Çözme Envanteri) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 36'da verilmiştir:

Tablo 36. İş Durumlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

İş Durumu		Ölçek			
		Problemi Çözme Güveni (PÇG)	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	Ölçek Bütünü
Çalışıyor	N	95	95	95	95
	\bar{X}	2,24	2,38	3,09	2,44
	SS	0,77	0,77	1,00	0,68
Çalışmıyor	N	69	69	69	69
	\bar{X}	2,47	2,70	3,34	2,72
	SS	0,77	0,81	1,01	0,68
Emekli	N	17	17	17	17
	\bar{X}	2,56	2,80	2,75	2,71
	SS	1,15	1,19	1,27	1,11
Öğrenci	N	71	71	71	71
	\bar{X}	2,23	2,36	3,23	2,45
	SS	0,75	0,68	1,02	0,65
Toplam	N	252	252	252	252
	\bar{X}	2,32	2,49	3,17	2,54
	SS	0,80	0,80	1,03	0,72

Tablo 36'ya göre, araştırmaya katılan kişilerin Problem Çözme Envanteri'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını çalışanlar ($\bar{X}=3,09$, $SS=1,00$), çalışmayanlar ($\bar{X}=3,34$, $SS=1,01$) ve öğrenciler ($\bar{X}=3,23$, $SS=1,02$) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir. Emekliler ise en yüksek puan ortalamasını ($\bar{X}=2,80$, $SS=1,19$) *yaklaşma kaçınma tutumu* alt ölçeğinden elde etmişlerdir.

Katılımcıların iş durumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 37’de verilmiştir:

Tablo 37. Katılımcıların İş Durumları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Ölçek	İş Durumu	
	r	p
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	0,009	0,445
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	0,009	0,445
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	0,026	0,342
Ölçek Bütünü	0,016	0,400

(N: 252)

Tablo 37’e göre, bireyin iş durumunun, onun problem çözme becerisi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve iş durumu ile Problem Çözme Envanteri’nin herhangi bir boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Diğer taraftan iş durumu ile Problem Çözme Envanteri’nin toplam puanı arasında da ($r = ,016$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin iş durumlarının onların problem çözme becerileri üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

4.3.7. Gelir Durumu Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 8: Katılımcıların gelir düzeyi ile aile işlevleri ve problem çözme değerlendirmesi arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Bu alt kısımda araştırmanın sekizinci sorusunun yanıtı aranmıştır. Öncelikle katılımcıların gelir durumlarına göre Aile Değerlendirme Ölçeği’nden (3 gelir durumu x 7 aile işlevi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 38’de verilmiştir:

Tablo 38. Gelir Durumuna Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Gelir Durumu		Ölçek							
		Problem çözme	İletişim	Roller	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Ölçek Bütünü
Düşük	N	36	36	36	36	36	36	36	36
	\bar{X}	2,16	2,03	2,18	2,08	2,39	2,20	1,89	2,07
	SS	0,69	0,65	0,53	0,67	0,43	0,38	0,69	0,52
Orta	N	186	186	186	186	186	186	186	186
	\bar{X}	2,01	1,95	2,11	1,86	2,25	2,09	1,77	1,95
	SS	0,63	0,56	0,42	0,63	0,32	0,32	0,54	0,41
Yüksek	N	30	30	30	30	30	30	30	30
	\bar{X}	1,95	1,81	2,13	1,61	2,23	2,17	1,68	1,90
	SS	0,69	0,53	0,50	0,59	0,35	0,38	0,69	0,49
Toplam	N	252	252	252	252	252	252	252	252
	\bar{X}	2,02	1,94	2,12	1,86	2,27	2,12	1,77	1,96
	SS	0,65	0,57	0,44	0,64	0,34	0,34	0,58	0,44

Tablo 38'e göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını düşük gelirli katılımcıların ($\bar{X}=2,39$, $SS=.43$), orta düzey gelirli katılımcıların ($\bar{X}=2,25$, $SS=.32$), yüksek gelir sahibi katılımcıların ($\bar{X}=2,23$, $SS=.35$) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir. Katılımcıların gelir durumları ile aile işlevleri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 39'da verilmiştir:

Tablo 39. Katılımcıların Gelir Durumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

Ölçek	Gelir Durumu	
	r	p
Problem çözme	-0,087	0,083
İletişim	-0,082	0,097
Roller	-0,027	0,337
Duygusal tepki verebilme	-,198**	0,001
Gereken ilgiyi gösterme	-0,077	0,113
Davranış kontrolü	-0,029	0,323
Genel işlevler	-,109*	0,042
Ölçek Bütünü	-0,091	0,074

(N: 252)

Tablo 39'a göre, bireyin gelir durumunun onun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin *duygusal tepki verebilme ve genel işlevler* boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmiştir. Diğer taraftan gelir durumu ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında da ($r = -,091$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin gelir durumlarının onların aile işlevleri üzerinde iki alanda etkili olduğu söylenebilir.

Katılımcıların gelir durumlarına göre Problem Çözme Envanteri'nden (3 gelir durumu x 3 problem çözme becerisi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 40'da verilmiştir:

Tablo 40. Gelir Durumlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Gelir Durumu		Ölçek			
		Problemi Çözme Güveni (PÇG)	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	Ölçek Bütünü
Düşük	N	36	36	36	36
	\bar{X}	2,32	2,44	3,24	2,52
	SS	0,79	0,98	0,93	0,75
Orta	N	186	186	186	186
	\bar{X}	2,32	2,49	3,19	2,54
	SS	0,80	0,75	1,06	0,70
Yüksek	N	30	30	30	30
	\bar{X}	2,34	2,52	3,02	2,54
	SS	0,87	0,94	1,01	0,82
Toplam	N	252	252	252	252
	\bar{X}	2,32	2,49	3,17	2,54
	SS	0,80	0,80	1,03	0,72

Tablo 40'a göre, araştırmaya katılan kişilerin Problem Çözme Envanteri'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını düşük gelirli katılımcılar ($\bar{X}=3,24$, $SS=.93$), orta gelirli katılımcılar ($\bar{X}=3,19$, $SS=1.06$) ve yüksek gelirli katılımcılar ($\bar{X}=3,02$, $SS=.1,01$) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir. Katılımcıların gelir durumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 41'de verilmiştir:

Tablo 41. Katılımcıların Gelir Durumları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Ölçek	Gelir Durumu	
	r	p
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	-0,002	0,487
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	0,047	0,228
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	-0,050	0,217
Ölçek Bütünü	0,012	0,426

(N: 252)

Tablo 41'e göre, bireyin gelir durumunun, problem çözme becerisi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve gelir durumu ile Problem Çözme Envanteri'nin herhangi bir boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Diğer taraftan gelir durumu ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında da ($r = ,012$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin gelir durumlarının onların problem çözme becerileri üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

4.3.8. Medeni Durum Değişkeni ile Aile İşlevi ve Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 9: Katılımcıların medeni durumu ile aile işlevleri ve problem çözme beceri değerlendirmesi arasındaki ilişkinin düzeyi nedir?

Bu alt kısımda araştırmanın dokuzuncu sorusunun yanıtı aranmıştır. Öncelikle katılımcıların medeni durumlarına göre Aile Değerlendirme Ölçeği'nden (4 medeni durum x 7 aile işlevi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42. Medeni Durumuna Göre Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Medeni Durum		Ölçek							
		Problem çözme	İletişim	Roller	Duygusal tepki verebilme	Gereken ilgiyi gösterme	Davranış kontrolü	Genel işlevler	Ölçek Bütünü
Bekar	N	129	129	129	129	129	129	129	129
	\bar{X}	2,15	2,08	2,17	2,06	2,29	2,19	1,89	2,07
	SS	0,66	0,60	0,46	0,65	0,38	0,35	0,63	0,46
Evli ve çocuksuz	N	96	96	96	96	96	96	96	96
	\bar{X}	1,83	1,78	2,05	1,64	2,23	2,01	1,62	1,83
	SS	0,59	0,50	0,41	0,56	0,31	0,31	0,49	0,38
Boşanmış	N	14	14	14	14	14	14	14	14
	\bar{X}	2,25	1,92	2,19	1,76	2,32	2,17	1,80	2,02
	SS	0,74	0,49	0,52	0,62	0,30	0,36	0,59	0,44
Evli ve çocuklu	N	13	13	13	13	13	13	13	13
	\bar{X}	1,97	1,87	2,10	1,64	2,24	2,12	1,72	1,90
	SS	0,54	0,51	0,38	0,48	0,24	0,17	0,44	0,34
Toplam	N	252	252	252	252	252	252	252	252
	\bar{X}	2,02	1,94	2,12	1,86	2,27	2,12	1,77	1,96
	SS	0,65	0,57	0,44	0,64	0,34	0,34	0,58	0,44

Tablo 42'ye göre, araştırmaya katılan kişilerin Aile Değerlendirme Ölçeği'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını bekâr katılımcıların (\bar{X} =2,29, SS=.38), evli ve çocuksuz katılımcıların (\bar{X} =2,23, SS=.31), boşanmış katılımcıların (\bar{X} =2,32, SS=.30) ve evli ve çocuklu katılımcıların (\bar{X} =2,24, SS=.24) gereken *ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların medeni durumları ile aile işlevleri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 43’de verilmiştir.

Tablo 43. Katılımcıların Medeni Durumları ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

Ölçek	Medeni Durum	
	r	p
Problem çözme	-,150**	0,009
İletişim	-,198**	0,001
Roller	-0,080	0,102
Duygusal tepki verebilme	-,297**	0,000
Gereken ilgiyi gösterme	-0,018	0,387
Davranış kontrolü	-,158**	0,006
Genel işlevler	-,166**	0,004
Ölçek Bütünü	-,185**	0,002

(N: 252)

Tablo 43’e göre, bireyin medeni durumunun onun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği’nin *problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler* boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmiştir. Diğer taraftan gelir durumu ile Aile Değerlendirme Ölçeği’nin toplam puanı arasında da ($r = -,1851$; $p < .05$) negatif yönde güçlü bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin medeni durumlarının onların aile işlevleri üzerinde beş alanda etkili olduğu söylenebilir.

Daha sonra katılımcıların medeni durumlarına göre Problem Çözme Envanteri’nden (4 medeni durum x 3 problem çözme becerisi) elde ettikleri puan ortalamaları hesaplanmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 44’te verilmiştir:

Tablo 44. Medeni Durumlarına Göre Katılımcıların Problem Çözme Envanteri Alt Ölçeklerinden Elde Ettikleri Puan Ortalamaları

Medeni Durum		Ölçek			
		Problemi Çözme Güveni (PÇG)	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	Ölçek Bütünü
Boşanmış	N	129	129	129	129
	\bar{X}	2,43	2,53	3,26	2,61
	SS	0,80	0,82	0,98	0,71
Evli ve çocuksuz	N	96	96	96	96
	\bar{X}	2,13	2,42	3,06	2,42
	SS	0,73	0,80	1,08	0,71
Boşanmış	N	14	14	14	14
	\bar{X}	2,23	2,34	2,80	2,37
	SS	0,90	0,54	1,15	0,60
Evli ve çocuklu	N	13	13	13	13
	\bar{X}	2,76	2,68	3,58	2,85
	SS	0,90	0,88	0,91	0,78
Toplam	N	252	252	252	252
	\bar{X}	2,32	2,49	3,17	2,54
	SS	0,80	0,80	1,03	0,72

Tablo 44'e göre, araştırmaya katılan kişilerin Problem Çözme Envanteri'nin alt ölçeklerinden elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını bekâr katılımcılar (\bar{X} =3,26, SS=.98), evli ve çocuksuz katılımcılar (\bar{X} =3,06, SS=1.08), boşanmış katılımcılar (\bar{X} =2,80, SS=1.15) ve evli ve çocuklu katılımcılar (\bar{X} =3,58, SS=.91) *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların medeni durumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki durumunu incelemek amacıyla Spearman korelasyon testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 45’de verilmiştir:

Tablo 45. Katılımcıların Medeni Durumları ile Problem Çözme Envanteri Arasındaki İlişki

Ölçek	Medeni Durum	
	r	p
Problemi Çözme Güveni (PÇG)	-,114*	0,035
Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	-0,025	0,346
Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	-0,030	0,317
Ölçek Bütünü	-0,070	0,133

(N: 252)

Tablo 45’e göre, bireyin medeni durumunun, onun problem çözme beceri algı düzeyi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve medeni durum ile Problem Çözme Envanteri’nin problem çözme güveni boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan medeni durum ile Problem Çözme Envanteri’nin toplam puanı arasında da ($r= ,007$; $p.>.05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin medeni durumlarının onların problem çözme becerileri üzerinde tek boyutta etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın yapısı gereği katılımcıların kişisel özellikleri ile aile işlevleri ve problem çözme beceri algı düzeyi arasındaki ilişkiler test edilmiştir. Bunun yanında katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme algı düzeyinin medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı, farklılaşıyorsa farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı araştırmacı tarafından merak edilen bir konudur. Bu konuda katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme algı düzeyinin medeni durumlarına dayalı farklılıklarını belirlemek amacıyla non-parametrik testlerden Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

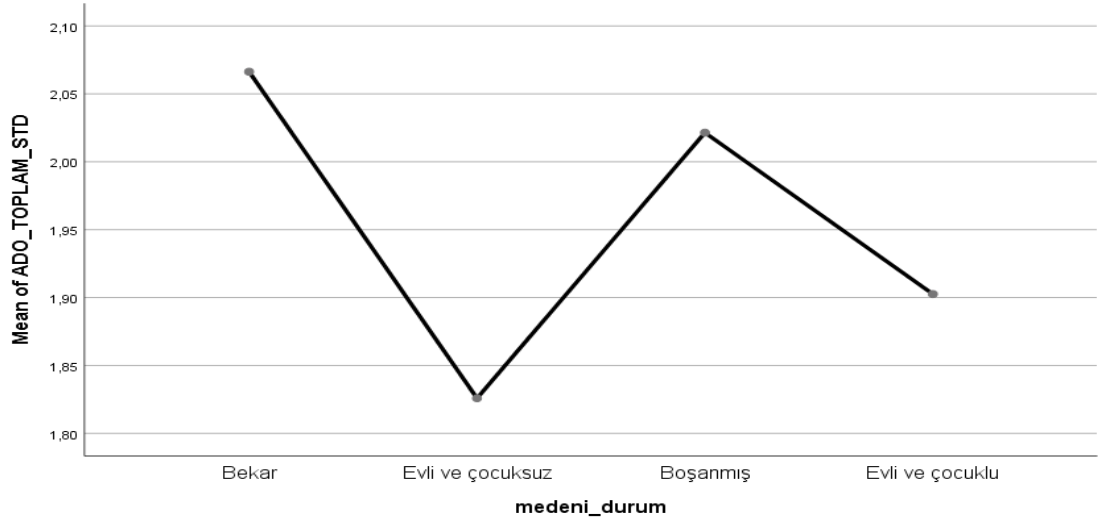
Yapılan analiz sonucunda aile işlevinin .01 düzeyinde ($\chi^2(3, N=252) = 15,41, p=.001, p<.01$) ve problem çözme becerisinin ise .05 düzeyinde ($\chi^2(3, N=252) = 7,97, p=.047, p<.05$) medeni duruma dayalı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur. Test sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 46’da verilmiştir:

Tablo 46. Medeni Duruma Göre Katılımcıların Aile İşlevlerine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Bulguları

Ölçek	Varyans Kaynağı	N	Ort.	H	sd	p
Aile İşlevi	Bekar	129	142,22	15,41	3	,001
	Evli ve çocuksuz	96	104,17			
	Boşanmış	14	138,32			
	Evli ve çocuklu	13	122,69			
Problem Çözme Becerisi	Bekar	129	133,65	7,97	3	,047
	Evli ve çocuksuz	96	114,45			
	Boşanmış	14	109,14			
	Evli ve çocuklu	13	163,27			

(N=252)

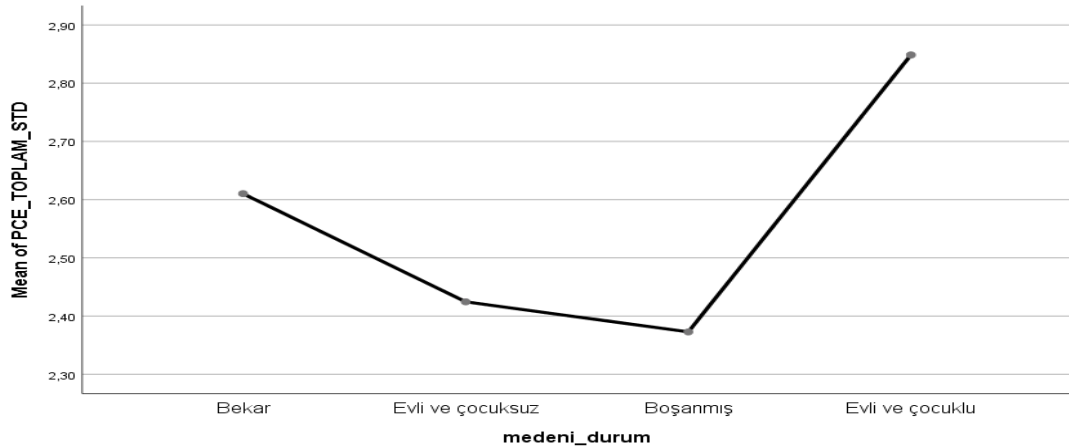
Belirlenen bu farklılığın nedenini bulmak amacıyla yapılan Mann Whitney U çözümlenmesi sonucunda, aile işlevi konusunda evli ve çocuksuz katılımcıların puan ortalamalarının bekâr katılımcıların puan ortalamaları arasındaki fark, aile işlevi konusunda gözlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir. Aile işlevi konusunda elde edilen plot grafiği Şekil 11’de verilmiştir:

Şekil 11. Medeni Duruma Dayalı Olarak Aile Değerlendirme Ölçeğindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Şekil 11’de görüldüğü gibi, aile işlevi konusunda evli ve çocuksuz katılımcıların puan ortalamalarının bekâr katılımcıların puan ortalamaları arasındaki fark, aile işlevi konusunda gözlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

Tablo 46’da gözlenen farklılığın nedenini bulmak amacıyla yapılan Mann Whitney U çözümü sonucunda, problem çözme becerisi konusunda evli ve çocuklu katılımcıların puan ortalamaları ile boşanmış katılımcıların puan ortalamaları arasındaki fark, problem çözme becerisi konusunda gözlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir. Elde edilen plot grafiği Şekil 12’de verilmiştir.

Şekil 12. Medeni Duruma Dayalı Olarak Problem Çözme Envanterindeki Puan Ortalamaları Arasındaki Farklara İlişkin Plot Eğrisi

Şekil 12’de görüldüğü gibi, problem çözme becerisi konusunda evli ve çocuklu katılımcıların puan ortalamaları ile boşanmış katılımcıların puan ortalamaları arasındaki fark, problem çözme becerisi konusunda gözlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada çözümlenen verilerin değerlendirilmesine, bulgulardan elde edilen sonuçların incelenmesine ve araştırma sürecinin genel görünümüne yer verilmiştir.

Araştırmanın temel amacı olan, aile işlevlerinin bireyin problem çözme değerlendirme düzeyi ile ilişkisi incelenmiştir. Amaç bölümünde belirtilen sorular ışığında öncelikle değişkenler arasındaki korelasyonlar hesaplanmış, sonra da aile işlevi ile problem çözme beceri algı düzeyi arasındaki değişkenlerin ayrı ayrı demografik değişkenlerle ilgili analizleri yapılmıştır.

Bu araştırmada, katılımcıların aile fonksiyonları ile problem çözme beceri algı düzeyi arasındaki ilişkiler kişisel özellikler bağlamında betimlenmiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeği 1'den 4'e kadar sıralanan seçeneklerin farklı sorularda tersten puanlanmasıyla çözümlenmiştir. Problem Çözme Envanteri de 1'den 6'ya kadar sıralanan seçeneklerin farklı sorularda tersten puanlanmasıyla çözümlenmiştir. Ölçekler nihai uygulama öncesi iç tutarlılık testine tabi tutulmuştur.

Ölçeklerin uygulanmasından elde edilen veriler elektronik ortamda kayıt altına alınarak, ilgili istatistiksel tekniklerle çözümlenmiş ve ulaşılan bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmada amaç doğrultusunda dört temel sorunun yanıtı aranmıştır. İlk soru katılımcıların aile işlevlerine yönelik görüşlerini belirlemeye dönüktür. Araştırmanın ikinci sorusu katılımcıların problem çözme becerisi konusunda kendilerine yönelik algılarını ortaya çıkarmak istemektedir. Üçüncü soru, katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme becerilerine ilişkin algılarını onların kişisel özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile tipi, gelir düzeyi, medeni durum ve ailedeki konum) bağlamında belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın dördüncü ve son sorusu katılımcıların aile işlevlerinin onların problem çözme becerisine yönelik algıları arasındaki ilişkiyi sınamaya dönüktür.

Araştırma sorularına yanıt bulmak üzere elde edilen veriler; aritmetik ortalama (\bar{X}), Frekans (f), Yüzde (%), Standart sapma (std), Kruskall-Wallis testi, Mann Whitney U testi ve Spearman sıra farkları testi yardımıyla çözümlenerek yorumlanmıştır. Yanı sıra araştırmada kullanılan ölçekler gerek kendi aralarındaki ilişki sınamalarında gerekse demografik özellikleri test etmek amacıyla yürütülecek istatistik çözümlenmeler öncesi, madde gruplarına ait puanların normallik gösterip göstermemesini incelemek amacıyla basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiş ve adı geçen ölçek puanlarının demografik özelliklerin tüm bileşenlerinde normal dağılımlar göstermemesi nedeniyle gruplar üzerinde yukarıda sayılan ilişki ve farklılığı ölçmeye dönük parametrik olmayan testler uygulanmıştır.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda; katılımcıların demografik- özellikleri şöyledir: Yaş grubunda “18-25 yaş aralığı”, cinsiyet olarak “kadın”, eğitim düzeyine göre “üniversite ve üstü”, aile tiplerine göre “çekirdek aile”, ailedeki konumlarına göre “anne”, iş durumlarına göre “çalışıyor”, gelir düzeylerine göre “orta” ve medeni durumlarına göre “bekâr” gruplarında toplanmıştır.

Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeği’ne ilişkin elde ettikleri değerler incelendiğinde, alt ölçeklerde katılımcılar en yüksek puan ortalamasını ($\bar{X}=2,27$ SS=.34) gereken ilgiyi gösterme en düşük puan ortalamasını da ($\bar{X}=1.77$ SS=.58) genel işlevler adlı alt ölçekten elde etmişlerdir.

Katılımcıların Problem Çözme Envanteri’ne ilişkin elde ettikleri değerler incelendiğinde, alt ölçeklerde katılımcıların en yüksek puan ortalamasını ($\bar{X}=3,17$ SS=1,03) kişisel kontrolü sürdürme yeteneği adlı alt ölçekten, en düşük puan ortalamasını da ($\bar{X}=2,32$ SS=.80) problem çözme güveni adlı alt ölçekten elde etmişlerdir.

Araştırmaya katılan kişilerin aile işlevleri ile problem çözme becerilerine ilişkin algı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Spearman korelasyon testi değerleri incelendiğinde, araştırmaya katılan kişilerin aile işlevleri ile problem çözme becerileri arasında tüm alt ölçeklerde pozitif yönde çok güçlü düzeyde ilişki gözlenmiştir.

Katılımcıların aile işlevinden gereken ilgiyi gösterme ile Problem Çözme Envanteri'nin problem çözme güveni arasında ($r=.169$, $p<.05$) .05 anlamlılık düzeyinde, diğer tüm alanlarda ise .01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılık gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin problem çözme becerileri ile aile işlevleri arasında çok güçlü ilişkiler bulunduğu, diğer bir ifade ile aile işlevinin sağlıklı olma ya da olmama durumunun katılımcıların problem çözme becerilerine yönelik algılarını çok büyük oranda etkilediği söylenebilir.

Katılımcıların demografik özelliklerine göre aile işlevlerine ilişkin görüşleri ile problem çözme becerilerine yönelik algıları arasında, demografik özellikler bağlamında kiminde anlamlı düzeyde ilişkiler bulunurken kimilerinde ise anlamlı düzeyde ilişkinin varlığına rastlanmamıştır. Araştırmaya katılan kişilerin aile işlevleri ile problem çözme becerisine yönelik algı durumlarının onların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile tipi, gelir düzeyi, medeni durum ve ailedeki konum) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Katılımcıların cinsiyetlerinin aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin iletişim, duygusal tepki verebilme ve gereken ilgiyi gösterme boyutları arasında pozitif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir.

Diğer taraftan cinsiyet ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında ($r=.129$; $p.<.05$) güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerinin onların aile işlevleri üzerinde üç alanda etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların cinsiyetlerinin problem çözme becerisine yönelik algıları ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve cinsiyet ile Problem Çözme Envanteri'nin kişisel kontrolü sürdürme yeteneği boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Cinsiyet ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında ($r= -.057$; $p.>.05$) herhangi bir ilişki düzeyi gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerinin onların problem çözme becerileri üzerinde tek boyutta etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların yaşlarının aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutları arasında pozitif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan yaş ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında da ($r=-,147$; $p.<.05$) ters yönde güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin yaşlarının onların aile işlevleri üzerinde beş alanda etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların yaşlarının problem çözme becerisi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve yaş ile Problem Çözme Envanteri'nin kişisel kontrolü sürdürme yeteneği boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir.

Diğer taraftan yaş ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında ($r= -,057$; $p.>.05$) herhangi bir ilişki düzeyi gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin yaşlarının onların problem çözme becerileri üzerinde tek boyutta etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların eğitim düzeylerinin aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin roller ve genel işlevler boyutları arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan eğitim düzeyi ile Aile Değerlendirme Ölçeğinin toplam puanı arasında da ($r=-,109$; $p.<.05$) ters yönde güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin eğitim düzeylerinin onların aile işlevleri üzerinde iki alanda etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların eğitim düzeylerinin problem çözme becerisine yönelik algıları ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve eğitim düzeyi ile Problem Çözme Envanteri'nin problemi çözme güveni ve yaklaşma kaçınma tutumu boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan eğitim düzeyi ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında ($r= -,218$; $p.<.05$) negatif yönde güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir.

Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin eğitim düzeylerinin onların problem çözme becerileri üzerinde iki boyutta ters yönde etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların aile tiplerinin aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon özümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme leği'nin herhangi bir boyutunda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığına rastlanmamıştır. Diğer taraftan aile tipi ile Aile Değerlendirme leği'nin toplam puanı arasında da ($r=-,014$; $p.>.05$) herhangi bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin içinde yaşadıkları aile tipinin onların aile işlevleri üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

- Katılımcıları aile tiplerinin problem çözme becerisi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon özümlemesi yapılmış ve aile tipi ile Problem özme Envanteri'nin problemi çözme güveni boyutu arasında pozitif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir.

Diğer taraftan aile tipi ile Problem özme Envanteri'nin toplam puanı arasında da ($r= ,112$; $p.<.05$) pozitif yönde güçlü bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin içinde yaşadıkları aile tipinin onların problem çözme becerileri üzerinde tek boyutta doğru yönde etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların aile içindeki konumunun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon özümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme leği'nin bütün boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan ailedeki konum ile Aile Değerlendirme leği'nin toplam puanı arasında da ($r= ,250$; $p.<.05$) pozitif yönde çok güçlü bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin ailedeki konumlarının onların aile işlevleri üzerinde oldukça etkili olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle anne, baba ya da ocuk olmak kişinin aile işlevini doğrudan etkilemektedir.

- Katılımcıların ailesindeki konumunun problem çözme becerisi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon özümlemesi yapılmış ve ailedeki konum ile Problem özme Envanteri'nin herhangi bir boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir.

Ailedeki konum ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında da ($r = ,036$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin ailedeki konumlarının onların problem çözme becerileri üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

- Katılımcıların iş durumunun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin problem çözme, iletişim ve duygusal tepki verebilme boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmiştir. Diğer taraftan iş durumu ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında da ($r = ,093$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin iş durumlarının onların aile işlevleri üzerinde üç alanda etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların iş durumunun problem çözme becerisi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve iş durumu ile Problem Çözme Envanteri'nin herhangi bir boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Diğer taraftan iş durumu ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında da ($r = ,016$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir.

- Katılımcıların gelir durumunun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin duygusal tepki verebilme ve genel işlevler boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmiştir. Diğer taraftan gelir durumu ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında da ($r = -,091$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin gelir durumlarının onların aile işlevleri üzerinde iki alanda etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların gelir durumunun problem çözme beceri algı düzeyi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve gelir durumu ile Problem Çözme Envanteri'nin herhangi bir boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir.

Gelir durumu ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında da ($r = ,012$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin gelir durumlarının onların problem çözme becerileri üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

- Katılımcıların medeni durumunun aile işlevi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmiştir. Diğer taraftan medeni durumu ile Aile Değerlendirme Ölçeği'nin toplam puanı arasında da ($r = -,1851$; $p < .05$) negatif yönde güçlü bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin medeni durumlarının onların aile işlevleri üzerinde beş alanda etkili olduğu söylenebilir.

- Katılımcıların medeni durumunun problem çözme beceri algı düzeyi ile ilişkisinin varlığını belirlemek üzere Spearman korelasyon çözümlemesi yapılmış ve medeni durum ile Problem Çözme Envanteri'nin problem çözme güveni boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Diğer taraftan medeni durum ile Problem Çözme Envanteri'nin toplam puanı arasında da ($r = ,007$; $p > .05$) bir ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Bu bulgudan hareketle araştırmaya katılan kişilerin medeni durumlarının onların problem çözme becerileri üzerinde tek boyutta etkili olduğu söylenebilir.

- Diğer taraftan katılımcıların aile işlevleri ile problem çözme becerilerine yönelik algılarının medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla non-parametrik testlerden Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda aile işlevinin .01 düzeyinde ($\chi^2 (3, N=252) = 15,41, p = .001, p < .01$) ve problem çözme becerisinin ise .05 düzeyinde ($\chi^2 (3, N=252) = 7,97, p = .047, p < .05$) medeni duruma dayalı olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur.

- Belirlenen bu farklılığın nedenini bulmak amacıyla yapılan Mann Whitney U çözümlemesi sonucunda, aile işlevi konusunda evli ve çocuksuz katılımcıların puan ortalamalarının bekâr katılımcıların puan ortalamaları arasındaki fark, aile işlevi konusunda gözlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

Sonuç olarak; katılımcıların aile işlevlerine yönelik görüşleri ile problem çözme becerilerine yönelik algıları arasında kimi boyutlarda güçlü ilişkiler gözlenirken, kimi boyutlarda ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkinin varlığı gözlemlenmemiştir. Araştırmada ulaşılan bu bulgulardan hareketle, araştırmanın ilgili alan yazın için önemli sayılabilecek doğurgulara sahip olduğu ve yapılacak ilgili araştırmalara yol gösterici olabileceği söylenebilir.

Katılımcıların yüzde %60'ı 18-35 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. Bu da, katılımcıların çoğunun ergenlikten yetişkinliğe doğru geçiş zaman dilimi içinde benzer dinamiklere sahip konumlarda bulduklarını düşündürebilir.

Bununla birlikte, Aile Değerlendirme Ölçeği ve Problem Çözme Algısı Envanteri'nin tüm alt ölçeklerinde çok güçlü düzeyde ilişki gözlemlenmiştir. Buna göre, bireylerin ailelerini sağlıklı bulması, kendi problem çözme kabiliyetlerine daha olumlu yaklaşımları ile güçlü şekilde ilişkilidir. Elde edilen sonuç ve ilişkilere göre, birey, ailesini sağlıklı değerlendiriyorsa, kendi problem çözme kabiliyetlerini de daha olumlu şekilde algılamaktadır.

Aile işlevlerini değerlendirme ölçeğinin, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği yüksek puan alarak genel olarak bütün katılımcılar kapsamında sağlıksız çıkmıştır. Gereken ilgiyi gösterme alt ölçeğinin sağlıksız değerlendirilmesi, bireyin, kendi aile üyelerinin aktif olarak kendisine ya da birbirlerine yardım edeceğine dair güvensizlik duyduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte, Problem Çözme Algısı Envanteri'nin, problem çözme güveni alt ölçeği ise en düşük puanlamayı alarak sağlıklı düzeyde çıkmaktadır. Burada, bireyler yakın çevreden etkin bir destek alacaklarına dair güven duymazken, kendi baş etme kabiliyetlerine karşı güven duymaktadır. Bu durum, aslında olumsuz bir durumun telafi edilme aşamasındaki yoğun çabanın olumlu bir tutumu güçlendirmesi ile ilişkili olabilir. Gereken ilginin sağlıksız değerlendirilmesi ideal bir durum olmasa da, çevre ve birey arasındaki etkileşimin farklı şekillerde olabileceğini göz önünde bulundurmamak gerekmektedir.

Bu yüzden, bir sorunu tanımlamak ve baş etme becerilerini inceleyebilmek için, yalnızca bireye odaklanmak yerine, bireyin içinde bulunduğu ailenin genel özelliklerine, problemi oluşturan esas stresörlere ve daha önce kullanılan çözümlere bakmak gerekmektedir (Amador, Martinez ve Guerra, 2017). *“Sağlıklı ailede, aile üyelerinin kendi rollerini beklenen düzeyde gerçekleştirmeleri, yeni roller almaktan kaçınmamarları, rolünü yerine getirmeyen üyeyi kontrol ve takip ederek, karşılıklı iletişim kurarak sorumlu hale getirmeleri ve birbirlerinin davranışlarını kontrol etmeleri beklenir”* (Bulut, 1993, s.14). Bu etkileşim içinde, aileyi etkileyen her durum ve karar bireyi, bireyi etkileyen her durum ve karar da aileyi olumlu ve olumsuz şekilde etkilemektedir.

Bu etkileşimin kapsamını farkında olan bir iletişim sistemi içinde bireyler iş birliği yaptığı takdirde karşılıklı olumlu sonuçlar alınması mümkündür. Bunu yadsıyan bir tutum ise var olan problemlerin çözülmesini engellerken yeni problemler de oluşturacaktır. Çünkü *“İletişimdeki aksaklıklar ailenin tüm işlevlerini yetine getirmesinde bir engel teşkil etmektedir. Aile üyelerinin birbirine sıcak duygusal tepki verebilmesi, birbirine gereken şekilde içtenlikle ilgi gösterebilmesi, ortaya çıkan sorunların, aile sağlığına zarar vermeden aile içinde çözümlenmesi ancak olumlu bir iletişim ağının kurulmuş olmasıyla mümkündür”* (Bulut, 1993, s.16).

Yaş arttıkça, aile işlevleri puanı düşmekte, yani aileyi sağlıklı değerlendirme oranı artmaktadır. Bunun sebebi, ilerleyen yaş, kişilerin aile içindeki problemleri daha az algılaması ya da çözüm konusunda bireyin zamanla kendini daha tecrübeli ve etkin hissetmesi ile ilgili olabilir. Ayrıca, yaş ile Problem Çözme Envanterinin, kişisel kontrolü sürdürme yeteneği boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Buna göre, yaş arttıkça, bireyler kendi kişisel kontrolleri konusunda daha sağlıklı bir değerlendirme yapmaktadır. O halde, yaşla beraber, şartlarını ve kendilerini kontrol edebileceklerine dair güvenlerinin artabileceğini söylemek mümkündür.

Bununla beraber, bekâr ve boşanmış bireylerin, aile işlevine verdikleri toplam puanı yüksek çıkararak, aile durumlarını sağlıklı değerlendirdiklerine işaret ederken, evli ve çocukluların aile değerlendirme puanlarının çok düşük olması ise, ailelerini daha sağlıklı değerlendirdiklerini göstermektedir. Böylece sadece yaş değil, ailedeki konum ve değişen şartların da kişilerin deneyimini yakından etkilediği görülmektedir. Yalnız bu durum, bize hem yaşın hem de değişen şartların kişilerin hayatında birbirine karıştığı bir veri sunmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerin ailedeki konumlarının onların aile işlevleri üzerinde oldukça etkili olduğunu söylesek de sadece konumu ya da yaşı birbirinden ayırarak değerlendirmek aslında güçtür. Özellikle, yaş ve değişen konumu çeşitli açılardan birbiriyle kıyaslayarak inceleyen daha detaylı başka bir araştırma gerekmektedir. Kişinin yaşıyla beraber ilerleyen kendi gelişim süreci, değişen çevreyle edindiği yeni rollerin değişim sürecine karışabilmektedir.

Problem çözme algısı, aile işlevlerini değerlendirme kadar, kişinin deneyimlerini ve konumunu ilgilendiren dinamik bir başlıktır. Problem çözme becerisine karşı duyulan güven ve çevrenin buna etkisi, kendi içerisinde yalıtılmış bir konu değil, hayatın her alanında her konuyu etkileyebilecek kritik tutumları içermektedir. Problemlerle nasıl baş edeceğini bilemeyen ya da kendi baş etme becerilerine güvenmeyen bireyler, bunun sonucu olarak problemlere karşı kaçınan bir tutum izlemeye başlayabilirler. Bu tutum, kontrol edilmesi güç bir döngü başlatabilir. (Eskin, 2018, s.273).

Bununla birlikte, problem çözme sürecinde bireyin içinde bulunduğu şartları ve bağlamı nasıl değerlendirdiği de önemlidir. Gözlem yoluyla bazı davranışların nasıl karşılandığını öğrendikçe, erken yaştan itibaren birey, problem çözmeye yardımcı olacak bir davranışı arttırabilir ya da azaltabilir. Örneğin, bir konuda yardım istemek, bir çevrede yalnızca kendine yetememenin bir işareti olarak görülüyorsa, birey nasıl yorumlanacağından çekinerek aslında verimli olacak bir davranışa, daha en başından olumsuz bir tutumla yaklaşabilir. Oysa yardım istemek, kişinin başkalarına bağımlılığına değil, bağımsız beceri ve kabiliyetlerinin gelişmesinde son derece yararlı bir araç ve strateji olabilecek bir davranış biçimine işaret etmektedir.

Zimmerman'a göre, yardım istemek kendini yönetebilme başlığı altında, kaynakların yönetim becerisi içinde yer alan bir davranıştır (Zimmerman, 2008, s.183).

O halde, sadece olumlu ya da olumsuz örnek olmanın haricinde, bazı davranışların aile içinde farklı algılanması da kişinin tutumunu değiştirebilir. Problemlere yaklaşım biçimini etkileyen çevre, bireylerin tutumunu ve deneyimleri ile kendine dair inanışlarını da değiştirecektir. Öyleyse, yalnızca problem ve çözüm bulabilme üzerinden gitmek, çevreyi ve şartları hesaba katmadan yeterli olamaz. Eskin'e göre de, bireyin sorunlarından kaçmasının altında yatan sebepler incelenmeden verimli bir sonuç almak güçtür. Bu yüzden, kişilerin, problemleri ile ilgili yönlendirme yapmadan önce onların, sorunlara ilişkin genel görüş, duygu ve düşünce ve tutumlarını incelemek gerekmektedir (Eskin, 2018, s.274).

Özellikle erken yaşta maruz kaldığı yakın çevresindeki tutum ve duygular, bireyin kendine ve çevresine yaklaşımını etkilemektedir. Örneğin, aile çocuğun başaracağına karşı güven duyduğu ve erken yaştan itibaren onun eğitimi ile ilgili olduğu takdirde, çocuğun akademik başarısının artacağı öngörülmektedir (Froiland., Peterson ve Davison, 2013, s.33-50).

Öneriler:

Politika yapıcılara ve STK'larda program düzenleyicilere öneriler:

- Aile içi şiddetin ve her türlü istismarın önlenmesinde, madde kullanımı konusunda, önleyici yaklaşım olarak mücadelede, okullarda ciddi bir sorun olan saldırganlığın/zorbalığın önlenmesinde, aile fonksiyonları ve problem çözme becerisi konusu, bir önleme programı olarak aile üyelerine çeşitli etkinliklerle anlatılarak bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
- Evlilik öncesi bireylere ve boşanma kararı öncesinde eşlere, aile fonksiyonları ve problem çözme becerisi konularında bilinç oluşturuç çalışmalar yapılabilir.
- Türkiye'deki tüm belediyelerde ve STK'ların bünyesinde Aile Danışmanlık Birimi kurulabilir var olanlar daha etkin hale getirilerek, bireylere sağlıklı aile kurma ve aile fonksiyonları konusunda daha kapsamlı olarak bilgilendirme ve yönlendirme yapılabilmesine zemin oluşturulabilir.

Araştırmacılara öneriler:

- Aile değerlendirme düzeyindeki her bir alt ölçekle ilgili ayrıntılı araştırma yapılabilir.
- Araştırmamızda katılımcıların, eğitim düzeyi ile Problem Çözme Envanterinin toplam puanı arasında, negatif yönde güçlü ilişkinin varlığı gözleendiği için, eğitim arttıkça problem çözme algısının yükseldiğine dair bir sonuca ulaşılsa da katılımcıların %80' e yakını, üniversite ve üstü eğitim düzeyindedir. Yeterli eğitim kaynaklarına ulaşamamanın, aile işlevlerine ya da problem çözme becerilerine etkisi hakkında araştırmalar yapılabilir.
- Yüksek bir oran olarak, katılımcıların %73'ü orta maddi durumda olduklarını belirtmiştir, bu sebeple maddi olarak standardın altında ya da çok üstünde yaşamanın ailenin işlevleriyle problem çözme konusundaki yaklaşımlarını nasıl etkilediği hakkında bir görüşe varmak için daha ayrıntılı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abalı, O., Durukan, M., Güdek, K. ve Tüzün, Ü. D. (2006). Aile Değerlendirme Ölçeğinin çocuk psikiyatrisi'ndeki uygulaması ve değerlendirilmesi. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 10(3), 108-110.
- Adler, A. (1999). *Psikolojik Aktivite*. İstanbul: Say Yayınları.
- Amador, M. B., Martinez, M. J. ve Guerra, M. (2017). Family coping strategies and impact on family health. *Efermeria Global*, 16(3), 601-602.
- Beck, J. (2001). *Bilişsel Terapi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Berksun, O. E., Sayar, G. H. (2013). *Aile ve Eş Terapileri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bulut, I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*. Ankara: Özgüneliş Matbaası.
- Bulut, I. (1993). *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları., No:74
- Canel, A.N.(2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Canatan, K., Yıldırım, E. (2013). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. Ankara: Mentis Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakmaklı, K. (1996). *Çocuk Psikiyatrisinde Aile ile Çalışmak*. İstanbul: Nobel Kitabevi.
- Çam, S., Yerlikaya, E. ve Tümkaya, S. (2011). *Kişilerarası Problem Çözme Envanterinin yetişkin örnekleminde geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Adana: İnsan Bilimleri Dergisi.8(1), doi: 1303-5134
- Çayboylu, İ. (2002). *2001 Yılı Aile Raporu*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Çekici, F. (2009). *Üniversite öğrencilerin sosyal problem çözme becerileri, öfkeyle ilişkili davranış ve düşünceler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Çimen, L. (2008). *Türk Töresinde Kadın ve Aile*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Dora, S. (2003). *Sosyal Problem Çözme Envanteri Türkçe'ye uyarlanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dündar, S. (2009). *Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(2), s.139-150.
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel Araştırma Sarmalı*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Eskin, M. (2018). *Sorun Çözme Terapisi*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- Ekici, İ., Balım, A. (2013). *Ortaokul öğrencileri için, problem çözme becerilerine yönelik algı ölçeği: Geçerlik, güvenirlik çalışması*. Yeni Yüzyıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, X(1), s.69-70.
- Evan, G. W. (2003, December 4). The Built Environment and Mental Health. *Journal of Urban Health*, 80(4), 545.
- Froiland, J.M., Peterson, A.&Davison, M.L. (2013), The long-term effects of early parent involvement and parent expectation, USA. *School Psychology International*, 34, 33-50. doi:10.11770143034312454361
- Geçtan, E. (2003). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gladding, S. (2015). *Aile Terapisi*. İbrahim Keklik ve İbrahim Yıldırım (Çev.). Ankara: Türk Psikolojik Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gloria, C., Steinhard, M. (2014, August). Relationships Among Positive Emotions, Coping, Resilience and Mental Health Stress and Health. *Stress and Health*, 2, 32. doi:10.1002/smi.2589
- Gülerce, A. (1996). *Türkiye'de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Güllü, A. (2015). *Eşten beklenti ölçeği geliştirilmesi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinin problem çözme düzeylerinin sosyal yetkinlik ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Konya.

- Hallaç, S., Öz, F., (2014). Aile Kavramına Bakış: *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153.
- Hanımoğlu, E.(2004).*Üniversite öğrencilerinin aile fonksiyonları,benliğin ayrılaşması,algılanan stres,kaygı ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Heppner, P. ve Wang (2003). *Positive Psychological Assesment: A hand book of models and measures*. Washington: American Psychological Association.
- Heppner, P. C. (1982). The Development and Implications of a Personal-Problem Solving Inventory. *Journal of Counsling Psychology*, 33(1), 66-75.
- İçli, G. (1997). Aile araştırmalarında yöntem ve yaklaşım. *Eğitim Fakültesi Dergisi*(3), 62.
- Isen, A. M. (1987). Positive Affect Facilitates Creative Problem Solving. *Journal of Personality and Social Psychology*,(52), 1122-1131.
- Jung, C. (2015). *Kişiliğin Gelişimi*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kapçı, E., Hamamcı, Z. (2010). *Aile işlevleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. Klinik Psikiyatri Dergisi. 13, 127-136.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıçarslan, A. (2001). *Aile fonksiyonlarının ve algılanan farklılaşmanın anne-baba yaklaşımının kardeş ilişkileri üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 384.
- Maçkan, Ç.A. (2013), *Yaşlılık döneminde problem çözme becerileri ve esnekliğin evlilik uyumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Ankara.

- Maslow, A. (2001). *İnsan Olmanın Psikolojisi*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Meltemoğlu, K. (2016). *Ekonomik güç ve intihar arasındaki ilişki: Problem çözme becerileri, evlilik uyumu ve algılanan stres açısından bir inceleme*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Murdock, N. L. (2016). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları*. Füsun.Akkoyunlu (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Nazlı, S. (1997). *Aile fonksiyonlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Neal, G. P. ve Heppner, P. (1986). Problem-solving self-appraisal, awareness and utilization of campus helping resources. *Journal of Counseling Psychology*, 1(33), 39-44.
- Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2014). *Aile Danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bakış*. Ankara: Pegem Akademi.
- Peseschkian, N. (1999). *Pozitif Aile Terapisi*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Satir, V. (2016). *Temel Aile Terapisi*. İstanbul: Beyaz yayınları.
- Schultz, D. S. (2002). *Modern Psikoloji Tarihi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Söylemez, İ. (2011). *Evlilik uyumu ve aile işlevleri ölçek geliştirme*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şahin, N. H., Onur, A. ve Basım, N. (2008). *İntihar olasılığının, öfke, dürtüsellik ve problem çözme becerisindeki yetersizlik ile yordanması*. Ankara: Türk Psikoloji Dergisi, 23(62), 79-88.
- Şahin, N., Şahin, N. H. ve Heppner, P.P. (1993). Psychometric Properties of The Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Student. *Cognitive Therapy and Research*, 17(4), 379-376.
- Şen, B. (2015). *Evlilik Öncesi Çift Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Taylan, S. (1990). *Heppner'in Problem Çözme Envanterinin uyarlama, güvenilirlik ve geçerlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Topçuoğlu, S.(2001). *Çekirdek ve geniş ailelerde aile fonksiyonlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Samsun.
- Torlak, Ö., Özdemir, Ş. ve Vatandaş, C. (2009). Sosyal problemi çözmeye aile yaşam döngüsünün önemi. *Aile ve Toplum*, 4(16), 8-10.
- Vatandaş, C. (2011). *Türkiye'de Aile(Yapısal Özellikleri, İşlevleri ve Değişimi)*. İstanbul: SEKAM Yayınları.
- Yavuzer, H. (2001). *Anne-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Yayınları.
- Yıldırım, E. (2005). Bir modernite rüyası: Ailenin sonu mu? *Aile ve Toplum*, 2(9), 94.
- Yıldırım, E., Canatan, K. (2013). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Zeybekoğlu Dündar, Ö. (2012). Değişen ve Değişmeyen Yönleriyle Aile. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Zimmerman, B. J. (2008). Investigating Self-Regulation and Motivation. *American Educational Research Journal* *Manth*, 166-183. Aralık 2018 tarihinde <http://aerj.aera.net> adresinden alındı.

6. EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form, akademik bir çalışma için hazırlanmıştır. Size uygun olan bir seçeneği işaretleyin.

<i>Cinsiyetiniz</i>	☐ Kadın	☐ Erkek		
<i>Yaşınız</i>	☐ 18-25	☐ 26-35	☐ 36-45	☐ 45 ve üzeri
<i>Eğitim Düzeyiniz</i>	☐ Okuryazar	☐ İlkokul-Ortaokul	☐ Lise	☐ Üniversite ve üzeri
<i>Aile Tipiniz</i>	☐ Tek Ebeveynli Aile	☐ Çekirdek Anne-baba çocuklar	☐ Geniş Aile: Anne-baba çocuklar ve diğer akrabalar	
<i>Ailedeki Konumunuz</i>	☐ Anne	☐ Baba	☐ Evin oğlu/kızı	☐ Büyükanne/baba Akraba
<i>İş Durumu</i>	☐ Çalışıyor	☐ Çalışmıyor	☐ Emekli	☐ Öğrenci
<i>Gelir Düzeyiniz</i>	☐ Düşük	☐ Orta	☐ Yüksek	
<i>Medeni Durumunuz</i>	☐ Bekâr	☐ Evli	☐ Boşanmış	☐ Evli Çocuklu ☐ Yalnız yaşıyor

Ek 2. Aile Değerlendirme Ölçeği

Açıklama: Aşağıda 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen dikkatlice okuyun. Size uygun olan seçeneğe(X) işareti koyun. Uzunca düşünmeden çabuk ve samimi cevaplar verin. Her cümle için 4 seçenek var: **(1) Aynen katılıyorum (2) Büyük ölçüde katılıyorum (3) Biraz katılıyorum (4) Hiç katılmıyorum.** Her soru için bir seçenek işaretleyin. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen seçeneği işaretleyin. Önemli olan sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür.

CÜMLELER	(1)	(2)	(3)	(4)
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	(1)	(2)	(3)	(4)
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin hemen hepsini aile içinde hallederiz.	(1)	(2)	(3)	(4)
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenini bilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
4.Bizim evde kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	(1)	(2)	(3)	(4)
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	(1)	(2)	(3)	(4)
6.Bir sıkıntı ve üzüntüyle karşılaştığımızda birbirimize destek oluruz.	(1)	(2)	(3)	(4)
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	(1)	(2)	(3)	(4)
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	(1)	(2)	(3)	(4)
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duyguları açığa vurmaktan kaçınırız.	(1)	(2)	(3)	(4)
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	(1)	(2)	(3)	(4)
11.Evde dertlerimizi, üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.	(1)	(2)	(3)	(4)
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	(1)	(2)	(3)	(4)
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	(1)	(2)	(3)	(4)
16.Ailemizin üyeleri birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)
17.Evde herkes başına buyruktur.	(1)	(2)	(3)	(4)
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler	(1)	(2)	(3)	(4)
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)

CÜMLELER	(1)	(2)	(3)	(4)
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	(1)	(2)	(3)	(4)
21.Ailece, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	(1)	(2)	(3)	(4)
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	(1)	(2)	(3)	(4)
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	(1)	(2)	(3)	(4)
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	(1)	(2)	(3)	(4)
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	(1)	(2)	(3)	(4)
26.Duyularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	(1)	(2)	(3)	(4)
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	(1)	(2)	(3)	(4)
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)
31.Aile içinde genellikle birbirimizle iyi geçinemeyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	(1)	(2)	(3)	(4)
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız.	(1)	(2)	(3)	(4)
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz.	(1)	(2)	(3)	(4)
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	(1)	(2)	(3)	(4)
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	(1)	(2)	(3)	(4)
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	(1)	(2)	(3)	(4)
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirine ilgi gösterir.	(1)	(2)	(3)	(4)
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	(1)	(2)	(3)	(4)
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	(1)	(2)	(3)	(4)
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	(1)	(2)	(3)	(4)
46.Aile içinde her hangi bir sorunun(problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	(1)	(2)	(3)	(4)

CÜMLELER	(1)	(2)	(3)	(4)
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)
48.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	(1)	(2)	(3)	(4)
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	(1)	(2)	(3)	(4)
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	(1)	(2)	(3)	(4)
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	(1)	(2)	(3)	(4)
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez	(1)	(2)	(3)	(4)
54.Kötü niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler. Çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	(1)	(2)	(3)	(4)
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	(1)	(2)	(3)	(4)
58.İşimize(okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)
59 Aile içinde birisi hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz	(1)	(2)	(3)	(4)
60.Problemimizi çözmek için ailece çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	(1)	(2)	(3)	(4)

Ek 3. Problem Çözme Envanteri

İnsanlar kişisel sorunlarına farklı tepkilerde bulunurlar. Bu envanterde verilen ifadeler de insanların kişisel sorunlarına ve günlük hayattaki problemlerine nasıl tepkilerde buldukları ile ilgilidir. Aşağıdaki maddelere samimi olarak cevap veriniz. Verdiğiniz tepkiler sizin sorunlarınızı çözerken gerçekten ne yaptığınızı göstermeli, nasıl çözülmesi gerektiği hakkındaki düşüncelerinizi yansıtmalıdır.

Her bir ifadeyi okuyarak, verilen ifade ile ne kadar uzlaştığınızı veya uzlaşmadığınızı derecesini yanındaki ölçek üzerinden işaretleyiniz. Cevaplarken ifadenin yanındaki rakamlardan birinin üzerine çarpı işareti koyunuz. Lütfen her maddeyi cevaplayınız.

(1) Tamamen Katılıyorum (2) Kısmen Katılıyorum (3) Çok az Katılıyorum

(4) Çok az Katılmıyorum (5) Kısmen Katılmıyorum (6) Tamamen Katılmıyorum

Şu soruyu kendinize sorarak daha kolay cevap verebilirsiniz: “Gerçekten böyle mi davranıyorum?”	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. Bir sorunun çözümünde başarısızlığa uğradığımda neden böyle sonuçlandığını düşünmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
2. Karmaşık bir problemle karşılaştığım zaman, sorunun ne olduğunu belirlememe yardımcı olacak bilgileri toplamak için bir strateji geliştirmeye vakit ayırmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
3. Bir sorun çözmeye ilk çabalarım başarılı olmazsa, sorunumla başa çıkma yeteneğimden kuşkulandırmaya başlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
4. Bir sorunu çözdükten sonra, neyin yanlış neyin doğru gittiğini analiz etmem(düşünmem).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
5. Genellikle sorunlarımı çözebilmek için yaratıcı ve etkili seçenekler bulabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
6. Bir sorunumu çözmek için belli bir yol izledikten sonra, beklediğim sonuçla ortaya çıkan sonucu karşılaştırırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
7. Bir sorunum olduğunda, sorunu çözmek için çeşitli seçenekleri artık aklıma başka bir yol gelmeyinceye kadar düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
8. Bir sorunla karşılaştığımda, problem durumu ile ilgili olarak neler olup bittiğini anlamak için sürekli olarak duygularımın ne olduğunu anlamaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
9. Bir sorun aklıma karıştırdığında, belirsiz düşünce ve duygularım üzerinde düşünerek bunları somut bir şekilde açıklığa kavuşturmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
10. Başlangıçta çözümü mümkün gibi görünmese bile pek çok sorunu çözebilme yeteneğim vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
11. Karşılaştığım sorunların çoğunun çözümü, bana çok zor gelir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
12. Bir sorunla karşılaştığımda sorunu çözmek için aklıma ilk gelen şeyi yapma eğilimindeyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
13. Bir problemi çözerken kararlar alırım ve sonunda bunlardan mutlu olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
14. Küçük ya da büyük olsun sorunlarımı çözmek için zaman ayırmam, her şeyi oluruna bırakırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
15. Bir soruna çözüm yolları düşünürken, tek tek her seçeneğin başarılı olma şansını göz önüne alarak değerlendirme yapmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
16. Bir sorunla karşılaştığım zaman, ondan sonraki adımın ne olacağına karar vermeden önce üzerinde düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
17. Bir problemi çözerken genellikle aklıma ilk gelen fikri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

Şu soruyu kendinize sorarak daha kolay cevap verebilirsiniz: “Gerçekten böyle mi davranıyorum?”	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
uygularım.						
18. Bir karar verirken, seçenekleri karşılaştırırım ve her birinin diğerine göre sonuçlarını tartarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
19. Bir sorunu çözmek için plan yaptığımda, bu planın işe yarayacağından oldukça emin olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
20. Küçük ya da büyük olsun bir sorunu düşünürken aklıma pek fazla seçenek gelmez.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
21. Belli bir davranışın sonucunu tahmin etmeye çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
22. Bir sorunu çözmeye çalışırken sıklıkla başvurduğum bir yol, geçmişteki benzer problemleri düşünmektir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
23. Yeterli çaba gösterdiğimde ve zamanım olduğunda, karşılaştığım bütün sorunları çözebileceğime inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
24. Değişik bir durumla karşılaşsam da ortaya çıkabilecek problemleri halledeceğimden eminim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
25. Bir sorunu çözmek için uğraşırken bazen körü körüne dolandığımı, asıl konuya bir türlü ulaşamadığımı hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
26. Bir sorunla karşılaştığımda, ani kararlar veririm ve sonra yaptığımdan pişman olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
27. Yeni ve zor sorunları çözmeye yeteneğime güvenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
28. Seçenekleri karşılaştırmak ve karar vermek için sistematik bir yöntem kullanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
29. Bir problemi halletme yollarını düşünürken işe yarayacak bir çözümü bulmak için değişik seçeneklerdeki fikirleri nadiren birleştiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
30. Bir sorunla karşılaştığım zaman, çevremdeki dış etmenlerin bu soruna ne gibi katkıları olduğunu nadiren düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
31. Bir sorunla karşılaştığım zaman, genellikle ilk yaptığım şey, ilgili bilgileri toparlamak ve durumu gözden geçirmektir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
32. Bazen duygusal bakımdan öyle yüklü olurum ki, belli bir sorunu çözmeme yarayacak seçenekleri göremem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
33. Bir karar verdikten sonra, beklediğim sonuçla gerçekleşen sonuç genellikle aynıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
34. Bir sorunla karşılaştığımda, bunu çözebileceğimden pek emin olmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
35. Bir sorun olduğunu fark ettiğimde, yaptığım ilk şeylerden birisi, sorunun ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

Ek 4. İzin

Isıl BULUT

Alıcı: bana

Sayın Tülay Yiğit,

Ülkemizdeki geçerlik ve güvenilirlik çalışması tarafımdan gerçekleştirilen Aile Değerlendirme Ölçeği'ni çalışmanızda kullanabilirsiniz.

Başarı dileklerimle,

Prof. Dr. Işıl BULUT

Başkent Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi, Psikodramatist

0 312 246 66 78

Ek 5. Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Ad – Soyad : TÜLAY YİĞİT
Doğum Tarihi/Yeri :15.07.1960/İstanbul
Medeni Durum :Evli, bir çocuk annesi
E-Posta Adresi :adresim15@hotmail.com

Eğitim Bilgileri

2. Lisans: 2016

Okul : ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ, Açık Öğretim Fakültesi (ERZURUM)

Bölüm: SOSYOLOJİ

1.Lisans: 2001

Okul : ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, Açık Öğretim Fakültesi (ESKİŞEHİR)

Bölüm : İŞLETME- YÖNETİM VE ORGANİZASYON-

Ön Lisans: 1996

Okul : ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, Açık Öğretim Fakültesi (ESKİŞEHİR)

Bölüm : HALKLA İLİŞKİLER

Sertifika

WIESBADEN POZİTİF PSİKOTERAPİ AKADEMİSİ; Psikoterapist Belgesi (2011)

BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ Temel Eğitimi, Prof. Dr. HAKAN TÜRKÇAPAR (2010)

GELİŞİMSEL ÇOCUK NÖROLOJİ DERNEĞİ, Denver II Gelişim Testi, (2009)

Katıldığı Eğitimler:

RUH SAĞLIĞI DERNEĞİ, Çocuğun Duygu Beceri Eğitimi ve Duygu Becerisini Ölçme Aracı, Doç Dr. Hülya Gülay Ogelman; 2018, Çocuğun Cinsel İstismarında Psiko-Sosyal Yaklaşımlar, Dr. Bülent TANSEL, 2018; Psikolojik İlk Yardım ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Dr MERT AKCANBAŞ; Ölüm Sonrası Yas, Dr. HAKAN ERTUFAN (2013)

ASAGEM , AEP Eğitimci Eğitimi, Ekim 2011,

PSİKOLOJİK TESTLER DERNEĞİ: Objektif Çocuk Testleri, Dr. SELEN AYAS

PSİKOLOJİ ORGANİZASYONLARI VE EĞİTİM MERKEZİ: DSM- Eksen I Bozuklukları Yapılandırılmış Klinik Görüşme Anketi (SCID-I), 2009 Prof. Dr. HAKAN TÜRKÇAPAR,; Çocukluk ve Ergenlik Dönemi Ruh Sağlığı, Klinik Süpervizyon ve Vaka Analizi, 2007-2008-2009 Prof. Dr. MÜCAHİT ÖZTÜRK; Anksiyete Bozuklukları, 2008 Prof. Dr. HAYRETTİN KARA; Bağımlılıklar ve Tedavi Yöntemleri, 2008 Prof. Dr. İLHAN YARGIÇ; Yaratıcılığın ABC'si, 2008 Prof. Dr. A. ESRA ASLAN; Psikiyatri, Psikopatoloji ve Psikoterapi, 2007 Doç. Dr. KEMAL SAYAR,

Çalışmaları:

Hanımlar Eğitim ve Kültür Vakfı'nın, Kadın Ürünleri Pazar Yeri (KÜP) projesinde üretici kadınlar için bir yıl boyunca "Kadını ilgilendiren konu başlıklarında" eğitim organizasyonu (2005) yaptı.

İstanbul Kadın ve Kadın Kuruluşları Derneği'nin UYMA! Projesi (2006 yılından bu yana Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı konusunda Aileleri ve Gençleri bilinçlendirici çalışmalar yapmakta) koordinatörlüğü yaptı.